

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Simon Luštrek

**Uporaba drog za namene učenja pri študentih
Univerze v Ljubljani**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Simon Luštrek

**Uporaba drog za namene učenja pri študentih
Univerze v Ljubljani**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Amra Šabić

Ljubljana, 2023

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici, doc. dr. Amri Šabić, za strokovno pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Hvala tudi vsem študentom in študentkam, ki ste si vzeli čas za izpolnjevanje moje ankete.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Simon Luštrek

Naslov diplomskega dela: Uporaba drog za namene učenja pri študentih Univerze v Ljubljani

Mentorica: doc. dr. Amra Šabić

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Število strani: 56 **Število prilog:** 2 **Število tabel:** 4 **Število grafov:** 20

Povzetek: V svojem diplomskem delu sem raziskoval stanje uporabe drog za namene učenja v populaciji študentov Univerze v Ljubljani. Tekom študija sem opazil pogosto uporabo drog za učenje, hkrati pa slabo informiranost o tveganjih in stranskih učinkih uporabe drog. Pridobljeni rezultati bodo služili kot gradivo za oblikovanje smernic zmanjševanja škode pri uporabi drog za namene učenja. V teoretičnem delu sem opisal koncept mladih v družbi tveganj in opisal stiske, s katerimi se mladi srečujejo. Predstavil sem statistiko uporabe drog in opredelil pojme rekreativna uporaba, toleranca, odvisnost in zasvojenost. Dotaknil sem se koncepta zmanjševanja škode in nizkopražnih programov. Opisal sem glavne skupine drog in njihove učinke na psihofiziološke značilnosti ljudi ter navedel ugotovitve obstoječih raziskav o uporabi drog za namene učenja. Pregled problematike sem sklenil z opredelitvijo vloge socialnega dela pri obravnavi problematike drog. Raziskava je kvantitativna, deskriptivna in empirična. Podatke sem zbiral z metodo spraševanja. Merski instrument je spletni anketni vprašalnik, ki je vseboval 26 vprašanj zaprtega ali polodprtega tipa. Populacijo so sestavljali študenti Univerze v Ljubljani, ki so bili v študijskem letu 2022/2023 vpisani v katerikoli letnik dodiplomskega ali magistrskega študija, razen prvega letnika dodiplomskega študija. Uporabil sem neslučajnostno in priročno vzorčenje. Vzorec sestavlja 190 enot. Podatke sem kvantitativno analiziral. Rezultati spletne ankete so pokazali, da skoraj polovica študentov v vzorcu uporablja droge za namene učenja. Študenti najpogosteje uporabljajo stimulanse, predvsem kofein. Uporaba drog se med fakultetami bistveno ne razlikuje. Kot najpogostejše razloge uporabe drog študenti navajajo lažje učenje, povečanje produktivnosti in preobremenjenost. Prisotnost uporabe drog ni povezana z višino učnega uspeha. Najbolj obremenjeni se študenti počutijo s količino študijskih obveznosti, doseganjem dobrih rezultatov in skrbjo za lastno finančno stanje. Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, se z vsakodnevnimi obveznostmi počutijo nekoliko bolj obremenjeni kot študenti, ki drog za učenje ne uporabljajo. Študenti menijo, da so dobro seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki uporabe drog. Delež uporabe drog med študenti v vzorcu moje raziskave je veliko večji od deleža v populaciji prebivalcev Slovenije, vendar rezultatov raziskave zaradi majhnega števila enot in načina vzorčenja ne morem ustrezno primerjati z obstoječimi raziskavami. Kljub temu se drugi rezultati večinoma skladajo z že izvedenimi raziskavami. Pridobljeni rezultati lahko služijo kot podlaga za nadaljnje kvalitativno raziskovanje. Predlagam, da se raziskavo vsebinsko razširi in ponovi na večjem vzorcu. Organizaciji Drogart, ki se ukvarja z zmanjševanjem škode na področju uporabe drog, sem predlagal, da prek pridobljenih rezultatov izdela specifične smernice uporabe drog za namene učenja. Univerzi v Ljubljani predlagam izdelavo ocene preobremenjenosti svojih študentov in skladno z njimi pripravo napotkov za pomoč pri spoprijemanju s stresom in preobremenjenostjo. Posameznim fakultetam predlagam oblikovanje spletne svetovalnice za pomoč svojim študentom pri spoprijemanju s študijskimi in osebnimi stiskami.

Ključne besede: Uporaba drog za učenje, stimulanse, stiske mladih, zmanjševanje škode, družba tveganja.

GRADUATION THESIS INFORMATION

Name and Surname: Simon Luštrek

Title of the Graduation Thesis: Use of Drugs for Studying Purposes among Students of the University of Ljubljana

Mentor: Amra Šabić, Asst. Prof., PhD

Place: Ljubljana

Year: 2023

Nr. of Pages: 56

Nr. of Appendixes: 2

Nr. of Tables: 4

Nr. of Graphs: 20

Abstract: In my graduation thesis, I conducted research on the prevalence of drug use for studying purposes in the population of students at the University of Ljubljana. During my studies, I noticed the frequent use of drugs for studying, but at the same time a lack of information about the risks and side effects of drug use. The results will be used to create harm reduction guidelines for drug use for studying purposes. In the theoretical part, I described the concept of young people in a risk society and described the difficulties that young people face. I presented the statistics of drug use and defined the concepts of recreational use, tolerance, dependence and addiction. I touched on the concept of harm reduction and low-threshold programs. I described the main groups of drugs and their effects on the psychophysiological characteristics of people. Additionally, I presented the findings of existing research on the use of drugs for studying purposes and highlighted the role of social work in addressing drug use-related issues. The research is quantitative, descriptive and empirical. I collected the data using the questioning method. The measuring instrument is an online questionnaire that contained 26 closed or semi-open questions. The population consisted of students of the University of Ljubljana who were enrolled in any year of undergraduate or master's studies in the academic year 2022/2023, except for the first year of undergraduate studies. I used non-random and convenience sampling. The sample consists of 190 units. I analyzed the data quantitatively. The results of the online surveys showed that almost half of the students in the sample use drugs to study. Students most often use stimulants, especially caffeine. Drug use does not differ significantly between faculties. The most common reasons cited for drug use were facilitating learning, enhancing productivity, and managing feelings of being overwhelmed. The presence of drug use is not associated with higher academic achievement. Students reported feeling most burdened by the volume of study obligations, the pursuit of good academic results and financial responsibilities. Those who used drugs for studying reported a slightly higher burden in daily responsibilities compared to non-users. Students feel that they are well aware of the risks and side effects of drug use. The drug use prevalence among students in my research sample is significantly higher than the general population in Slovenia. However, due to the small sample size and sampling method, I cannot make direct comparisons with existing studies. Nonetheless, most of the obtained results align with previous research findings. These results can serve as a foundation for further qualitative exploration. I suggest expanding and repeating the study on a larger sample. I have proposed to Drogart, a local harm reduction organization, to develop specific guidelines for drug use for studying purposes based on the obtained results. I recommend that the University of Ljubljana assess the burden experienced by its students and develop guidelines to support them in coping with stress and overload. Furthermore, I suggest individual faculties establish an online counseling platform to assist students with academic and personal challenges.

Keywords: Use of drugs for studying, stimulants, challenges of young people, harm reduction, risk society.

Kazalo vsebine

1.	Pregled problematike.....	1
1.1.	Mladi v družbi tveganja	1
1.2.	Položaj in stiske mladih	2
1.3.	Uporaba drog	4
1.4.	Odvisnost od drog	5
1.5.	Zmanjševanje škode.....	6
1.6.	Vrste drog.....	7
1.6.1.	Kanabinoidi	7
1.6.2.	Stimulansi.....	8
1.6.3.	Depresorji	9
1.6.4.	Halucinogeni	9
1.7.	Raziskave o uporabi drog za namene učenja	10
1.8.	Vloga socialnega dela na področju uživanja drog	12
2.	Formulacija problema.....	14
2.1.	Raziskovalna vprašanja.....	14
2.2.	Hipoteze	15
2.3.	Operacionalizacija pojmov in spremenljivk	15
3.	Metodologija.....	18
3.1.	Vrsta raziskave.....	18
3.2.	Spremenljivke, indikatorji in modalitete.....	18
3.3.	Merski instrument ali vir podatkov	22
3.4.	Populacija in vzorec	22
3.5.	Zbiranje podatkov	23
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	23
4.	Rezultati.....	24
4.1.	Osnovne značilnosti anketirancev.....	24
4.1.1.	Fakulteta	24
4.1.2.	Letnik in stopnja	26
4.1.3.	Spol.....	27
4.2.	Uporaba drog za učenje	28
4.3.	Vrste uporabljenih drog za učenje	29
4.3.1.	Stimulansi	30
4.3.2.	Sedativi in drugi depresorji	31
4.3.3.	Halucinogeni in disociativi.....	31
4.3.4.	Nikotin.....	31
4.4.	Razlogi uporabe drog za namene učenja	31
4.4.1.	Razlogi za prenehanje uporabe drog za namene učenja.....	32
4.4.2.	Pogostost in trajanje uporabe drog za namene učenja.....	32
4.5.	Psihofizično počutje po zaključenem izpitnem obdobjem	33

4.6.	Občutek preobremenjenosti	34
4.7.	Čas priprave na posamezen izpit.....	37
4.8.	Učni uspeh	38
4.9.	Dodatne, obštudijske dejavnosti	39
4.9.1.	Čas opravljanja dodatnih dejavnosti.....	40
4.10.	Seznanjenost s tveganji in stranskimi učinki	40
4.10.1.	Vrste zelenih informacij	41
4.10.2.	Oblika oz. medij zelenih informacij	41
4.11.	Preverjanje hipotez.....	42
5.	Razprava	44
5.1.	Omejitve uporabljene metodologije.....	46
6.	Sklepi in predlogi	50
7.	Viri in literatura	52
8.	Priloge.....	57
8.1.	Anketni vprašalnik	57
8.2.	Odgovori na anketni vprašalnik	66

Kazalo tabel

Tabela 1: Spremenljivke, indikatorji in modalitete	21
Tabela 2: Psihofizično počutje anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, po končanem izpitnem obdobjem, prikazano s frekvencami označenih mer strinjanja s trditvami	33
Tabela 3: Občutek preobremenjenosti pri anketirancih, ki uporabljajo droge za učenje, po frekvenci označenih mer strinjanja s trditvami.....	35
Tabela 4: Občutek preobremenjenosti pri anketirancih, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, po frekvenci označenih mer strinjanja s trditvami.....	35

Kazalo grafov

Graf 1: Fakulteta anketirancev	24
Graf 2: Vrsta fakultete anketirancev.....	25
Graf 3: Letnik anketirancev	26
Graf 4: Stopnja vpisa anketirancev.....	26
Graf 5: Spol anketirancev	27
Graf 6: Prisotnost uporabe drog za učenje pri anketirancih	28
Graf 7: Prisotnost uporabe drog pri anketirancih glede na spol	28
Graf 8: Vrste drog, ki jih uporabljajo anketiranci za učenje	29
Graf 9: Vrste drog, ki jih uporabljajo anketiranci za učenje, glede na vrsto Fakultete	29
Graf 10: Stimulansi, ki jih uporabljajo anketiranci	30
Graf 11: Razlog uporabe drog za učenje pri anketirancih	31
Graf 12: Psihofizično počutje anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, po končanem izpitnem obdobjem, prikazano z povprečno mero strinjanja s trditvami	33
Graf 13: Primerjava občutka preobremenjenosti med anketiranci glede na prisotnost uporabe drog.....	36
Graf 14: Primerjava časa priprave na posamezen izpit pri anketirancih, glede na prisotnost uporabe drog	37
Graf 15: Primerjava mnenja o času učenja pri anketirancih, glede na prisotnost uporabe drog	37
Graf 16: Primerjava učnega uspeha anketirancev glede na prisotnost uporabe drog.....	38
Graf 17: Primerjava opravljanja dodatnih dejavnosti pri anketirancih glede na prisotnost uporabe drog	39
Graf 18: Primerjava časa opravljanja dodatnih dejavnosti pri anketirancih glede na prisotnost uporabe drog	40
Graf 19: Mnenje o seznanjenosti anketirancev s tveganji in stranskimi učinki	41
Graf 20: Prisotnost uporabe drog pri anketirancih glede na vrsto fakultete.....	42

1. Pregled problematike

1.1. Mladi v družbi tveganja

V obdobju mladostništva mladi intenzivno dozorevajo in so še posebej občutljivi na različne vplive družbe in okolja. V tem času si mladostniki oblikujejo svoj življenjski slog in prevzemajo vedenjske vzorce od družine in družbe, pridobivajo veliko izkušenj na različnih področjih, iščejo samega sebe in testirajo meje sprejemljivega, oblikujejo svoj pogled na svet, izbirajo poklic in položaj v družbi, obenem pa se srečujejo tudi s tveganimi situacijami. Pri tem se pogosto ne zavedajo nevarnosti, ki jih lahko doleti ob tveganim vedenju (Grebenc idr., 2010). Sande (2004) navaja, da to še ne pomeni, da se mladi ne zavedajo tveganj, ampak da pri tehtanju med učinki in posledicami kratkoročno zadovoljstvo (npr. kajenja) pretehta dolgoročne škodljive učinke. Poleg tega mladi včasih ocenijo izključitev iz skupine kot večje tveganje od denimo tega, če poskusijo kaditi.

Sodelovanje v tveganih aktivnostih je v obdobju adolescence veliko večje. Mladi imajo povečano potrebo po vznemirjenju, v tveganih aktivnostih včasih sodelujejo zgolj zaradi razvedrila in izzivanja. Eno izmed tveganj, ki se pojavijo v obdobju mladostništva, je tudi uporaba dovoljenih in prepovedanih drog (Sande, 2004). Medijske podobe utrjujejo predstavo, da se mladi vedejo čedalje bolj tvegano in se pri tem ne ozirajo na škodljive posledice. Uporaba drog naj bi se širila, a le manjši del mladih ljudi droge uporablja redno (Grebenc idr., 2010).

Mlade se nagovarja kot krojilce lastne usode oz. uresničevalce lastnih sanj, obenem pa se jih omejuje z zahtevami po racionalnem in odgovornem vedenju. Mladi naj bi sami razvili odgovoren odnos do različnih vrst tveganj (odnos do alkohola in drog, do spolnosti, zdravja idr.) in se naučili ravnati s tveganji, a se jih pri tem ne razume kot dovolj sposobne, da bi sami v celoti obvladovali ta tveganja. Mediji spodbujajo in vabijo k zabavi in užitku, hkrati pa svarijo pred grožnjami takšnega življenjskega sloga. Tveganje je za mlade nekaj neizogibljivega, sočasno pa se mu morajo nujno izogibati. Pogosto se srečujemo s tovrstno dvojnostjo, ki mlade postavlja v nejasen položaj (Šabić, 2016, str. 28).

Šabić (2016, str. 296) govori o ideji individualizacije, ki posamezniku ustvarja vtis, da je sam odgovoren za svoj družbeni položaj, ta pa je odvisen od gmotnega položaja družine in navidezne lastne zmožnosti upravljanja s tveganji. Ideologija individualizacije pomeni prenos državne odgovornosti skrbi za državljane na njih same, hkrati pa še vedno zahteva nadzor nad tveganji. Posameznik je primoran sam poskrbeti za lastno življenje, predvsem s finančnega

vidika. Pri razumevanju življenjskega sloga mladih imajo tako pomembno vlogo ekonomski dejavniki. Tisti, ki imajo denar, si lahko kupijo določena tveganja (npr. dostop do zdravljenja, pravne pomoči, zavarovanja, zaščitne opreme) in s tem ustvarijo občutek varnosti. Tisti, ki denarja nimajo, pa so pri prakticiranju tveganih dejanj bolj ogroženi.

Pri življenjskih prehodih oz. mejnikih odraščanja imajo pomembno mesto ekonomska in družbena sredstva, s katerimi lahko posamezniki razpolagajo. Želja po kapitalu oz. boljšem ekonomskem položaju vodi posameznike v tvegana ravnanja. Na vrsto tveganj vpliva tudi dohodkovna neenakost staršev. Da bi posamezniki iz družine z nižjim dohodkovnim standardom dosegli višji standard in bogastvo, kot to narekuje družba, iščejo načine hitrega in dodatnega zaslužka, ki so povezana s tveganji. Primeri takih ravnanj so delo na črno, kriminalna dejanja, izposoja denarja idr., vodijo pa lahko v še slabši ekonomski položaj (Šabić, 2016, str. 198).

1.2. Položaj in stiske mladih

Družbeni položaj mladih se je v zadnjih nekaj desetletjih izrazito poslabšal. Vse pogostejše so nestalne in manj kakovostne oblike zaposlovanja (Lavrič, 2011; Lavrič in Deželan, 2021), stopnja brezposelnosti mlajših od 25 let pa ostaja relativno visoka. Marca 2023 je splošna stopnja brezposelnosti na področju Evropske Unije znašala šest odstotkov, medtem ko je stopnja brezposelnosti mladih (pod 25 let) na enakem območju znašala 14,3 odstotke (Eurostat, 2023). Sočasno je Slovenija po deležu mladih, ki so začasno zaposleni ali ki opravljajo dela v atipičnem času, visoko nad evropskim povprečjem. Samoporočana stopnja brezposelnosti pa je veliko višja od uradnih podatkov o brezposelnosti mladih v Sloveniji (Lavrič in Deželan, 2021).

Kot posledica negotovosti glede zaposlovanja in dolgotrajnejšega prehoda na trg dela mladi dlje časa ostajajo doma pri starših in si kasneje oblikujejo lastne družine (Lavrič, 2011). Tisti mladi, ki so se že odselili, pa se pogosteje vračajo domov (Goldscheider in Goldscheider, 1999). Mladi niso edini, ki občutijo spremembe v zaposlovanju in delovnih procesih, so pa nanje zelo občutljivi, saj jim v kombinaciji z drugimi spremembami, ki se pojavijo v obdobju odraščanja, pomenijo bolj zahteven prehod v odraslost. Ni več gotovosti, da bodo pridobljena izobrazba, izkušnje in znanja zagotovile kasnejšo (želeno) zaposlitev (Sande, 2004).

Ocena meje med mladostjo in odraslostjo se je po raziskavi Mladina 2010 (Lavrič, 2011) v primerjavi z letom 1985 znižala za kar pet let. Povprečna starost ob uresničitvi ali pričakovani uresničitvi mejnikov odraščanja, kot so starševstvo, poroka, odselitev od staršev, redna

zaposlitev, zaključek šolanja idr., se je povišala. Ob tem se izgubi predvidljivost življenjskih prehodov, zato si mladi sami postavljajo meje sprejemljive starosti, ko se zgodi kateri izmed naštetih mejnikov odraščanja (Šabić, 2016, str. 197). Obenem skoraj dve tretjini sodelujočih v tej raziskavi izraža nezadovoljstvo s splošnim odnosom slovenske družbe do mladih, predvsem kar glede težav pri zaposlovanju (Lavrič, 2011).

Raziskava Mladina 2020 (Lavrič in Deželan, 2021) je pokazala nekatere podobne trende glede mejnikov odraščanja oz. prehodov v odraslost. Mladi v veliki meri še vedno živijo pri svojih starših, predvsem tisti, ki so mlajši od 25 let. Odseljevanje je tesno povezano s finančnim položajem posameznika, saj se pogosteje odseljujejo tisti s stabilnimi viri dohodkov. Dvignila se je tudi povprečna starost ob sklenitvi zakonske zveze in oblikovanju lastne družine. Za razliko od raziskave Mladina 2010 (Lavrič in Deželan, 2021) pa se je zmanjšal delež mladih, ki živi pri starših ves čas in povečal delež tistih, ki pri starših biva le deloma ali sploh ne. Prav tako se je znižala povprečna starost odselitve mladih od svojih staršev. Gre za socialno neodvisnost mladih, sočasno z delno ali popolno ekonomsko odvisnostjo od staršev, kar je značilno predvsem za študente (prav tam).

Trende zgodnejšega odseljevanja od staršev in kasnejšega oblikovanja lastnih družin lahko povežemo s širšim trendom individualizacije mladih. Ta se kaže tudi v znatnem zmanjšanju pričakovanj mladih v letu 2020 po pomoči staršev na ključnih življenjskih področjih (npr. pri reševanju stanovanjske problematike) v primerjavi z raziskavo iz leta 2010. Pri tem je vredno poudariti, da je pričakovanje mladih po pomoči staršev višje pri družinah z boljšim ekonomskim stanjem, neenakomerna pomoč družine pa lahko povečuje neenakosti med mladimi (Lavrič in Deželan, 2021).

Znatno se je povečal tudi delež mladih, ki študirajo (Lavrič, 2011). Trbanc (2017) ugotavlja, da mora delež študentov med študijem delati (večinoma v negotovih oblikah zaposlitve in izven stroke lastnega študija), da lahko živijo zdoma in se preživljajo. Raziskava Evroštudent VII, izvedena med letoma 2018 in 2021 je pokazala, da 39,6 odstotkov študentov v Sloveniji opravlja plačano redno delo v času predavanj, 26,5 odstotkov plačano delo opravlja občasno, 33,9 odstotkov pa jih med študijskim letom ni opravljal plačanega dela. Velika večina jih opravlja študentsko delo (74,4 odstotkov), petina pa je redno zaposlenih za določen ali nedoločen čas. Približno tretjina študentov je delala manj kot 20 ur na teden. V povprečju študentje za redno in občasno delo, ki ga opravljajo tekom študijskega leta, porabijo 24,7 ur tedensko. Povprečno število ur dela na teden se zvišuje s starostjo študentov. Študenti, ki ne

živijo pri starših, delu namenijo več časa. Več kot polovica študentov se je strinjala s trditvijo, da delajo zato, da se lahko preživljajo oz. da si pokrijejo življenjske stroške (Gril, Bijuklič, Autor in Prem, 2022).

Velik delež študentov študira izven kraja stalnega prebivališča, zato morajo poskrbeti za bivališče v kraju svoje izobraževalne ustanove ali pa se tja dnevno voziti (Lavrič, 2011; Lavrič in Deželan, 2021). Pri tem se srečamo s stanovanjsko problematiko, ki študentom povzroča veliko stisko. Študentska organizacija Slovenije (b.d.) je po podatkih Razpisa za sprejem in podaljšanje bivanja študentov visokošolskega študija v študentskih domovih in pri zasebnikih za študijsko leto 2020/2021 ugotovila, da je v letu 2019 od nekaj več kot 76-tisoč študentov imelo subvencionirano bivanje na voljo le 15,8 odstotkov vseh študentov. Na drugi strani mora približno 25-tisoč študentov oz. tretjina plačevati visoke najemnine za bivanje pri zasebnikih. Raziskava Evroštudent VII (2022) kaže na to, da je 41,5 odstotkov študentov stanovalo pri starših ali sorodnikih, 23,5 odstotkov pa v študentskih domovih ali sobah. Drugi so živeli s partnerjem, s prijatelji ali sami, od teh jih je 57,4 odstotkov bivalo v najemu pri zasebnikih. Dve petini študentov, ki niso v študentskih domovih, je delalo več kot 20 ur na teden, kar naj bi kazalo na neenakomerno stopnjo obremenjenosti med tema skupinama študentov (Gril, Bijuklič, Autor in Prem, 2022).

1.3. Uporaba drog

Nacionalni inštitut za javno zdravje (2022) je v raziskavi o tobaku, alkoholu in drugih drogah leta 2018 ugotovil, da je 21 odstotkov prebivalcev Slovenije že kdaj v življenju uporabilo prepovedano drogo. Uporaba drog je veliko bolj razširjena med moškimi kot med ženskami, ne glede na vrsto droge. Najbolj razširjena je uporaba konoplje, sledijo ji ekstazi, kokain, amfetamin, LSD in heroin. Približno enako sosledje razširjenosti kaže tudi Evropsko poročilo o drogah iz leta 2022, ki raven razpoložljivosti in uporabe prepovedanih drog po Evropski uniji označi kot visoko (Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami, 2022).

Uporaba dovoljenih drog, predvsem alkohola, tobačnih izdelkov in kofeina je veliko večja. Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje iz leta 2015 je bilo med prebivalci Slovenije, starimi med 15 in 64 let, rednih kadilcev 24 odstotkov. Kar tri petine prebivalcev Slovenije je alkohol pilo vsaj enkrat na teden (Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2015).

Nujni del življenja mladih sta zabava in iskanje svobode. Mladi čas vikendov pogosto izkoristijo za užitek in pobeg kontroli odraslih, kamor spada tudi rekreativna uporaba drog.

Izraz »rekreativna uporaba drog« se navezuje na občasnost, manjšo zahtevnost in neprofesionalnost uporabe drog, denimo uporaba ob posebnih priložnostih, ob koncu tedna in uporaba, ki je posamezniku predvsem v užitek in zadovoljstvo. Nanaša se na uporabnike, ki droge uporabljajo občasno v majhnih količinah, zato da niso toliko občutljivi za škodljive posledice in ne razvijejo psihične odvisnosti (Sande, 2004). A že enkratno uživanje psihoaktivnih snovi vpliva na naše počutje tudi po prenehanju učinkov samih psihoaktivnih snovi. Pri intenzivni, večkratni uporabi, četudi v razmeroma kratkem časovnem obdobju je učinek na počutje še večji (Parrott, 2015), zato lahko tudi pri rekreativni uporabi pride do razvoja navade uživanja drog, kar lahko vodi v uporabo z namenom izogibanja odtegnitvenim simptomom in negativnim učinkom ter posledično v odvisnost (Sande, 2004).

1.4. Odvisnost od drog

Za razumevanje odvisnosti moramo poznati še pojma toleranca in zasvojenost. V literaturi se pojma odvisnost in zasvojenost pogosto pojavljata simultano oz. zamenljivo kot sinonima, čeprav je njun pomen različen (Szalavitz, Rigg in Wakeman, 2021). V Besednjaku socialnega dela piše, da: »na področju zasvojenosti z drogami ni enotne definicije, ki bi jo upoštevala tako politika, znanost, kot tudi splošna javnost« (Poštrak, 2019).

Toleranca je pojav, ki se razvije ob ponavljajoči in navadno dlje trajajoči uporabi drog. Gre za postopno zmanjšanje učinkov droge ob jemanju enake količine, kar lahko povzroči potrebo po zviševanju količine uporabljene droge, da bi dosegli enak učinek (Ritter idr., 2020). Pojem odvisnost označuje stanje, ki se pojavi kot odtegnitveni sindrom¹ ob prenehanju uporabe drog. Simptomi so predvsem fizične narave: spremembe v krvnem pritisku in telesni temperaturi, tresavica, težave s spanjem, spremembe v apetitu, utrujenost idr. (Szalavitz, Rigg in Wakeman, 2021; Ritter idr., 2020). Besednjak socialnega dela odvisnost deli na fizično in psihično ter jo opredeljuje kot bolezensko navezanost na psihoaktivne snovi in določene življenjske navade, ki jih posameznik kljub zavedanju o njihovi škodljivosti brez pomoči drugih ne more prekiniti oz. prenehati jemati (Poštrak, 2019).

Pojem zasvojenost pa se navezuje na izgubo nadzora nad intenzivno željo oz. potrebo po jemanju droge, tudi na račun neželenih posledic in kljub polnem zavedanju o njih. Potreba po učinkih droge postane kompulzivna. Pri zasvojenosti želja po uporabi drog ostaja tudi tedaj, ko

¹ Psihofiziološko stanje, ki se pojavi po akutni prekinitvi uporabe določene psihoaktivne substance (Poštrak, 2019).

fizični odtegnitveni simptomi prenehajo. Ostane še psihična odvisnost, za katero so značilna povečana tesnoba, razdražljivost, stres, občutki anhedonije in močna sla po učinkih droge. Odvisnost je normalen pojav ob prenehanju uporabe določenih zdravil, a praviloma le majhen delež ljudi od substanc postane tudi zasvojenih (Szalavitz, Rigg in Wakeman, 2021; Ritter idr., 2020). Besednjak socialnega dela zasvojenost opredeljuje kot globljo stopnjo odvisnosti, okrog katere si posameznik na trajnejši način organizira številne vidike vsakodnevnega življenja. Vsaka odvisnost še ni nujno zasvojenost, obenem pa je vsaka zasvojenost že tudi odvisnost (Postrak, 2019).

Tveganje je neizogiben del odrasčanja, zato je pomembno, da pomoč in podporo mladim v tveganjih situacijah prilagodimo njihovim potrebam. Na področju odvisnosti in zasvojenosti se uporabljajo različni pristopi. V socialnem delu se je pri obravnavi problematike drog za učinkovitega pokazal pristop zmanjševanja škode (Grebenc idr., 2010).

1.5. Zmanjševanje škode

Zmanjševanje škode oziroma v angleškem jeziku »*harm reduction*« pomeni zmanjševanje negativnih zdravstvenih, socialnih in ekonomskih posledic uporabe drog² pri ljudeh, ki droge že porabljajo in uporabe ne glede na informacije o tveganjih in nevarnostih ne morejo ali ne želijo opustiti. Izhaja iz etične predpostavke, da je uporaba drog osebna odločitev in pravica človeka, da svobodno razpolaga s svojim telesom (Društvo Stigma, b.d.; Kvaternik, 2012).

Pristop zmanjševanja škode sodi pod pojem nizkega praga. Za razliko od programov visokega praga, ki zahtevajo abstinenco od drog (Kvaternik, Grebenc in Rihter, 2008), programi nizkega praga ne zahtevajo abstinence, ampak stremijo k temu, da bi bile storitve uporabnikom čim bolj dostopne. Poudarek je na preprečevanju škode in manj tvegani uporabi ob upoštevanju potreb, interesov in zmožnosti uporabnikov ter ustvarjanju pogojev, v katerih se lahko uporabniki odločajo za manj tvegane izbire in se s tem izogibajo neželenim posledicam uporabe drog ter povzročajo čim manjšo škodo sebi in svoji okolici (Kvaternik, 2012).

Programi zmanjševanja škode uporabljajo različna sredstva, od izmenjave tehničnih pripomočkov, kot je sterilni pripor za enkratno uporabo, testiranja drog, terenskega dela, informiranja in ozaveščanja uporabnikov in okolice, spreminjanja navad in učenja spretnosti

² Negativne zdravstvene posledice so povečana obolevnost in vir okužb za bolezni, ki nastanejo kot posledica nehijske uporabe in deljenja pribora. Med negativne socialne posledice med drugimi uvrščamo izgubo odnosov in povečanje kriminala, med negativne ekonomske posledice pa upad produktivnosti, brezdomstvo in druge (Kvaternik, 2012).

prek raznih delavnic in svetovalnega dela, do širših socialnih ukrepov in sprememb v okolju (Grebenc idr., 2010; Društvo Stigma, b.d.). V Sloveniji se z zmanjševanjem škode ukvarjajo predvsem nevladne organizacije, med katere sodijo npr. Društvo Stigma, društvo Drogart in društvo Svit, pa tudi programi javnega zdravstva, kot so centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti, pod katere sodi substitucijski program (Tomašević in Kastelic, 2015). Leta 2021 je terensko delo v sklopu programov zmanjševanja škode potekalo v 60 krajih po Sloveniji, na 112 lokacijah (Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2022).

1.6. Vrste drog

Za razumevanje privlačnosti uživanja drog med mladimi in njihove uporabe in zlorabe v namene pridobivanja koristi, je potrebo tudi razumevanje učinkov drog na psihofizično stanje posameznika. V tem poglavju bom na kratko opredelil najpogostejše uporabljane vrste drog, ki so v skupine razvrščene na podlagi skupnih mehanizmov in učinkov delovanja. Opisal bom njihove glavne želene in stranske učinke ter navedel nekaj primerov drog, ki spadajo v posamezno vrsto. V opisu uporabljam izraz »subjektivni učinki«, saj sem podatke pridobil med drugim iz obširne baze podatkov, prispevnih od uporabnikov drog, zbranih na spletni strani *Psychonautwiki*.

1.6.1. Kanabinoidi

V skupino kanabinoidov sodijo substance, ki delujejo na kanabinoidne receptorje v našem telesu. Kanabinoidne droge lahko ločimo na naravne in sintetične. Najbolj razširjena in najpogostejše uporabljana droga te skupine je konoplja. Glavna aktivna učinkovina v konoplji je THC, sicer pa konoplja vsebuje še več kot osemdeset drugih kanabinoidov (Cannabinoid, 2022).

Konoplja ima sedativne in halucinatorne učinke. Za nizke odmerke so značilni predvsem učinki sproščanja oz. sedacije, podobno kot pri depresorjih, pri visokih odmerkih pa halucinatorni učinki, kot so vizualne halucinacije in spremenjena percepcija časa. Subjektivni učinki obsegajo občutke ugodja in sproščenosti, izostreno čutno zaznavanje, povečano kreativnost in drugo. Pod pogoste stranske učinke sodijo oslabljen kratkoročni spomin, povečan apetit, oslABLJENE motorične funkcije, pomanjkanje slin idr. (Cannabis, 2023; Ritter idr., 2020).

1.6.2. Stimulansi

Skupina stimulansov je zelo široka. Na naš centralni živčni sistem delujejo prek različnih mehanizmov in različnih živčnih prenašalcev, med katerimi imajo glavno vlogo dopamin, noradrenalin in serotonin. Amfetamini in metamfetamin spodbujajo sproščanje dopamina in noradrenalina v možganih. Kokain in metilfenidat (znan tudi po imenu zdravila Ritalin in Concerta) delujeta tako, da zavirata ponoven privzem dopamina in noradrenalina. Droge, kot sta na primer MDMA in MDA, delujeta tudi na mehanizme serotonina. Vsi stimulansi imajo visok potencial zlorabe, dolgoročna uporaba pa lahko privede do hude odvisnosti (Ritter idr., 2020; Stimulants, 2023).

Učinki, trajanje in odmerki se prav tako razlikujejo glede na posamezno drogo iz te skupine oz. glede na mehanizem delovanja. Subjektivni učinki zajemajo psihomotorično stimulacijo, občutke navdušenja in eforije, povečano energijo oz. budnost, povečano željo po družabnosti, občutek povečane koncentracije in hitrejšega mišljenja idr. Nekateri možni stranski učinki pa so nespečnost, tresenje, pomanjkanje apetita, zmanjšana inhibicija, zamegljen vid in drugi. Pri daljši uporabi lahko pride do psihoze (Ritter idr., 2020; Stimulants, 2023).

Med stimulanse sodi tudi kofein. Najpogosteje ga najdemo v kavnih zrnih, listih določenih čajevcev in semenih rastline guarane ter uživamo v obliki kave, (pravega) čaja ali energijskih napitkov. Primarno deluje na adenzinske receptorje, a tudi na druge glavne živčne prenašalce, kot so dopamin in serotonin. Ima podobne, a manj močne učinke kot amfetamini (predvsem občutki eforije so veliko blažji) (Ritter idr., 2020).

Posebna vrsta stimulansa je tudi nikotin. Deluje na nikotinske acetilholinske receptorje. Najdemo ga v tobaknih izdelkih in redkeje v drugih pripravkih, kot so nikotinski žvečilni gumiji in obliži. Nikotin je visoko zasvajajoča substanca. Subjektivni učinki obsegajo stimulacijo, povečano koncentracijo in motivacijo, zmanjšanje tesnobe idr., možni stranski učinki pa so vrtoglavica, zamegljen vid, slabost, povišan srčni utrip in drugi (Ritter idr., 2020; Nicotine, 2023).

Pri stimulansih moram omeniti še skupino nootropikov, ki je sicer še precej nova in malo raziskana tematika. Nootropiki ali »pametne droge« so vse snovi, ki naj bi izboljšale kognitivno delovanje možganov: izboljšale naj bi spomin, zmanjšale utrujenost, povečale motivacijo, energijo in koncentracijo. Mednje sodijo nekatere droge, ki sem jih že omenil (amfetamini, metilfenidat in kofein); modafinil in armodafinil, ki delujeta kot zaviralca ponovnega privzema dopamina in naj bi povečala budnost ter kognitivne sposobnosti; poleg teh pa še nekatere druge,

kot so donepezil, piracetam in omberacetam (Ritter idr., 2020). Slednje lahko pri nas legalno kupimo v nekaterih trgovinah s prehranskimi dodatki. Nootropiki naj ne bi imeli negativnih posledic na naše zdravje, a so obenem tudi njihovi pozitivni učinki zelo vprašljivi (Drogart, 2022; Ritter idr., 2020).

1.6.3. Depresorji

Tudi skupina depresorjev je zelo široka. Za vse je značilen visok potencial zlorabe in možnost razvoja odvisnosti in zasvojenosti. Opioidi, kot so morfij, heroin in nekatera protibolečinska zdravila (kodein, oksikodon, Tramal...), delujejo na opioidne receptorje. Lahko so naravnega, sintetičnega ali polsintetičnega izvora. Nekateri subjektivni učinki so sproščanje oz. sedacija, lajšanje bolečin in tesnobe, evforično razpoloženje, stranski učinki pa upočasnjeno dihanje, srbenje, slabost, zaprtje idr. (Ritter idr., 2020; Opioids, 2022).

Drugi glavni mehanizem vključuje živčni prenašalec GABA. V to podskupino spadajo Benzodiazepini (Helex, Lexaurin, Dormicum...), barbiturati, alkohol, fenibut in GHB ter GBL. Odtegnitev od benzodiazepinov in alkohola se lahko konča s smrtjo. Subjektivni učinki obsegajo sproščanje oz. sedacijo, zmanjšano inhibicijo, povečan občutek samozavesti in željo po družabnosti, evforično razpoloženje, zmanjšano tesnobo idr. Alkohol ima lahko tudi stimulatívne učinke. Stranski učinki so lahko nenadna utrujenost, slabost, oslabiljene motorične funkcije in kratkoročen spomin, izguba spomina, vrtoglavica, upočasnjeno razmišljanje in drugi (Ritter idr., 2020; GABA, 2022; Benzodiazepines, 2023).

1.6.4. Halucinogeni

Tretja, prav tako obsežna nad-skupina psihoaktivnih snovi (poleg stimulansov in depresorjev) so halucinogeni. Halucinogene droge lahko delimo v tri glavne, manjše podskupine, vsaka s svojimi unikatnimi značilnostmi, mehanizmi delovanja, učinki in potencialom za razvoj odvisnosti. Te tri podskupine so psihedeliki, disociativi in delirianti. V skupino halucinogenov bi lahko uvrstili tudi konopljo, vendar je zaradi svojih številnih posebnosti uvrščena v ločeno skupino oz. vrsto (Hallucinogens, 2022).

Psihedeliki delujejo tako, da se vežejo na določene serotoninske receptorje (predvsem 5-HT_{2a}) v našem centralnem živčnem sistemu. Najpogostejši primeri so psilocibin (»nore gobe« ali »magične gobe«), LSD, DMT, meskalin in 2C-B. Subjektivni učinki zajemajo stimulacijo, (podobno tisti od stimulansov), halucinacije, intenzivirano čutno zaznavanje, povečana kreativnost, evforija, pospešene misli in drugo. Stranski učinki so lahko slabost, pospešen utrip

in telesna temperatura, zategovanje mišic, živčnost in tesnoba idr. Pri nekaterih uporabnikih lahko pride do močnih psiholoških negativnih učinkov, kot so preganjavica, močna tesnoba in psihoza. (Ritter idr., 2020; Psychedelics, 2022). Za razliko od drugih drog ne povzročajo odvisnosti (Nichols, 2016).

Disociativne snovi, kot so ketamin, PCP in MXE, delujejo na NMDA receptorje v naših možganih. Subjektivni učinki uporabe teh snovi vključujejo sedacijo, halucinacije, dizorientacijo, občutek disociacije in otopelost. Lahko imajo tudi protibolečinski učinek. Pogosto povzročajo popačeno dožemanje časa in prostora, težave s pomnjenjem ter oslABLjeno zmožnost fizičnega čutenja (Ritter idr., 2020; Dissociatives, 2022).

1.7. Raziskave o uporabi drog za namene učenja

Opredeležene vrste drog opisujejo njihovo učinkovanje na posameznikovo dožemanje prostora, časa in sebe ter njihov učinek na psihično in fizično zmogljivost posameznika, pri čemer se učinki razlikujejo glede na vrsto zaužite substance. V opisanem učinkovanju lahko najdemo razloge tudi za njihovo uporabo oz. zlorabo v namene povečanja lastne učinkovitosti v procesu učenja. Različni avtorji (Weyandt idr., 2016; Arria idr., 2016; Abelman, 2017; Phillips in McDaniel, 2018) navajajo, da mladi v ta namen na različne načine in v različnih oblikah najpogosteje uporabljajo stimulanse.

Nekateri študenti se iz različnih razlogov odločajo za uporabo drog pri učenju. Weyandt idr. (2016) so v metaanalizi področja zlorabe³ stimulansov na recept ugotovili, da se je uporaba stimulansov na recept (predvsem Ritalina in Adderalla, ki ju zdravniki predpisujejo za motnje pozornosti in hiperaktivnosti) občutno povečala tako pri študentih, ki imajo ta zdravila predpisana, kot tudi pri študentih, ki teh zdravil nimajo predpisanih. V letu 2015 so ocenili, da okrog 17 odstotkov ameriških študentov zlorablja stimulanse na recept. Kot najpogostejše razloge za zlorabo navajajo izboljšanje kognitivnih funkcij, doseganje boljšega akademskega uspeha, povečano produktivnost in zmožnost ostati buden dlje časa oz. preprečiti zaspanost. Ugotovili so še, da je zloraba večja med moškimi kot med ženskami in da ima zloraba stimulansov na recept negativno povezavo z učenim uspehom (Weyandt idr., 2016). Tudi Arria idr. (2016) in Abelman (2017) so ugotovili, da študenti, ki zlorablja stimulanse na recept, nimajo boljšega učnega uspeha kot tisti, ki stimulansov na recept ne uporabljajo.

³ Weyandt idr. (2016) kot zlorabo označujejo uporabo predpisanih zdravil brez recepta.

Slednji kot glavni razlog uporabe stimulansov za učenje navaja pomanjkanje samozavesti, užitka in interesa za študijsko gradivo (Abelman, 2017). Med pogostimi razlogi najdemo tudi slabo duševno stanje ter neučinkovitost izobraževalnih ustanov pri prilagajanju študentom s posebnimi potrebami. Avtor poziva k premiku iz prohibicionistične⁴ obravnave zlorabe drog v uporabo pristopov zmanjševanja škode in univerzam predlaga, da organizirajo edukativne delavnice oz. predavanja na temo tveganj uporabe drog za učenje iz vidika zmanjševanja škode. Po mnenju avtorja bi morale univerzitetne ustanove vlagati več truda v seznanitev študentov z oblikami pomoči, ki so jim na voljo (prav tam).

Raziskava Univerze v Ohio iz leta 2018 je pokazala, da je 9,1 odstotkov študentov poročalo o zlorabi protibolečinskih zdravil, 9,4 odstotkov o zlorabi sedativov in 15,9 odstotkov o zlorabi stimulansov. Pogosti razlogi za uporabo protibolečinskih zdravil so vključevali zmanjšanje tesnobe (31,1 odstotkov) in pomoč pri tem, da lažje zaspijo (26,8 odstotkov). Enake razloge so navedli za uporabo sedativov: spanje (52,8 odstotkov) in zmanjšanje tesnobe (48,7 odstotkov), z dodatkom boljšega počutja (19,8 odstotkov). Najpogostejša razloga za uporabo stimulansov, ki so ju navedli študenti, pa sta olajšanje učenja in izboljšanje učnega uspeha (79,2 odstotkov). 60 odstotkov uporabnikov stimulansov je poročalo o pozitivnih učinkih na učni uspeh, kar ne sovпада z ugotovitvami predhodne raziskave iz leta 2015. Večina študentov je poročala tudi o ustrezni seznanjenosti z viri pomoči v primerih posledic zlorabe drog (Phillips in McDaniel, 2018).

Poleg stimulansov na recept nekateri študentje v namen povečanja učinkovitosti pri učenju uporabljajo tudi nootropike (kofein, modafinil, amfetamine). To so substance, ki naj bi pripomogle k izboljšanju mišljenja, učenja in pomnjenja, posebno v primerih, ko so te funkcije oslabiljene (Malik in Tlustoš, 2022). Študenti so kot namen uporabe nootropikov navedli izboljšanje koncentracije, spomina in budnosti med samim procesom učenja. Pri uporabi nootropikov so raziskovalci ugotovili tudi spolno razliko, pri čemer je uporaba pogostejša med študenti kot med študentkami (Sharif, Guirguis, Fergus in Schifano, 2021). Malik in Tlustoš (2022) navajata, da študenti uporabljajo (določene) nootropike predvsem zaradi njihove lahke dostopnosti.

Schifano idr. (2022) opozorijo, da prevalenca uporabe nootropikov v populaciji študentov, ki teh substanc ne potrebujejo⁵, narašča. Glavni razlog za to vidijo v enostavni dostopnosti, zlasti

⁴ Prohibicija temelji na prepovedi proizvodnje, prodaje in uživanja nekaterih substanc, razen v medicinske in znanstvene namene (Poštrak, 2019).

⁵ Nimajo določenega zdravstvenega stanja, na podlagi katerega bi jim bile te substance predpisane.

prek spletnih trgovin. Obenem poudarjajo, da ni dokazov, da bi te substance imele pozitivne učinke pri zdravih študentih, pri katerih je hkrati tveganje za nastanek škodljivih posledic relativno visoko.

Razlika pri uporabi drog za učenje pa ne obstaja zgolj v različnih substancah in namenih uporabe, ampak jo zaznamo tudi v načinih doziranja. Poleg uporabe običajnih odmerkov psihoaktivnih substanc se je v zadnjem času med študenti razširila še drugačna, manj konvencionalna oblika doziranja, tako imenovano mikrodозiranje (Cameron, Nazarian in Olson, 2020; Fossos-Wong, 2018). Pojem mikrodозiranje označuje uporabo zelo majhnih odmerkov, najpogosteje LSD-ja ali psilocibina, ki naj ne bi povzročali halucinacij, ampak izboljšali kognitivne sposobnosti in kreativnost (Cavanna idr., 2022; Anderson idr., 2019; Ritter idr., 2020; Fossos-Wong, 2018). Anderson idr. (2019) so v svoji raziskavi opazili pozitivne učinke mikrodозiranja, med katerimi sta izboljšano počutje in koncentracija, hkrati pa so opazili tudi negativne učinke, kot sta psihično neudobje in povečana tesnoba. Cavanna idr. (2022) so ugotovili, da mikrodозiranje sicer povzroči subjektivne učinke pri uporabnikih, vendar niso našli dokazov o izboljšanju kreativnosti, kognitivnih sposobnosti in počutja. Tudi druge podobne raziskave (Polito in Stevenson, 2019) nakazujejo na to, da uporabniki doživljajo predvsem subjektivne, placebo efekte ob mikrodозiranju psihedelikov. Kljub temu ne smemo zanemariti tega opažanja, saj ima lahko placebo efekt močan vpliv na posameznika, ki vanj verjame. Vsi pa se strinjajo, da so potrebne nadaljnje raziskave.

1.8. Vloga socialnega dela na področju uživanja drog

V socialnem delu je v kontekstu normalizacije⁶ na področju odvisnosti in zasvojenosti z drogami vsekakor v ospredju pristop zmanjševanja škode. Sočasno z nastajanjem modela nizkega praga je prihajalo do sprememb v odnosu in vrednotenju stališč do uporabe drog. Sprejeti je bilo treba specifičnost in edinstvenost uporabnika drog, mu priznati pravico do izbire svojega načina življenja in načina soočanja z lastnimi težavami ter mu obenem tudi zagotoviti upoštevanje teh pravic (Stefanoski, 1996).

Uporaba drog je socialni problem, saj negativno vpliva na družbo in jo tudi družba sama prepoznava kot problem. Socialno delo dobi mandat za obravnavo uživanja drog tedaj, ko se

⁶ Načelo normalizacije, ki sta ga za prakso socialnega dela – s prizadevanjem za spremembo družbe v smeri doseganja enakovredne obravnave vseh ljudi – uveljavila zakonca Brandon, pravi, da je: »potrebno ustvariti ustrezne pogoje za to, da je spoštovan vsak človek, ne glede na fizične, psihične in duševne lastnosti, in socialni, ekonomski, kulturni ali kakršen koli drugačen položaj v družbi.« (Poštrak, 2019).

nezadovoljevanje posameznikovih osnovnih potreb po avtonomiji in sprejetosti izrazi kot težava na katerem koli življenjskem področju, kar lahko posledično vodi v njegovo socialno izključenost (prav tam).

Delo z mladimi, ki uživajo droge, najpogosteje temelji na pristopih preventive in zmanjševanja škode. Ti pristopi se osredotočajo na specifične potrebe posameznika, pri čemer morajo biti intervencije za zmanjševanje škode nujno prilagojene razvojnim potrebam mladih, zato da jim z ukrepi ne povzročamo še dodatne škode. Socialni delavci izvajajo tudi programe informiranja mladih o manj tvegani uporabi drog, ti programi pa so ključni za preprečevanje širjenja škodljivih informacij (Kralj Zajc, Mihevc, Martić, Paš in Šabić, 2020, str. 135–164).

2. Formulacija problema

Tekom študija sem spoznal mnogo študentov, ki uporabljajo droge⁷ kot orodje za (lažje) opravljanje izpitov. Opazil sem predvsem uporabo stimulansov (kofein, nikotin, modafinil in armodafinil, Ritalin in amfetamine) za učenje in pomirjeval (benzodiazepine) za sproščanje po koncu učenja oz. kot pomoč pri težavah s spanjem po uporabi stimulansov. V pogovorih sem zaznal tudi slabo informiranost o možnih kratkotrajnih in dolgotrajnih stranskih učinkih uporabe drog ter tveganjih pri uporabi neznanih substanc.

Uporaba drog ima poleg želenih tudi veliko stranskih učinkov, na dolgi rok pa lahko vodi v zasvojenost. Samo uživanje drog pogosto ni povezano zgolj z učenjem za izpite, temveč imajo substance tudi vlogo sredstva za spopadanje z vsakodnevnimi izzivi študentskega življenja. Poleg priprav na izpite morajo študenti poskrbeti še za druge obveznosti, kot so opravljanje prakse, plačano študentsko delo z namenom pridobivanja finančnih sredstev za preživetje, skrb za bivalni prostor in gospodinjstva opravila idr. Mnogi študenti, predvsem tisti, ki v času študija ne živijo doma, se s številnimi obveznostmi samostojnega življenja srečujejo prvič, kar še dodatno prispeva k občutku preobremenjenosti.

Na podlagi mojih opažanj sem se odločil, da bom v diplomskem delu raziskal stanje uporabe drog za namene učenja⁸ med študenti Univerze v Ljubljani, zato da bi lahko s tem boljše razumeli dotično problematiko in trende uporabe drog ter temu primerno izdelali ustrezne pristope pomoči.

2.1. Raziskovalna vprašanja

V raziskavi želim odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. Kakšna je prevalenca uporabe drog za učenje?
2. Katere vrste drog se uporabljajo kot podpora pri učenju?
3. Ali se razlikuje uporaba drog za učenje po spolu?

⁷ Izraz **droga** vselej uporabljam tako za dovoljene kot prepovedane psihoaktivne substance. Za razpored najpogostejše uporabljenih dovoljenih in prepovedanih drog v **vrste drog** glej podpoglavje [1.6. Vrste drog](#). Nikotin in alkohol sem razvrstil v ločeni kategoriji, saj sta najpogostejše uporabljana in ju ljudje pogosto neradi uvrščajo med droge, ker nista prepovedana (zato bi ju morda tudi manjkrat označili v anketnem vprašalniku).

⁸ Pod **namene učenja** ne spada le učenje samo, ampak tudi podporna dejanja ob pripravah na izpite, pisanje raznih seminarskih del in drugih projektov. Med podporne namene oz. dejanja sodijo povečanje kreativnosti za npr. lažje pisanje esejev ali izdelavo umetniških del, lajšanje tesnobe in izboljševanje počutja za dvig motivacije in energije, pomoč pri spanju po uporabi stimulansov, sredstvo za sproščanje med odmori in druga početja, ki pripomorejo k pripravam na ocenjevanje na neposreden ali posreden način.

4. Ali se in kako se razlikuje uporaba drog za učenje na različnih fakultetah?
5. Ali gre pri uporabi drog vedno samo za pozitivno opravljen izpit ali je uživanje drog povezano z visokimi aspiracijami posameznika?
6. Kakšna je povezava med učnim uspehom in uporabo drog za namene učenja?
7. Ali obstaja povezava med uporabo drog za namene učenja na eni strani in količino snovi pri posameznem izpitu ter časom, ki ga študenti namenijo pripravi na posamezen izpit na drugi strani?
8. Kakšna je povezava med občutkom preobremenjenosti z (vsakodnevnimi in študijskimi) obveznostmi in uporabo drog za namene učenja?
9. Kakšno je psihofizično počutje po zaključenem izpitnem obdobjem?

2.2. Hipoteze

Pred raziskovanjem sem si postavil naslednje hipoteze:

1. Študenti uporabljajo stimulanse.
2. Uporaba drog za namene učenja je večja med študenti kot med študentkami.
3. Uporaba drog za namene učenja se med vrstami fakultet bistveno ne razlikuje.
4. Študenti poglavitno uživajo droge v izpitnem obdobju z namenom uspešno opravljenega izpita v čim krajšem času učenja in s čim manj napora.
5. Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, porabijo manj časa za učenje kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje.
6. Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, se počutijo bolj obremenjeni z obveznostmi kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje.
7. Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, po zaključenem izpitnem obdobjem občutijo nekatere stranske učinke uživanja drog.

2.3. Operacionalizacija pojmov in spremenljivk

- Hipotezo št. 1 bom potrdil, če bo več kot polovica anketirancev na vprašanje Q5: »Ali za učenje uporabljate (dovoljene ali prepovedane) psihoaktivne snovi?« označila vrednost *da, uporabljam* in hkrati če bo na vprašanju Q6: »Katere vrste drog uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?« prevladovala označena vrednost *stimulansi oz. poživila*.

- Hipotezo št. 2 bom potrdil, če bo na vprašanje Q6: »Ali za učenje uporabljate (dovoljene ali prepovedane) psihoaktivne snovi?« vrednost *da, uporabljam* označil največji delež anketirancev moškega spola.
- Hipotezo št. 3 bom potrdil, če bo na vprašanje Q6: »Ali za učenje uporabljate (dovoljene ali prepovedane) psihoaktivne snovi?« vrednost *da, uporabljam* in hkrati vrednost *ne uporabljam* označil približno enak delež (odstopanje do vključno 5 % od povprečja) anketirancev pri vseh vrstah fakultet.
- Hipotezo št. 4 bom potrdil, če bo na vprašanju Q13: »S kakšnim razlogom ste se odločili uporabiti droge za namene učenja?« največ označenih vrednosti: *da pozitivno opravi izpit, da se naučim v čim krajšem času in da se lažje učim*.
- Hipotezo št. 5 bom potrdil, če bodo pri vprašanju Q19: »Koliko časa v povprečju namenite pripravi na posamezen izpit?« študenti, ki uporabljajo droge za učenje, v povprečju imeli krajši čas učenja kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje.
- Hipotezo št. 6 bom potrdil, če bodo na vprašanju Q18: »V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?« študenti, ki uporabljajo droge za učenje, na *indeksu* skupno dosegli več točk, kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje.
 - Indeks: sploh se ne strinjam – 1 točka; se ne strinjam – 2 točki; se niti strinjam, niti ne strinjam – 3 točke; se strinjam – 4 točke; popolnoma se strinjam – 5 točk. Pri šestih trditvah je minimalno število točk 6, maksimalno pa 30.
- Hipotezo št. 7 bom potrdil, če bo na vprašanju Q16: »V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?« po *indeksu* skupno doseženih 15,1 točk ali več (to bi pomenilo, da se s trditvami v celoti povprečno bolj strinjajo, kot ne strinjajo).
 - Indeks: sploh se ne strinjam – 1 točka; se ne strinjam – 2 točki; se niti strinjam, niti ne strinjam – 3 točke; se strinjam – 4 točke; popolnoma se strinjam – 5 točk. V indeks bom vključil prvih pet trditev, zadnje pa ne bom upošteval. Pri petih trditvah je minimalno število točk 5, maksimalno pa 25.

Vrsto fakultete sem določil s pomočjo razvrstitve fakultet po področjih delovanja na uradni spletni strani Univerze v Ljubljani (Univerza v Ljubljani, b.d.a). Razvrščene so v pet skupin (*naravoslovje, družboslovje, tehnika, humanistika in umetnost*). Tiste fakultete, ki se pojavljajo v več kot eni skupini, sem določil samo eni skupini na podlagi tistega področja delovanja, v katerega spada največ programov oz. smeri. Pri tem sem si pomagal z iskalnikom študijskih programov na spletni strani *studentski.net* (Iskalnik študijskih programov, b.d.). Skupini

družboslovje in *humanistika* sem zaradi prekrivanja smiselno združil v eno skupino. Fakultete za arhitekturo nisem mogel jasno uvrstiti na podlagi števila programov, ker se v enaki meri pojavljajo v skupini *tehnika* in skupini *umetnost*, zato sem jo po lastni presoji uvrstil v skupino *tehnika*. Fakultete sem na podlagi tega razdelil v štiri skupine oz. **vrste**, in sicer:

- **Naravoslovne fakultete:** Biotehniška fakulteta, Fakulteta za farmacijo, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteta za matematiko in fiziko, Medicinska fakulteta, Veterinarska fakulteta, Zdravstvena fakulteta;
- **Družboslovne in humanistične fakultete:** Ekonomska fakulteta, Fakulteta za družbene vede, Fakulteta za socialno delo, Fakulteta za šport, Fakulteta za upravo, Filozofska fakulteta, Pedagoška fakulteta, Pravna fakulteta, Teološka fakulteta;
- **Tehniške fakultete:** Fakulteta za arhitekturo, Fakulteta za elektrotehniko, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Fakulteta za pomorstvo in promet, Fakulteta za računalništvo in informatiko, Fakulteta za strojništvo, Naravoslovnotehniška fakulteta;
- **Fakultete oz. Akademije za umetnost:** Akademija za glasbo; Akademija za gledališče, radio, film in televizijo; Akademija za likovno umetnost in oblikovanje.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Zbiral in obdeloval sem podatke številčne narave, zato je raziskava kvantitativna. Gre za deskriptivno ali opisno raziskavo, saj sem količinsko opredelil in ocenil osnovne značilnosti izbranega pojava. V mojem primeru je to stanje uporabe drog za namene učenja med študenti Univerze v Ljubljani. Raziskava je tudi empirična, saj sem z metodo spraševanja pridobil novo, neposredno izkustveno gradivo (Mesec, 2009).

3.2. Spremenljivke, indikatorji in modalitete

Spremenljivke	Indikatorji	Modalitete
Status vpisa	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q1 o obstoju aktivnega vpisa na fakulteto Univerze v Ljubljani v šolskem letu 2022/2023	Da Ne
Fakulteta	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q2 o Fakulteti, na katero so vpisani	Akademija za glasbo Akademija za gledališče, radio, film in televizijo Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Biotehniška fakulteta Ekonomska fakulteta Fakulteta za arhitekturo Fakulteta za družbene vede Fakulteta za elektrotehniko Fakulteta za farmacijo Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo Fakulteta za matematiko in fiziko Fakulteta za pomorstvo in promet Fakulteta za računalništvo in informatiko Fakulteta za socialno delo Fakulteta za strojništvo Fakulteta za šport Fakulteta za upravo Filozofska fakulteta Medicinska fakulteta Naravoslovnotehniška fakulteta Pedagoška fakulteta Pravna fakulteta Teološka fakulteta Veterinarska fakulteta Zdravstvena fakulteta Drugo

Letnik	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q3 o letniku, v katerega so vpisani	1. letnik 2. letnik 3. letnik 4. letnik 5. letnik 6. letnik Dodatno leto
Stopnja vpisa	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q4 o stopnji, v katero so vpisani	Dodiplomski študij Magistrski študij Enovit magistrski študij Doktorski študij Drugo
Spol	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q5 o spolu	Moški Ženska Drugo Ne želim odgovoriti
Prisotnost uporabe drog za učenje	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q6 o tem, ali uporabljajo droge za učenje	Da, uporabljam Da, sem uporabil, vendar ne več Ne uporabljam
Vrste drog za učenje	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q7 o vrsti uporabljenih drog (možnih je več odgovorov)	Nikotin Alkohol Konoplja Stimulansi oz. poživila Sedativi oz. pomirjevala, protibolečinske tablete Halucinogeni oz. psihedeliki, disociativi Drugo
Stimulansi	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q8 o stimulansih oz. poživilih, ki jih uporablja za učenje (možnih je več odgovorov)	Kofein (kava, pravi čaj) Energijski napitki ali kofeinske tablete Ritalin Adderall Spid (amfetamin sulfat) Metamfetamin Kokain Modafinil ali Armodafinil Nootropiki oz. »pametne droge« Drugo
Sedativi in drugi depresorji	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q9 o sedativih oz. pomirjevalih ali drugih depresorjih, ki jih uporablja za učenje (možnih je več odgovorov)	Benzodiazepini (Helex, Lexaurin idr.) Opioidi (kodein, morfij, oksikodon idr.) GHB/GBL Barbiturati
Halucinogeni in disociativi	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q10 o halucinogenih oz. psihedelikih oz. disociativih, ki jih uporablja za učenje (možnih je več odgovorov)	Psilocibin (»nore ali magične« gobe) LSD DMT Ketamin PCP
Mikrodoziranje	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q11 o tem, ali ima izkušnjo z mikrodoziranjem	Da Ne
Pogostost uporabe nikotinskih izdelkov	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q12 o pogostosti uporabe izdelkov, ki vsebujejo nikotin	Redno (vsak dan ali zelo pogosto) Občasno, tudi v času učenja Samo v času učenja

Razlog uporabe drog za učenje	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q13 o razlogu uporabe drog za namene učenja (možnih je več odgovorov)	Da pozitivno opravim izpit Da se lažje učim Da bi dosegel čim boljši rezultat pri izpitu Da se naučim v čim krajšem času Da dosežem optimalno produktivnost Ker sem preobremenjen Brez uporabe drog se ne morem učiti Drugo
Razlog za prenehanje uporabe drog	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q14 o razlogu za prenehanje uporabe drog za namene učenja (možnih je več odgovorov)	Nimam več potrebe po uporabi drog za učenje Stranski učinki niso odtehtali pozitivnih učinkov Droge so težko dostopne ali predrage Imel sem oz. imam težave z odvisnostjo Drugo
Pogostost uporabe drog za učenje	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q15 o tem, ali uporablja droge za vsak izpit ali samo za določene	Samo za določene izpite Za vsak izpit
Psihofizično počutje po končanem izpitnem obdobjem	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vsako trditev vprašanja Q16 o strinjanju s trditvami glede znakov uporabe oz. prenehanja uporabe drog	Po zaključenem izpitnem obdobjem hitro pozabim snov, ki sem se jo učil za izpite Po zaključenem izpitnem obdobjem sem utrujen in se težko zberem Po zaključenem izpitnem obdobjem imam težave s spanjem Po zaključenem izpitnem obdobjem imam občutno zmanjšan ali povečan apetit Skrbi me, da bi postal odvisen od drog Odvisen sem od drog
Prenehanje uporabe po končanem izpitnem obdobjem	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q17 o tem, ali po koncu izpitnega obdobja takoj prenehajo uporabljati droge	Da Ne
Občutek preobremenjenosti	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vsako trditev vprašanja Q18 o strinjanju s trditvami glede občutka preobremenjenosti z obveznostmi	Količina snovi za izpit pri posameznem predmetu je povsem prevelika Počutim se preobremenjenega s študijskimi obveznostmi Višina ocene mi je zelo pomembna Izpit moram nujno opraviti v prvem poskusu oz. roku Skrb za lastne finance mi povzroča veliko breme Skrb za dom in gospodinjstvo mi povzroča veliko breme
Čas priprave na posamezen izpit	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q19 o času, ki ga nameni pripravi na posamezen izpit	Do pod 1 dan 1 dan do pod 3 dni 3 dni do pod 5 dni 5 dni do pod 1 teden

		1 teden do pod 2 tedna 2 tedna do pod 4 tedne 4 tedne ali več Drugo
Uporaba drog za krajši čas učenja	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q20 o mnenju, ali uporaba drog skrajša čas učenja	Da Ne
Učni uspeh	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q21 o učnem uspehu	6,49 ali manj 6,50 do 7,49 7,50 do 8,49 8,50 do 9,49 9,50 ali več Ne vem
Opravljanje dodatnih dejavnosti	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q22 o tem, ali v času izpitnega obdobja opravlja kakšne dodatne dejavnosti (možnih je več odgovorov)	Ne opravljam dodatnega dela Študentsko ali redno delo Plačana praksa Neplačana praksa Prostovoljsko delo Šport ali umetnost na visoki ravni Oskrba družinskega člana Drugo
Čas opravljanja dodatnih dejavnosti	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q23 o času, ki ga porabijo za opravljanje dodatnih dejavnosti	Do pod 10 ur 10 do pod 20 ur 20 do pod 30 ur 30 do pod 40 ur 40 ur ali več
Seznanjenost s tveganji in stranskimi učinki	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q24 o tem, kako dobro so seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki substanc, ki jih uporabljajo	Zelo dobro sem seznanjen in ne potrebujem dodatnih informacij Dobro sem seznanjen, a bi si vseeno želel dodatne informacije Nisem dobro seznanjen in bi si želel pridobiti nove informacije Nisem dobro seznanjen, a si ne želim pridobiti novih informacij
Vrste zelenih informacij	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q25 o vrsti informacij, ki bi mu koristile za boljšo informiranost o tveganjih uporabe drog (možnih je več odgovorov)	Ključne informacije o najpogostejše uporabljenih drogah za učenje (želeni in neželeni učinki, čas trajanja, doziranje ipd.) Napotki za zmanjševanje tveganj pri uporabi drog za učenje Postopki ravnanja ob pojavu neželenih učinkov ali težjih zapletov Drugo
Oblika predaje zelenih informacij	Odgovor anketiranca iz vprašalnika na vprašanje Q26 o obliki, v kateri bi najraje prejeli oz. dostopali do zelenih informacij (možnih je več odgovorov)	Na spletni strani V tiskani obliki Delavnice v živo Predavanja v živo Predavanja prek spleta V obliki kratkih videovsebin Drugo

Tabela 1: Spremenljivke, indikatorji in modalitete

3.3. Merski instrument ali vir podatkov

V raziskavi sem za merski instrument uporabil standardiziran (spletni) anketni vprašalnik. Sestavljen sem ga v spletni aplikaciji Arnes 1ka. Vprašalnik ([glej prilogo 8.1. Anketni vprašalnik](#)) vsebuje 26 vprašanj zaprtega ali polodprtega tipa. Vprašanja so porazdeljena na šestih straneh, čas izpolnjevanja je ocenjen na približno štiri minute. V nagovoru vprašalnika sem pojasnil namen raziskave, navedel pričakovan datum in mesto, kjer bodo rezultati dostopni ter poudaril, da je zbiranje podatkov anonimno.

Demografski podatki so bili na prvi strani, zato da sem lahko že takoj izločil tiste anketirance, ki niso študenti nobene Fakultete Univerze v Ljubljani in tiste, ki obiskujejo prvi letnik dodiplomskega študija ali doktorski študij. Prvi letnik sem iz raziskave izločil, ker še nimajo dovolj izkušenj z učenjem za fakultativne oblike ocenjevanja znanja, doktorske študente pa zato, ker je način študija na doktorski stopnji bistveno drugačen. S postavitvijo vprašanj o demografskih podatkih na začetek vprašalnika sem lahko tistim posameznikom, ki trenutno niso vpisani na nobeno fakulteto Univerze v Ljubljani, preventivno onemogočil izpolnjevanje vprašalnika. V kolikor tega ne bi naredil, bi lahko pridobil neustrezne podatke pri delno izpolnjenih vprašalnikih, hkrati pa sem tem anketirancem prihranil nekaj minut njihovega časa.

3.4. Populacija in vzorec

Populacijo raziskave so sestavljali redni in izredni študenti in študentke katerekoli Fakultete Univerze v Ljubljani, ki so bili v študijskem letu 2022/2023 vpisani v katerikoli letnik dodiplomskega ali magistrskega oz. enovitega magistrskega študija, razen prvega letnika dodiplomskega študija.

Ker v raziskavi ne bi mogel zajeti vseh študentov, sem uporabil vzorčenje. Vzorec je bil neslučajnostni in priročni, saj ni imela vsaka enota populacije enake možnosti, da bi bila izbrana v vzorec, vprašalnik pa sem objavil na sebi dostopnih spletnih mestih. Vzorec so sestavljali redni in izredni študenti in študentke katerekoli Fakultete Univerze v Ljubljani, ki so bili v študijskem letu 2022/2023 vpisani v katerikoli letnik dodiplomskega ali magistrskega oz. enovitega magistrskega študija, razen prvega letnika dodiplomskega študija. Študenti prvega letnika in doktorskega študija v vzorec niso bili zajeti zaradi prej navedenih razlogov.

Skupno je vprašalnik izpolnilo 247 enot. Od teh sem izločil tiste, ki ne ustrezajo populaciji. Vzorec je sestavljen iz 190 enot, od katerih je vprašalnik v celoti izpolnilo 170 študentov ali

študentk, delno pa 20 študentov ali študentk. Za demografsko porazdelitev enot vzorca glej tabele v poglavju rezultatov pod oznako [4.1. Osnovne značilnosti anketirancev](#).

3.5. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbiral z metodo spraševanja, natančneje z anketo. Zbiranje podatkov je potekalo od 17. 4. 2023 do 16. 5. 2023 preko spletnega anketnega vprašalnika. Pridobljeni odgovori so bili anonimni.

Podatke sem zbiral z metodo snežne kepe. Povezavo do anketnega vprašalnika sem objavil na dveh Facebook skupinah študentov in študentk socialnega dela, ob tem pa sodelujoče prosil, da vprašalnik pošljejo še svojim kolegom z drugih fakultet. Vprašalnik sem poslal svojim prijateljem iz drugih fakultet, ter jih prosil, da ga prepošljejo svojim sošolcem. Za pomoč pri zbiranju podatkov sem prosil tudi Društvo Drogart, ki je vprašalnik objavilo na svoji Facebook strani.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Ker je raziskava kvantitativna, sem podatke obdelal številčno. Pomagal sem si z orodji spletne aplikacije Arnes 1ka in Microsoft Excelom. Pridobljene podatke sem prikazal s tabelami in grafi, narejenimi z orodji na Microsoft Word-u. Podatke, prikazane na grafih, sem nato besedno opisal. Na koncu sem preveril hipoteze s pomočjo statističnih izračunov. Potrdil ali ovrgel sem jih na podlagi operacionalizacij, zastavljenih v formulaciji problema.

4. Rezultati

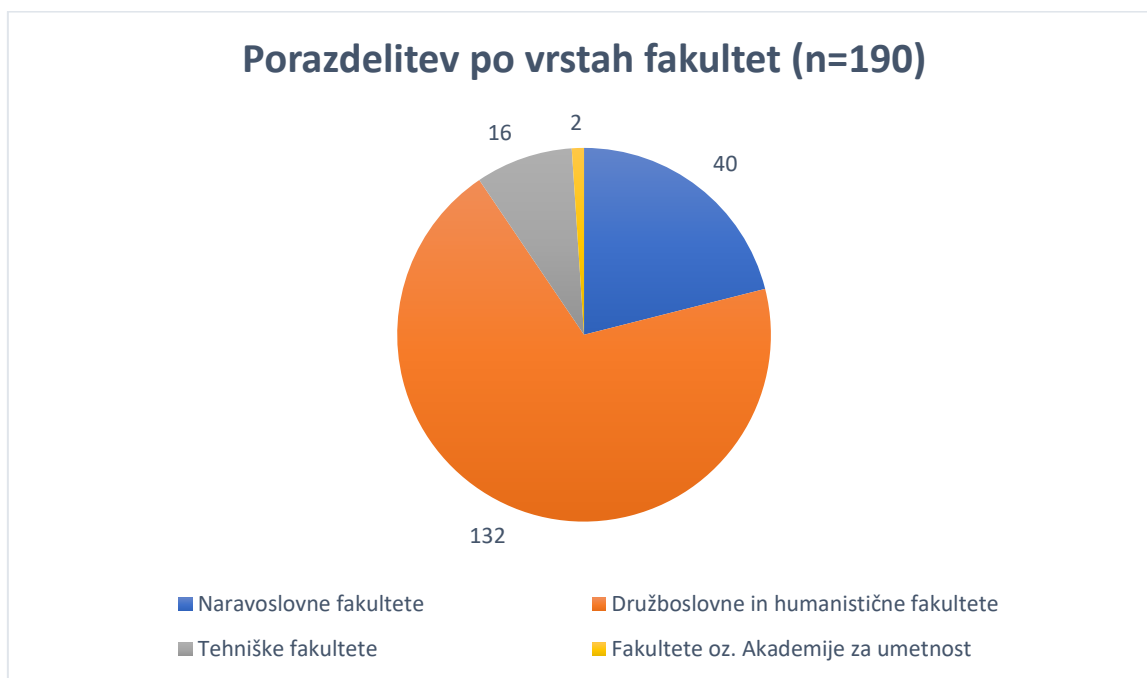
4.1. Osnovne značilnosti anketirancev

4.1.1. Fakulteta

Graf 1: Fakulteta anketirancev

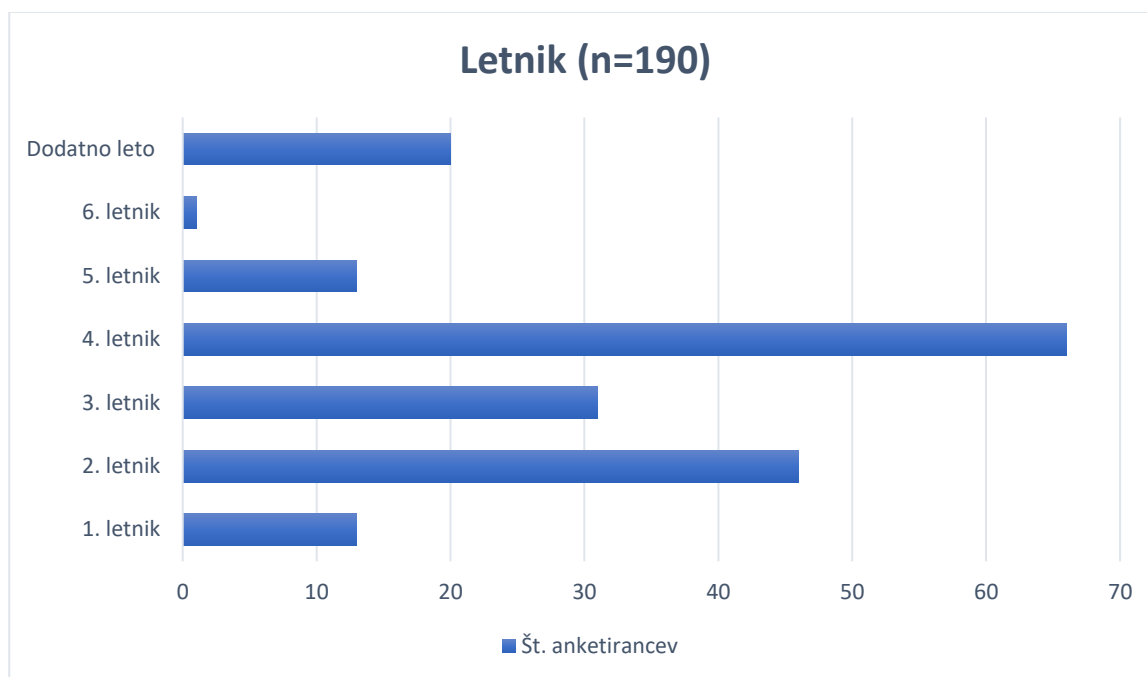
V vzorcu je največ anketirancev, 72 (38 odstotkov), s Fakultete za socialno delo. Temu sledijo Filozofska fakulteta s 17 enotami, Fakulteta za matematiko in fiziko in Ekonomska fakulteta s 16 enotami ter Pedagoška fakulteta z 12 enotami. Druge fakultete imajo šest enot ali manj. Univerzitetne ustanove brez anketirancev so bile Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Teološka fakulteta in Akademija za glasbo.

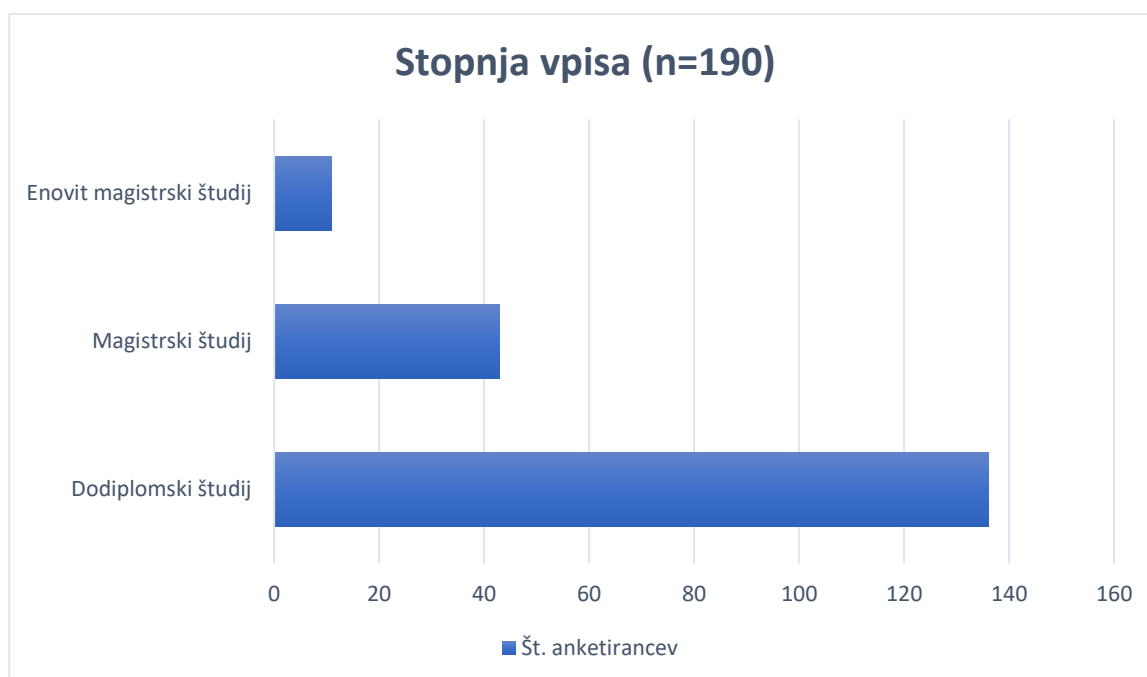
Graf 2: Vrsta fakultete anketirancev

Največ anketirancev, 132 (70 odstotkov), je vpisanih na družboslovne in humanistične fakultete. Sledi ji znatno manjša skupina, 40 (21 odstotkov) anketirancev z naravoslovnih fakultet. Nekaj manj, 16 (osem odstotkov), jih je s tehniških fakultet, iz fakultet oz. akademij za umetnost pa sta le dva anketiranca (en odstotek). Za razvrstitev fakultet po vrstah glej podpoglavje [2.3. Operacionalizacija pojmov in spremenljivk](#).

4.1.2. Letnik in stopnja

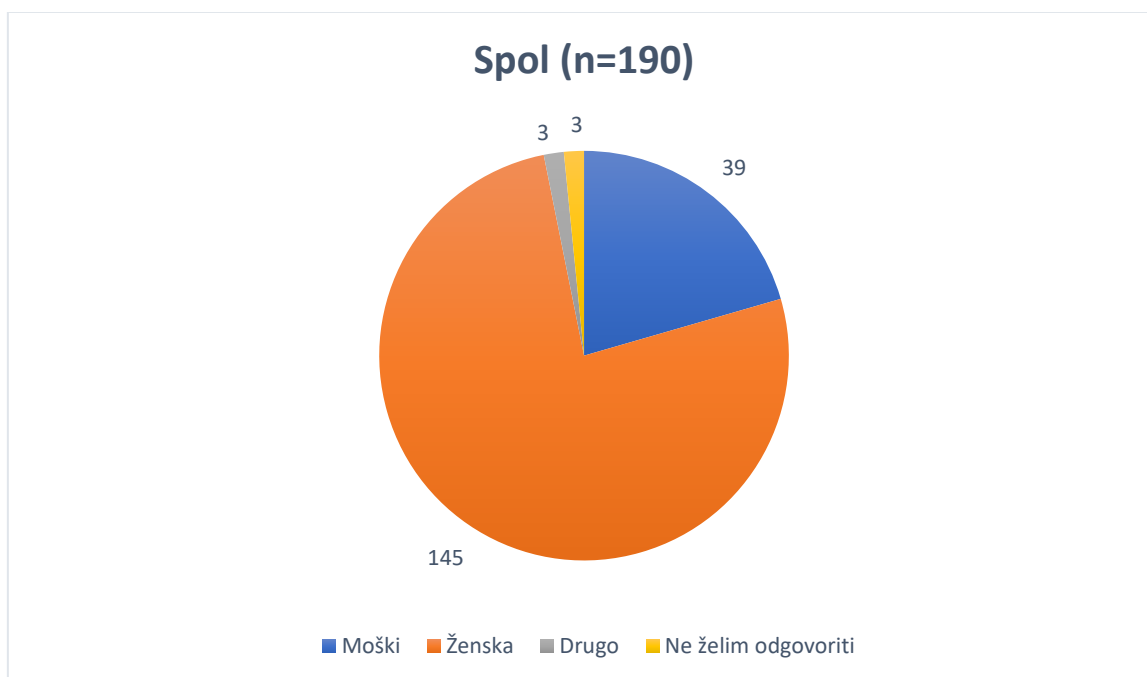
Graf 3: Letnik anketirancev

Graf 4: Stopnja vpisa anketirancev

Največ anketirancev v vzorcu, 136 (72 odstotkov), je vpisanih v programe dodiplomskega študija. Od teh je 41 (30 odstotkov) vpisanih v drugi letnik, 28 (21 odstotkov) v tretji letnik, 55 (40 odstotkov) v četrti letnik in 12 (devet odstotkov) v dodatni letnik (oz. absolvent) dodiplomskega študija. V programe magistrskih in enovitih magistrskih študijev je vpisanih 54 anketirancev (28 odstotkov).

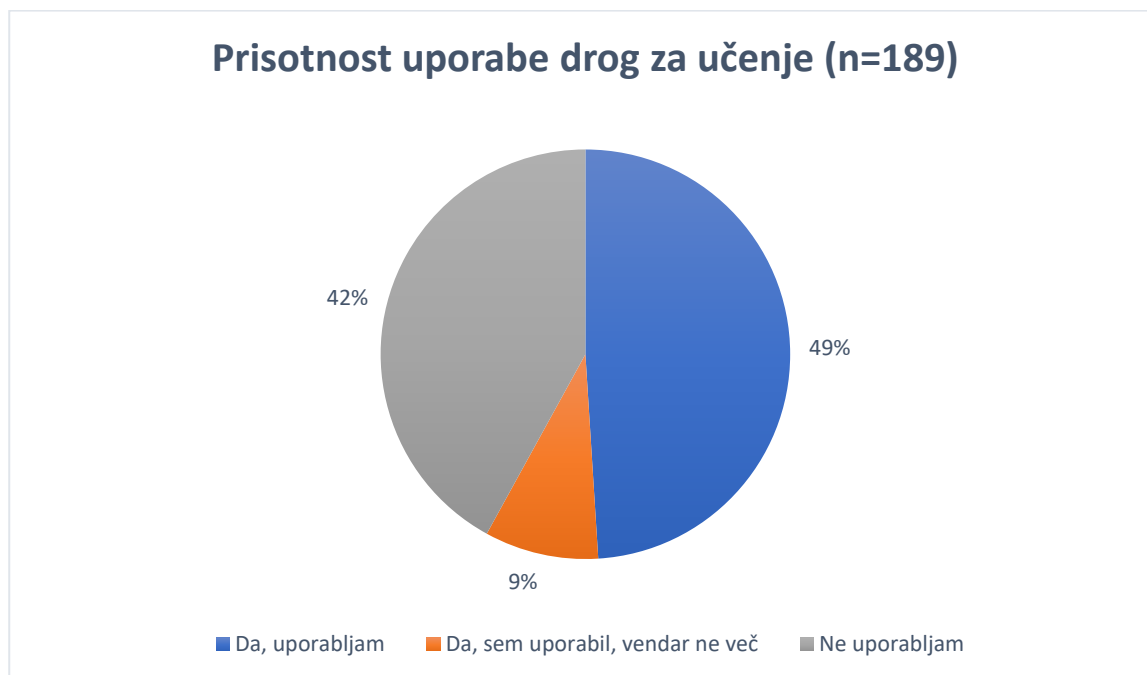
4.1.3. Spol

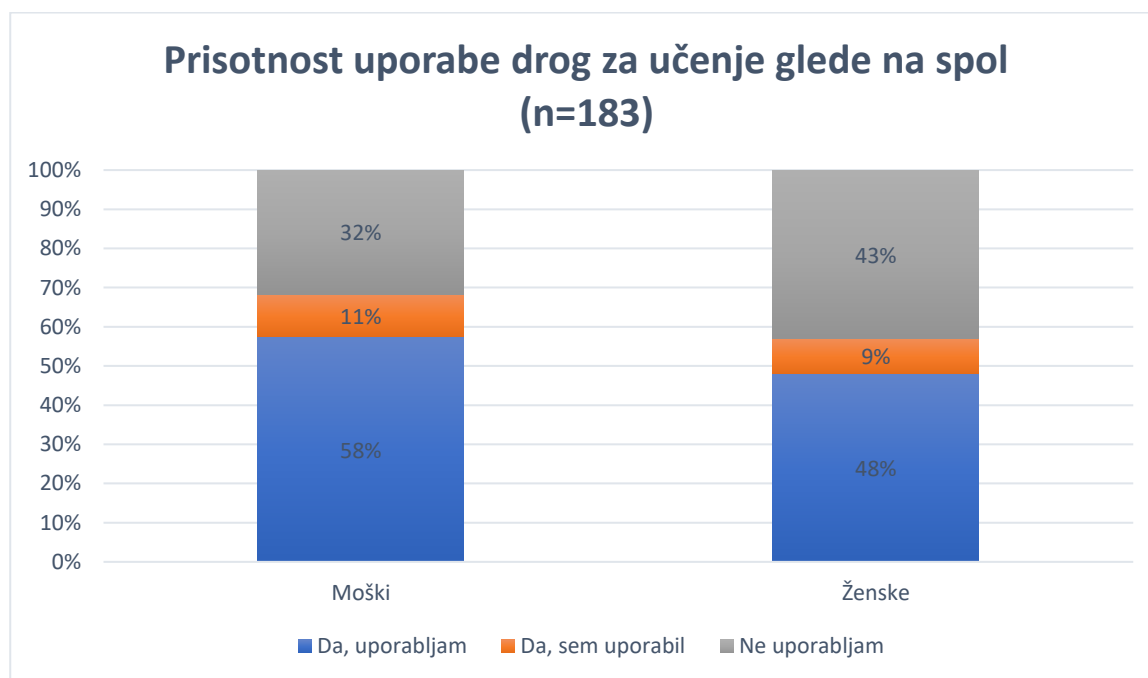
Graf 5: Spol anketirancev

Velika večina enot v vzorcu, kar 145 (76 odstotkov), je ženskega spola. 39 enot (20 odstotkov) je moškega spola. Dve enoti sta se opredelili kot »nebinarna oseba«, ena enota pa kot »agender«, kar skupno sestavlja dva odstotka vzorca. Tri enote ali dva odstotka na vprašanje o spolu niso želele odgovoriti.

4.2. Uporaba drog za učenje

Graf 6: Prisotnost uporabe drog za učenje pri anketirancih

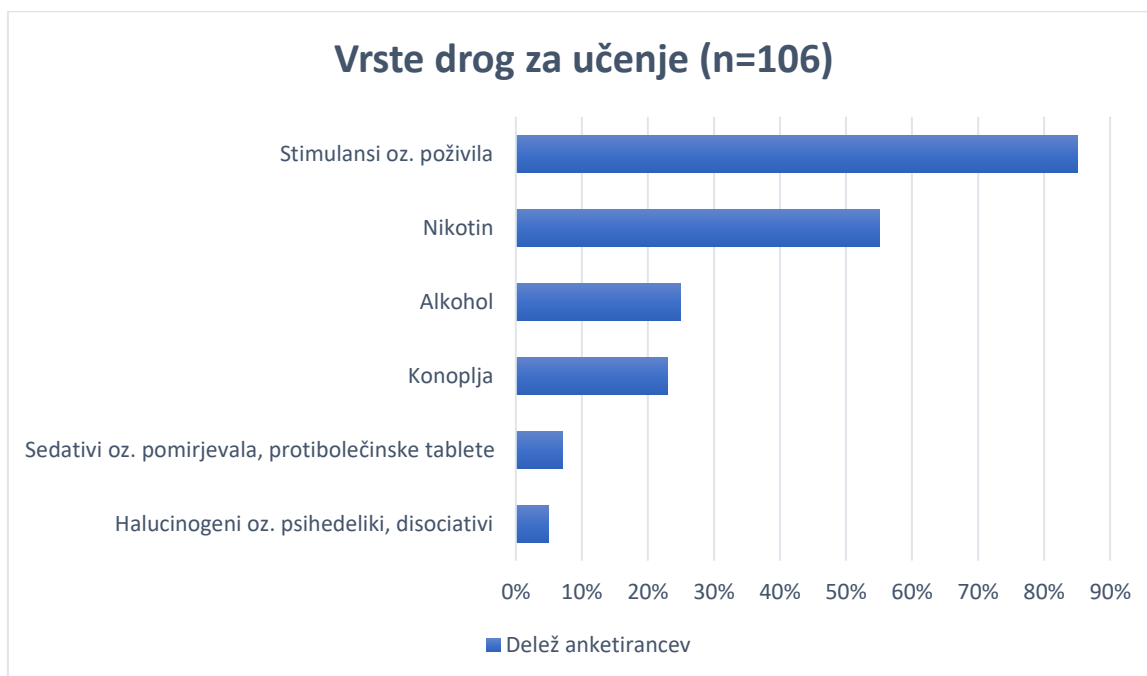

Graf 7: Prisotnost uporabe drog pri anketirancih glede na spol

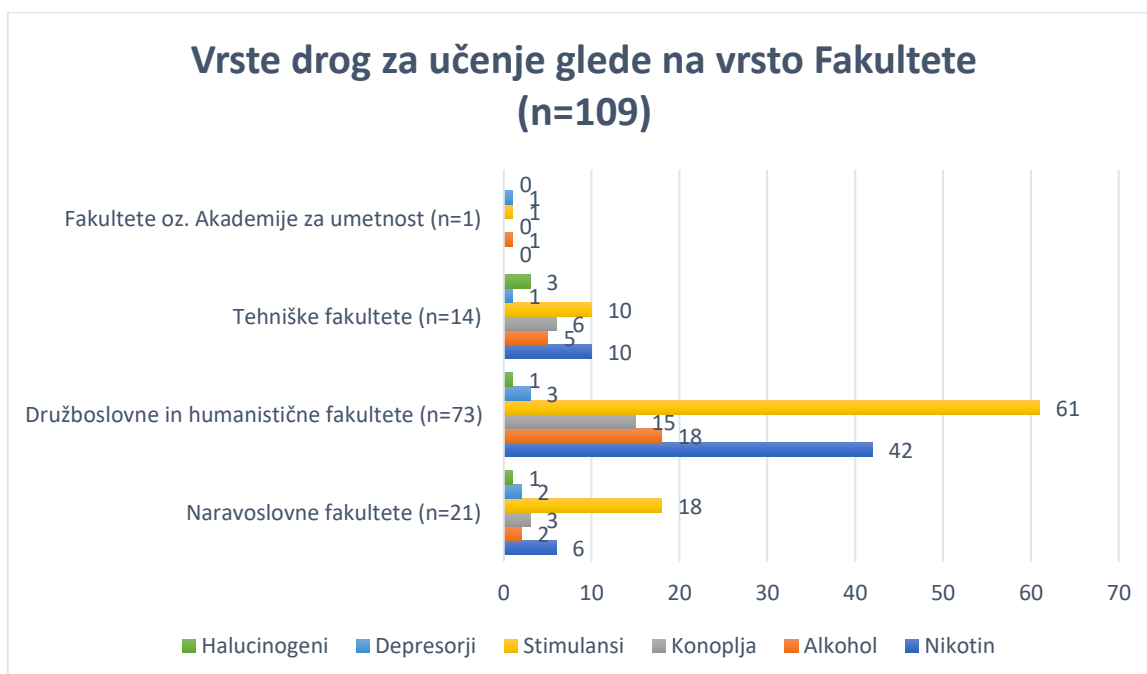
Na vprašanje »Ali za učenje uporabljate ali ste kdaj uporabili psihoaktivne snovi?« je 93 anketirancev (49 odstotkov) odgovorilo, da uporabljajo psihoaktivne snovi oz. droge za učenje, 17 anketirancev (devet odstotkov) je drogo za učenje že kdaj uporabilo, vendar je ne uporabljajo več, medtem ko 79 anketirancev (42 odstotkov) drog za učenje ne uporablja. Iz grafa št. 7 je razvidno, da je večji delež moških (58 odstotkov) poročal o uporabi za učenje v primerjavi z

ženskami (48 odstotkov). Poleg tega je večji delež moških (11 odstotkov) že uporabil drogo za učenje, a je ne uporablja več, v primerjavi z ženskami (devet odstotkov).

4.3. Vrste uporabljenih drog za učenje

Graf 8: Vrste drog, ki jih uporabljajo anketiranci za učenje

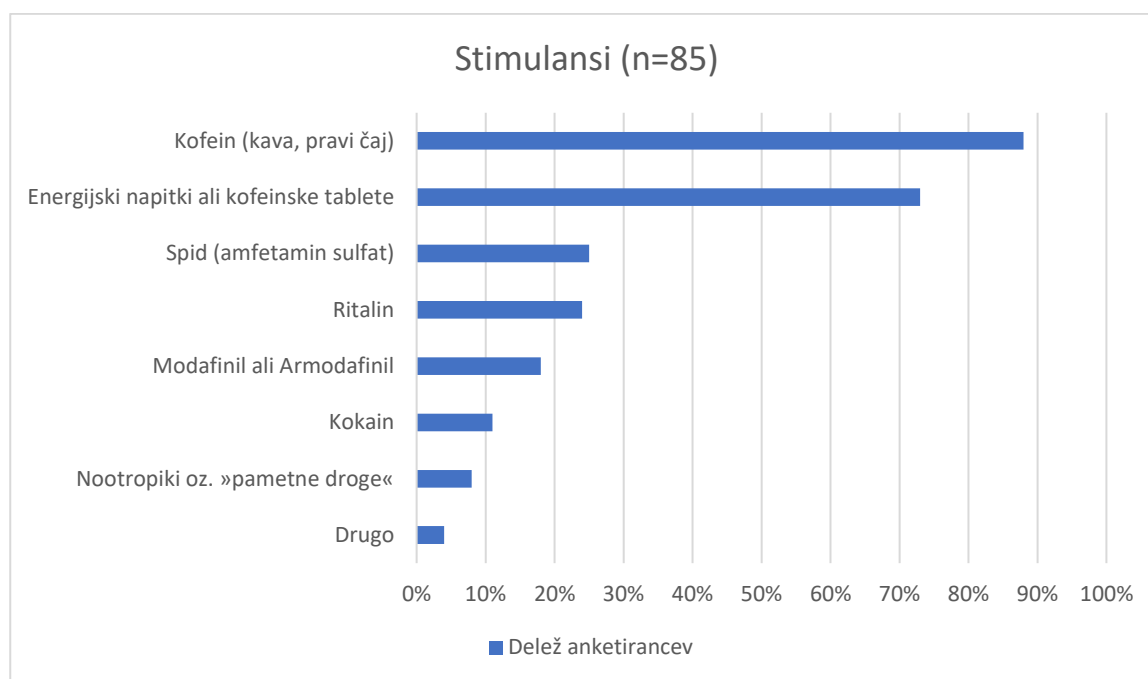
Graf 9: Vrste drog, ki jih uporabljajo anketiranci za učenje, glede na vrsto Fakultete

Na vprašanje o vrstah drog, ki jih anketiranci uporabljajo ali so uporabili za učenje, je bilo možno označiti več odgovorov. Najpogosteje uporabljana skupina drog za učenje so stimulansi

s 85 odstotki vseh anketirancev, ki so na vprašanje o prisotnosti uporabe drog za učenje odgovorili z »da, uporabljam« ali »da, sem uporabil, vendar ne več«. Sledi ji nikotin s 55 odstotki, alkohol s četrtno anketirancev in konoplja s 23 odstotki. Majhen delež, sedem odstotkov, jih uporablja sedative ali protibolečinske substance, še manj, pet odstotkov, pa halucinogene ali disociativne droge.

Pri primerjavi uporabljanih vrst drog glede na vrsto fakultete lahko fakultete oz. akademije za umetnost zanemarimo, saj pod to vrsto spada samo en anketiranec. Uporaba stimulansov prevladuje pri vseh drugih vrstah fakultet, razen pri tehniških, kjer si prvo mesto deli z nikotinom. Nikotinski izdelki so na drugem mestu pogostosti, na tretjem in četrtem mestu pa se izmenjuje nahajata konoplja in alkohol.

4.3.1. Stimulansi

Graf 10: Stimulansi, ki jih uporabljajo anketiranci

85 anketirancev je navedlo, da za učenje uporablja ali so uporabili stimulanse. Od teh močno prevladuje kofein, ki ga je 88 odstotkov enot označilo v obliki kave ali pravega čaja in 73 odstotkov v obliki energijskih napitkov ali kofeinskih tablet. Spid oz. amfetamin sulfat ali »ulični spid« je označila četrtna anketirancev. 23 odstotkov jih je označilo Ritalin. Modafinil ali Armodafinil je označilo 18 odstotkov anketirancev, kokain 11 odstotkov, nootropike oz. pametne droge pa osem odstotkov. Pod drugo je en anketiranec napisal »Elvanse in 2-fma«, en anketiranec je navedel »katinoni«, en anketiranec pa zdravilo Concerta, ki ima enako aktivno učinkovino kot Ritalin.

4.3.2. Sedativi in drugi depresorji

Sedative oz. pomirjevala, protibolečinske tablete ali druge depresorje uporablja ali je uporabilo sedem anketirancev. Od teh jih je šest označilo benzodiazepine, eden opioide, en anketiranec pa je pod drugo navedel zdravilo Lyrica.

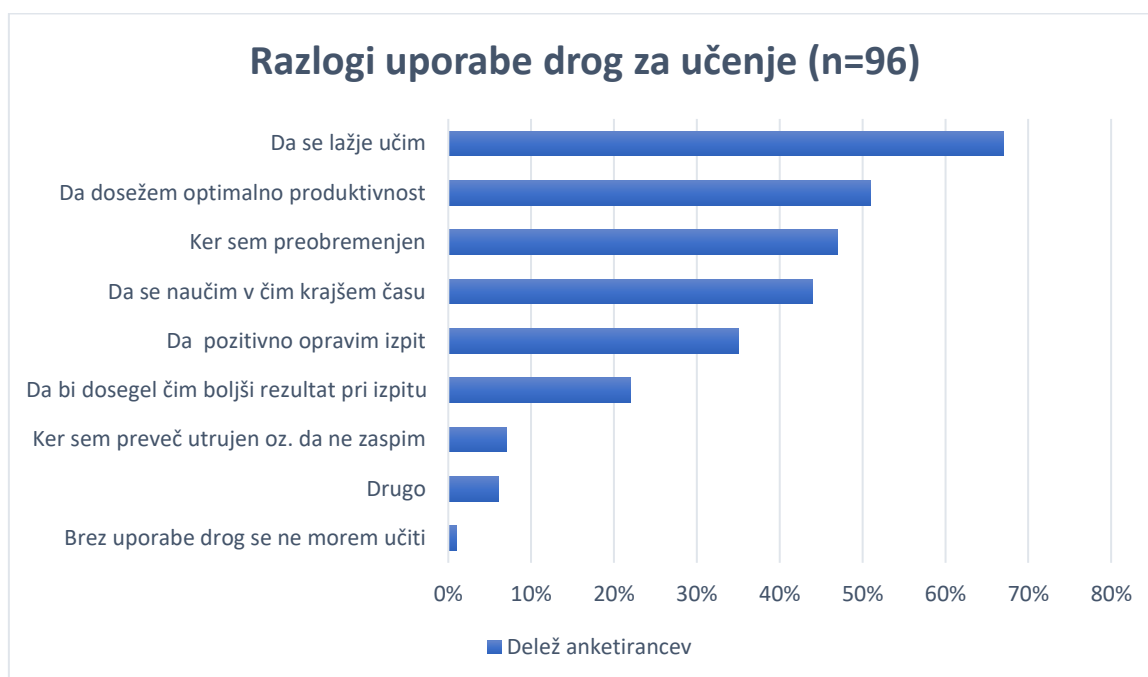
4.3.3. Halucinogeni in disociativi

Halucinogene droge uporablja ali so uporabili štirje anketiranci. Psilocibin oz. »nore gobe« so označili trije anketiranci, LSD pa dva anketiranca. Disociativnih drog ni označil nihče. Vsi štirje anketiranci, ki so označili psilocibin ali LSD, imajo tudi izkušnje z mikrodозiranjem.

4.3.4. Nikotin

Pri uporabi nikotina me je zanimalo tudi, kako pogosto anketiranci uporabljajo izdelke, ki vsebujejo nikotin. Želel sem namreč ločiti med tistimi anketiranci, ki so redni kadilci oz. uživalci nikotinskih izdelkov ter tistimi, ki nikotin uporabljajo bolj neposredno za namene učenja. 33 anketirancev je označilo, da nikotinske izdelke uporablja redno, 17 občasno, samo v času učenja pa nikotin uporablja sedem anketirancev.

4.4. Razlogi uporabe drog za namene učenja

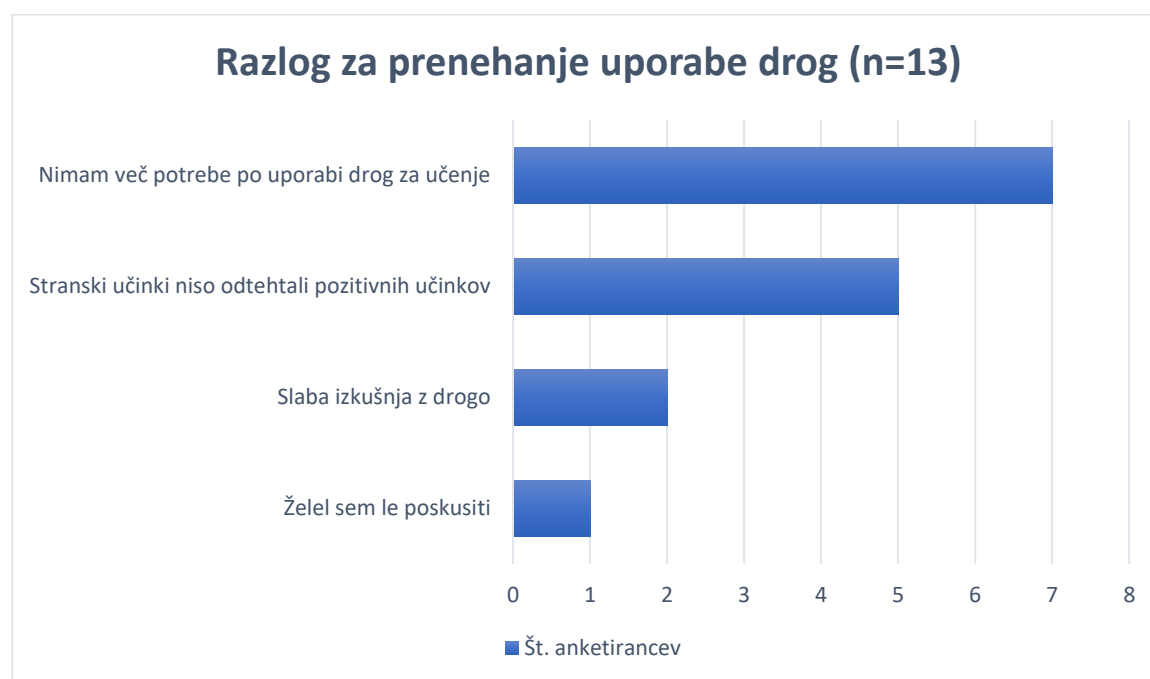

Graf 11: Razlog uporabe drog za učenje pri anketirancih

Pri tem vprašanju me je zanimalo, zakaj študentje uporabljajo droge za učenje. Anketiranci so imeli možnost označiti več kot en odgovor. Največji delež anketirancev, 67 odstotkov, je

navedlo, da droge uporablja (ali so jih uporabili) zato, da se lažje učijo. 51 odstotkov je kot razlog navedlo težnjo po doseganju optimalne produktivnosti, 47 odstotkov je navedlo preobremenjenost, 44 odstotkov se jih želi naučiti v čim krajšem času, 35 odstotkov anketirancev pa želi doseči čim boljši rezultat pri izpitu. Utrujenost oz. pomoč pri tem, da ne zaspijo, je navedlo sedem odstotkov anketirancev, en anketiranec pa je označil, da se brez uporabe drog ne more učiti. V kategoriji drugo so anketiranci navedli naslednje razloge: sprostitev oz. sprostitev med odmorom (dva anketiranca), težave z ADHD (en anketiranec), predpisana zdravila za ADHD (en anketiranec), učenje kljub bolezni (en anketiranec) in »ker je bila tako brezvezna in neuporabna snov, da ni bilo smisla se investirat s srcem in dušo« (en anketiranec).

4.4.1. Razlogi za prenehanje uporabe drog za namene učenja

Pri 13 anketirancih, ki so na vprašanje o prisotnosti uporabe drog za učenje odgovorili z »da, sem uporabil, vendar ne več«, sem preverjal tudi razloge za prenehanje z uporabo. Označili so lahko več odgovorov. Sedem jih je navedlo, da nimajo več potrebe po uporabi drog za učenje. Petim anketirancem stranski učinki uporabe drog niso odtehtali pozitivnih učinkov. Dva sta imela slabo izkušnjo z določeno drogo, eden pa je uporabo drog za učenje želel le poskusiti.

4.4.2. Pogostost in trajanje uporabe drog za namene učenja

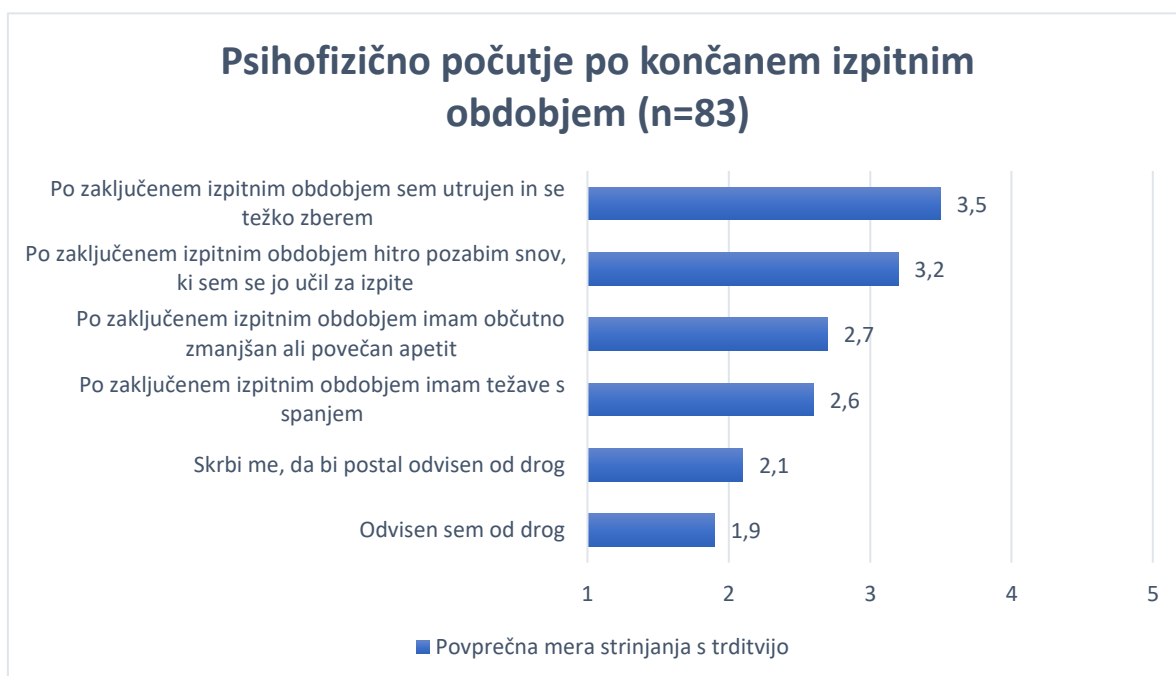
V sklopu pogostosti in trajanja uporabe drog za namene učenja me je zanimalo, ali anketiranci uporabljajo (ali so uporabili) droge za pripravo na vsak izpit ali samo na določene in ali po

zaključenem izpitnim obdobjem takoj prenehajo z uporabo drog. Glede pogostosti uporabe je 71 anketirancev (74 odstotkov) označilo, da droge uporabljajo samo za pripravo na določene izpite, medtem ko 25 anketirancev (26 odstotkov) droge uporablja za pripravo na vsak izpit. Kar zadeva trajanje uporabe drog, je 29 anketirancev (31 odstotkov) po zaključenem izpitnem obdobjem takoj prenehalo uporabljati droge, 65 anketirancev (69 odstotkov) pa ne.

4.5. Psihofizično počutje po zaključenem izpitnem obdobjem

(n=83)	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Po zaključenem izpitnem obdobjem hitro pozabim snov, ki sem se jo učil za izpite	6	15	25	29	8
Po zaključenem izpitnem obdobjem sem utrujen in se težko zberem	3	13	23	29	15
Po zaključenem izpitnem obdobjem imam težave s spanjem	20	27	11	20	5
Po zaključenem izpitnem obdobjem imam občutno zmanjšan ali povečan apetit	14	23	22	19	4
Skrbi me, da bi postal odvisen od drog	31	27	13	8	3
Odvisen sem od drog	36	27	12	5	2

Tabela 2: Psihofizično počutje anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, po končanem izpitnem obdobjem, prikazano s frekvencami označenih mer strinjanja s trditvami

Graf 12: Psihofizično počutje anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, po končanem izpitnem obdobjem, prikazano z povprečno mero strinjanja s trditvami

Pri tem vprašanju me je zanimalo, kakšno je psihofizično počutje študentov po koncu izpitnega obdobja oz. ali študenti, ki uporabljajo droge za učenje, po zaključenem izpitnem obdobjem

občutijo nekatere stranske posledice uporabe drog. Izdelal sem 5-stopenjsko lestvico, pri čemer so anketiranci označili intenziteto strinjanja z dano trditvijo od *sploh se ne strinjam* (ena točka), do *popolnoma se strinjam* (pet točk). Povprečje strinjanja s trditvijo nad tri točke pomeni, da se anketiranci s to trditvijo v povprečju bolj strinjajo, kot ne strinjajo. Na to vprašanje je odgovorilo 83 anketirancev.

Kot posledice uporabe drog za učenje anketiranci najbolj občutili težave z utrujenostjo in koncentracijo. Anketiranci so se v povprečju najbolj strinjali s trditvijo »Po zaključenem izpitnim obdobjem sem utrujen in se težko zberem«, saj je 52 odstotkov anketirancev označilo vrednosti *se strinjam* in *popolnoma se strinjam*, 24 odstotkov pa vrednosti *sploh se ne strinjam* in *se ne strinjam*. Sledi ji trditev »Po zaključenem izpitnim obdobjem hitro pozabim snov, ki sem se jo učil za izpite«, pri kateri je 48 odstotkov anketirancev označilo vrednosti strinjanja, 24 odstotkov pa vrednosti nestrinjanja.

Spremembe v apetitu in težave s spanjem kot posledici uporabe drog občuti veliko manj anketirancev. Pri trditvi »Po zaključenem izpitnim obdobjem imam občutno zmanjšan ali povečan apetit« je vrednosti strinjanja označila četrтина anketirancev, vrednosti nestrinjanja pa 46 odstotkov anketirancev. 29 odstotkov anketirancev je pri trditvi »Po zaključenem izpitnim obdobjem imam težave s spanjem« označilo vrednosti strinjanja, 57 odstotkov pa vrednosti nestrinjanja.

Velike večine anketirancev ne skrbi, da bi postali odvisni od drog, še manj pa jih meni, da so že odvisni od drog. Pri trditvi »Skrbi me, da bi postal odvisen od drog« je vrednosti strinjanja označilo 12 odstotkov anketirancev, vrednosti nestrinjanja pa 70 odstotkov. Sedem odstotkov anketirancev je pri trditvi »Odvisen sem od drog« označilo vrednosti strinjanja, vrednosti nestrinjanja s to trditvijo pa je označilo 79 odstotkov anketirancev.

4.6. Občutek preobremenjenosti

Pri tem vprašanju me je zanimalo, kako študenti občutijo preobremenjenost s študijskimi in vsakodnevnimi obveznostmi in kakšne so razlike med študenti, ki uporabljajo droge za učenje ter študenti, ki drog za učenje ne uporabljajo ali so jih uporabili, vendar ne več. Sestavil sem enako 5-stopenjsko lestvico kot pri vprašanju o psihofizičnem počutju, pri čemer so anketiranci označili intenziteto strinjanja z dano trditvijo od *sploh se ne strinjam*, do *popolnoma se strinjam*. Povprečje strinjanja s trditvijo nad tri točke pomeni, da se anketiranci s to trditvijo v povprečju bolj strinjajo, kot ne strinjajo. Na to vprašanje je odgovorilo 171 anketirancev.

(n=83)	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Količina snovi za izpit pri posameznem predmetu je povsem prevelika	5	4	29	38	7
Počutim se preobremenjenega s študijskimi obveznostmi	3	4	17	33	26
Višina ocene mi je zelo pomembna	10	14	25	27	6
Izpit moram nujno opraviti v prvem poskusu oz. roku	5	12	16	37	13
Skrb za lastne finance mi povzroča veliko breme	6	18	12	25	22
Skrb za dom in gospodinjstvo mi povzroča veliko breme	13	29	14	19	8

Tabela 3: Občutek preobremenjenosti pri anketirancih, ki uporabljajo droge za učenje, po frekvenci označenih mer strinjanja s trditvami

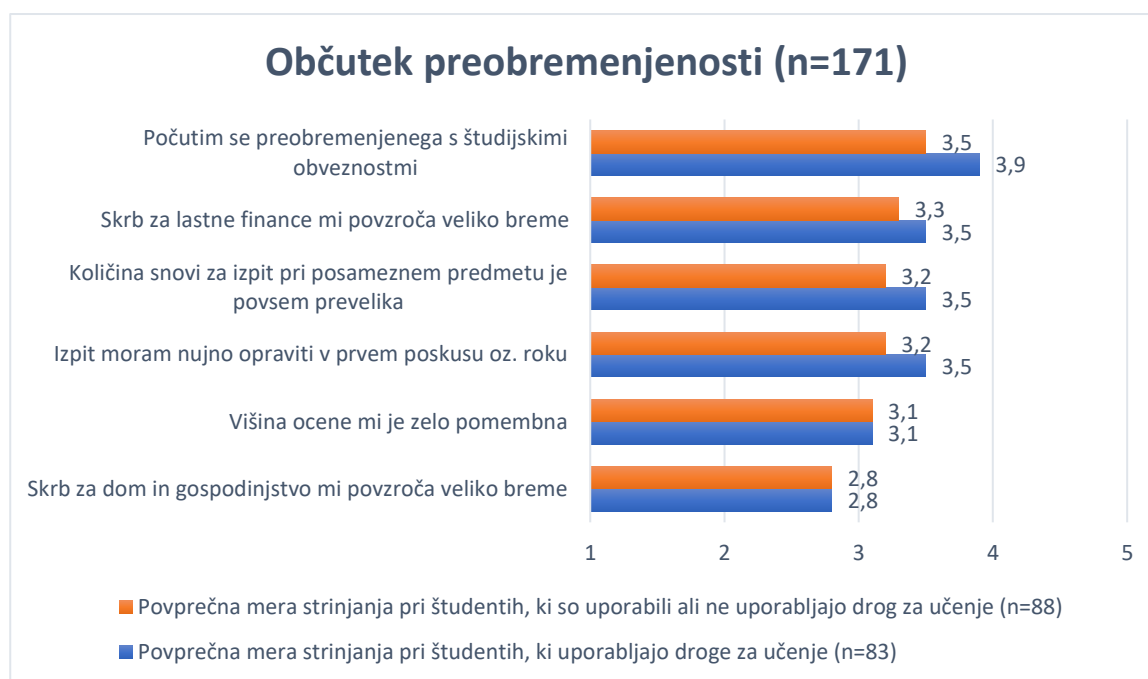
(n=88)	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Količina snovi za izpit pri posameznem predmetu je povsem prevelika	3	18	31	31	5
Počutim se preobremenjenega s študijskimi obveznostmi	4	16	18	29	21
Višina ocene mi je zelo pomembna	7	23	22	28	8
Izpit moram nujno opraviti v prvem poskusu oz. roku	12	16	18	28	14
Skrb za lastne finance mi povzroča veliko breme	8	18	20	27	15
Skrb za dom in gospodinjstvo mi povzroča veliko breme	15	25	21	15	12

Tabela 4: Občutek preobremenjenosti pri anketirancih, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, po frekvenci označenih mer strinjanja s trditvami

Študenti so se najbolj preobremenjeni počutili s študijskimi obveznostmi. Pri anketirancih, ki uporabljajo droge za učenje, je bil delež strinjanja s trditvijo »Počutim se preobremenjenega s študijskimi obveznostmi« 71-odstoten, pri anketirancih, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, pa 57-odstoten. Mnogim študentom je povzročalo veliko breme tudi skrb za lastne finance. V skupini uporabnikov drog je bil delež strinjanja 57-odstoten, v skupini neuporabnikov in preteklih uporabnikov pa 48-odstoten.

Sledita občutek preobremenjenosti glede prevelike količine snovi pri posameznem predmetu in glede tega, da morajo študenti izpit nujno opraviti v prvem roku oz. poskusu. Pri anketirancih, ki uporabljajo droge za učenje, je bil delež strinjanja s prvo trditvijo 54-odstoten, z drugo pa 61-odstoten. Pri anketirancih, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, je bil delež strinjanja s prvo trditvijo 41-odstoten, z drugo pa 48-odstoten.

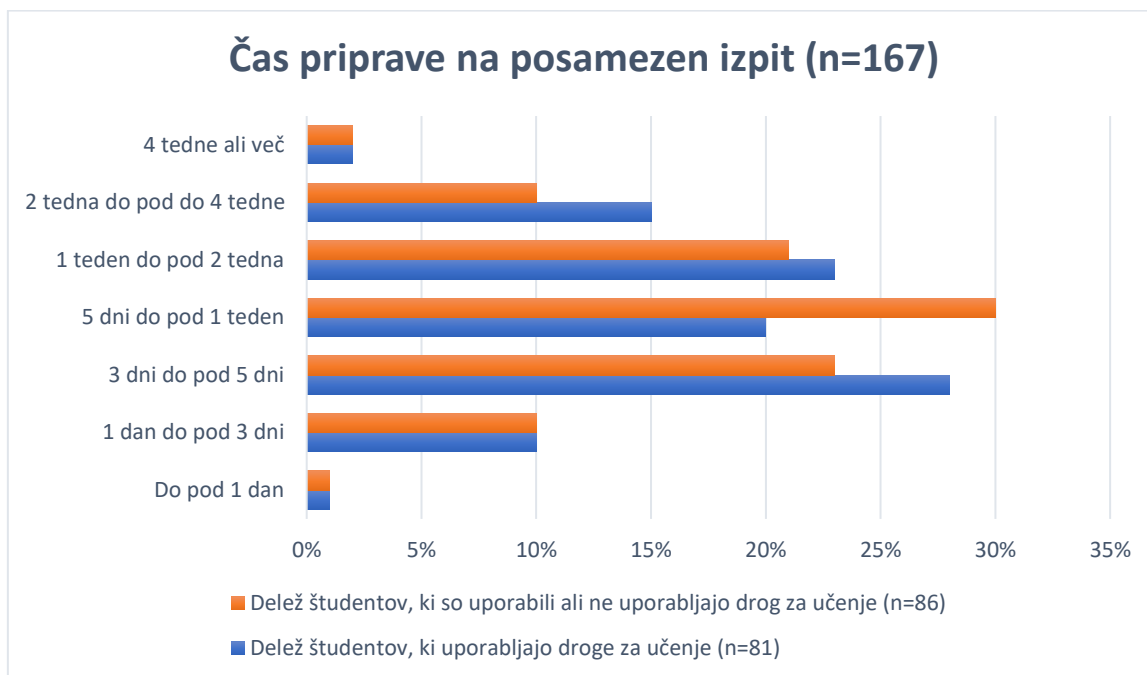
Anketiranci so se bolj strinjali, kot ne strinjali še s trditvijo, da jim je višina ocene zelo pomembna. Povprečna mera strinjanja je bila pri obeh skupinah enaka (3,1 točke). Pri občutku preobremenjenosti s skrbjo za dom in gospodinjstvo so se anketiranci bolj ne strinjali, kot strinjali, povprečna mera strinjanja pa je prav tako bila enaka pri obeh skupinah (2,8 točke).

Graf 13: Primerjava občutka preobremenjenosti med anketiranci glede na prisotnost uporabe drog

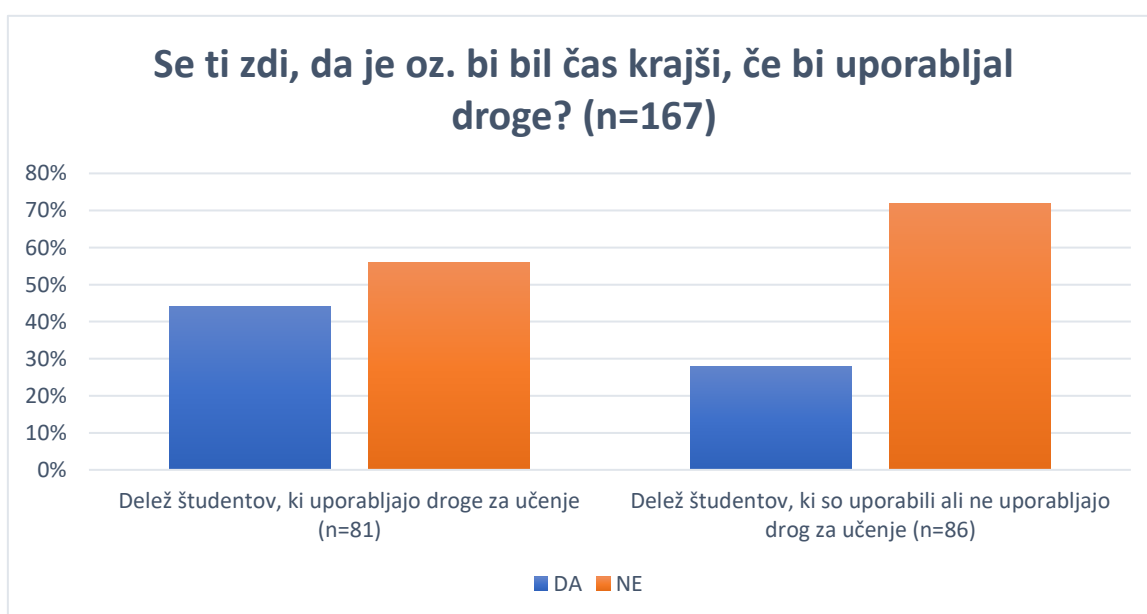
Anketiranci so se z vsemi trditvami, razen z zadnjo, v povprečju bolj strinjali, kot ne strinjali. V povprečju so se bolj obremenjeni počutili študenti, ki uporabljajo droge za učenje (3,38 točke), kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje (3,18 točke), vendar ta razlika ni bila velika (0,2 točke).

4.7. Čas priprave na posamezen izpit

Graf 14: Primerjava časa priprave na posamezen izpit pri anketirancih, glede na prisotnost uporabe drog

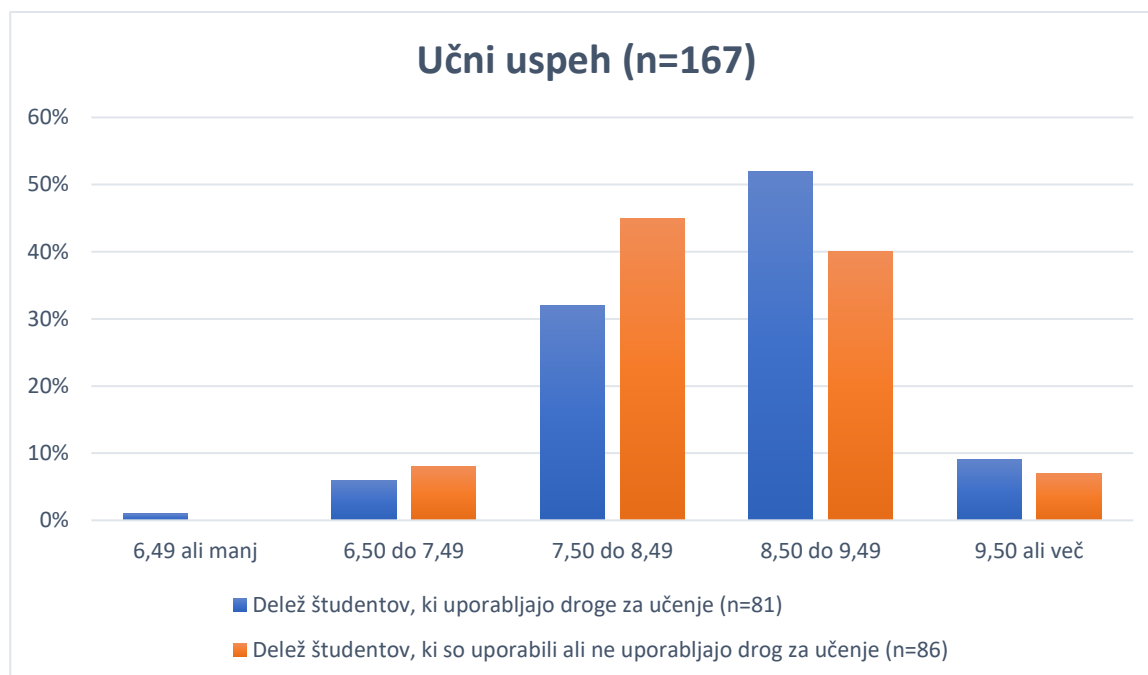
Največji delež študentov (28 odstotkov), ki uporabljajo droge za učenje, je namenilo pripravi na posamezen izpit tri dni do pod pet dni časa. Največji delež študentov, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, je namenilo pripravi na posamezen izpit nekoliko več časa kot prvi, in sicer pet dni do pod en teden. Povprečje pri obeh skupinah pa je enako (4,1). To pomeni, da obe skupini, v povprečju, pripravi na posamezen izpit namenita malenkost več kot pet dni do pod en teden časa.

Graf 15: Primerjava mnenja o času učenja pri anketirancih, glede na prisotnost uporabe drog

Zanimalo me je še, kaj menijo anketiranci o času priprave na posamezen izpit v povezavi z prisotnostjo uporabe drog. Tako pri anketirancih, ki uporabljajo droge kot pri anketirancih, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, je večina podala mnenje, da uporaba drog ne skrajša časa učenja. Pri tistih anketirancih, ki uporabljajo droge, je bil delež pritrdilnih odgovorov (44 odstotkov) nekoliko večji kot pri drugi skupini (28 odstotkov).

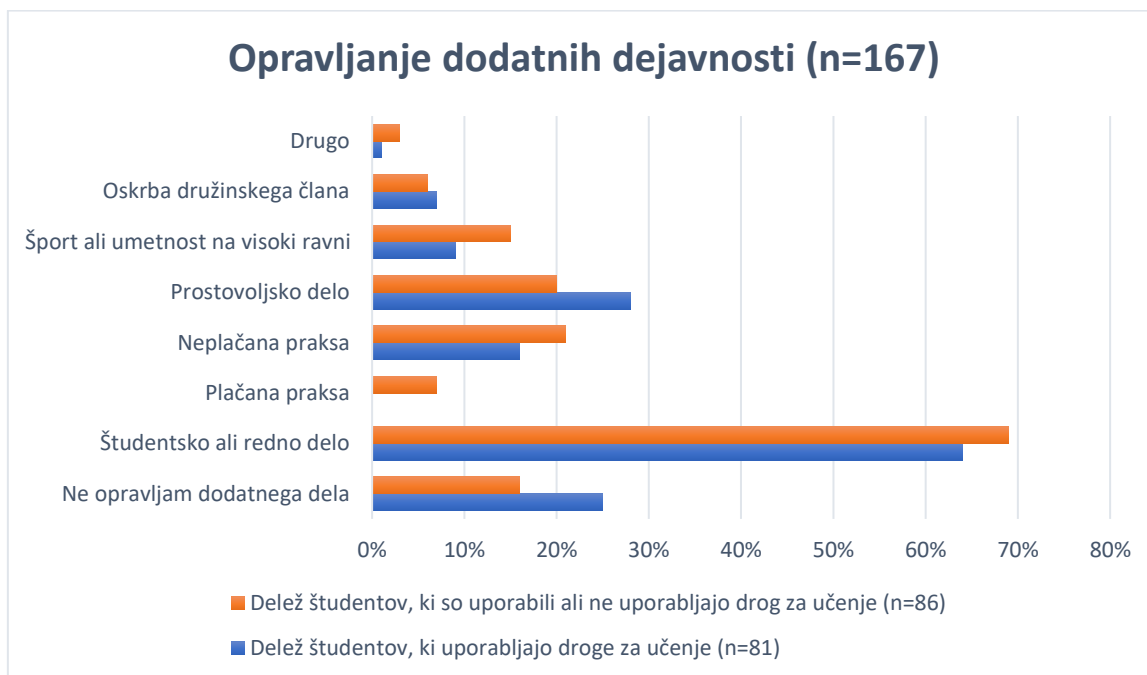
4.8. Učni uspeh

Graf 16: Primerjava učnega uspeha anketirancev glede na prisotnost uporabe drog

Največji delež anketirancev, ki za učenje uporabljajo droge, ima učni uspeh ocenjen s povprečno oceno 9, največji delež druge skupine anketirancev pa s povprečno oceno 8. Povprečni uspeh anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, znaša 3,6 točk. Povprečni uspeh anketirancev, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog pa 3,5 točk (med 7,50 in 8,49 ter 8,50 in 9,49). To pomeni, da je povprečni učni uspeh skupine uporabnikov drog rahlo višji od povprečnega učnega uspeha skupine neuporabnikov ali preteklih uporabnikov, vendar je razlika med njima zanemarljiva.

4.9. Dodatne, obštudijske dejavnosti

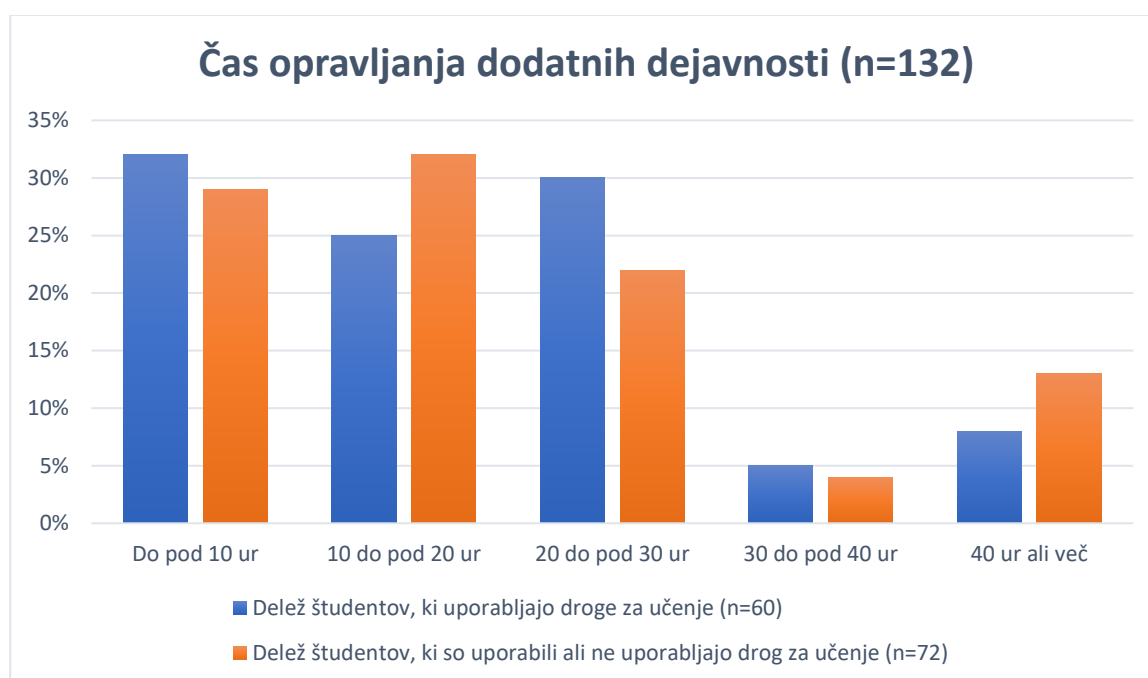
Graf 17: Primerjava opravljanja dodatnih dejavnosti pri anketirancih glede na prisotnost uporabe drog

Na vprašanje o dodatnih dejavnostih, ki jih študenti opravljajo v času izpitnih obdobij, je odgovorilo 167 anketirancev. Četrtna anketirancev, ki uporabljajo droge za učenje, ni opravljala dodatnih dejavnosti, medtem ko je ta delež pri anketirancih, ki drog za učenje ne uporabljajo ali so jih uporabili, znašal 16 odstotkov.

Največji delež anketirancev v obeh skupinah kot dodatno dejavnost opravlja študentsko ali redno delo. V skupini uporabnikov drog je to 64 odstotkov anketirancev, v drugi skupini pa 69 odstotkov. Anketiranci, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog, v večjem deležu opravljajo tudi plačano (sedem odstotkov) in neplačano prakso (21 odstotkov), šport ali umetnost na visoki ravni (15 odstotkov) ter druge dejavnosti (trije odstotki). Anketiranci, ki uporabljajo droge, v večjem deležu opravljajo prostovoljsko delo (28 odstotkov) in oskrbo družinskega člana (sedem odstotkov).

Pod druge dejavnosti so anketiranci navedli: osebno dopolnilno delo (en anketiranec), projekti na fakulteti (en anketiranec), pisanje knjig (en anketiranec) in delo v domačem podjetju (en anketiranec).

4.9.1. Čas opravljanja dodatnih dejavnosti

Graf 18: Primerjava časa opravljanja dodatnih dejavnosti pri anketirancih glede na prisotnost uporabe drog

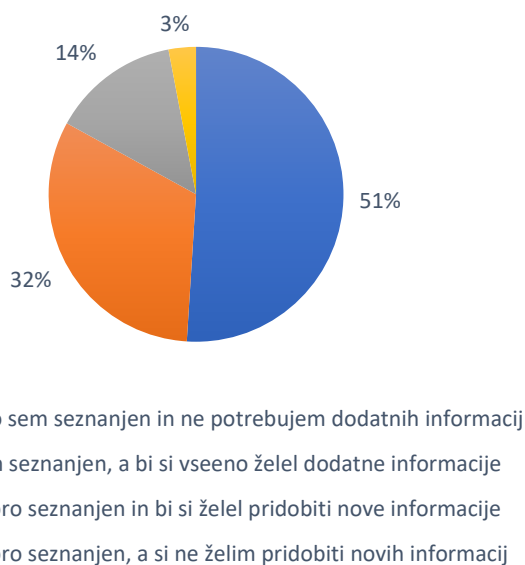
Obe skupini anketirancev porabita približno enako količino časa na teden za opravljanje dodatnih, obštedijskih dejavnosti. Anketiranci, ki uporabljajo droge za učenje, v povprečju dodatnim dejavnostim namenijo nekoliko več kot 10 do pod 20 ur (povprečje 2,3 točke). Anketiranci, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje, imajo zanemarljivo višje povprečje, in sicer 2,4 točke.

Največji delež anketirancev v skupini uporabnikov drog (32 odstotkov) dodatnim aktivnostim nameni do pod 10 ur na teden, 30 odstotkov jim nameni 20 do pod 30 ur na teden, četrtnina pa 10 do pod 20 ur na teden. 13 odstotkov anketirancev iz te skupine dodatnim aktivnostim na teden nameni 30 ur ali več. V skupini neuporabnikov in preteklih uporabnikov največji delež anketirancev (32 odstotkov) dodatnim aktivnostim nameni 10 do pod 20 ur, 29 odstotkov jim nameni do pod 10 ur, 22 odstotkov 20 do pod 30 ur, 30 ur ali več pa jim nameni 17 odstotkov anketirancev.

4.10. Seznanjenost s tveganji in stranskimi učinki

Na koncu vprašalnika sem želel izvedeti, v kakšni meri so anketiranci seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki uporabe drog ter kakšno pomoč bi si želeli, zato da lahko s pomočjo društva Drogart na podlagi pridobljenih rezultatov izdelamo smernice za zmanjševanje tveganj ob uporabi drog za namene učenja in jih predamo uporabnikom na način, ki si ga sami želijo.

Seznanjenost s tveganji in stranskimi učinki (n=93)

Graf 19: Mnenje o seznanjenosti anketirancev s tveganji in stranskimi učinki

Večina anketirancev (54 odstotkov) je odgovorila, da ne potrebuje dodatnih informacij glede tveganj in stranskih učinkov uporabe drog za namene učenja. 51 odstotkov anketirancev je menilo, da so zelo dobro seznanjeni s tveganji, trije odstotki pa niso dobro seznanjeni, vendar vseeno ne želijo pomoči. 46 odstotkov anketirancev si je želelo dodatnih informacij. Med temi jih je 32 odstotkov menilo, da so dobro seznanjeni s tveganji, 14 odstotkov pa ni dobro seznanjenih.

4.10.1. Vrste želenih informacij

Od 43 anketirancev, ki so si želeli pridobiti nove informacije, jih je 37 izrazilo potrebo po ključnih informacijah o najpogostejše uporabljenih drogah za učenje. 28 anketirancev je izrazilo željo po napotkih za zmanjševanje tveganj pri uporabi drog za učenje, medtem ko jih je 26 zanimalo, kako ravnati ob pojavu neželenih učinkov ali težjih zapletov.

4.10.2. Oblika oz. medij želenih informacij

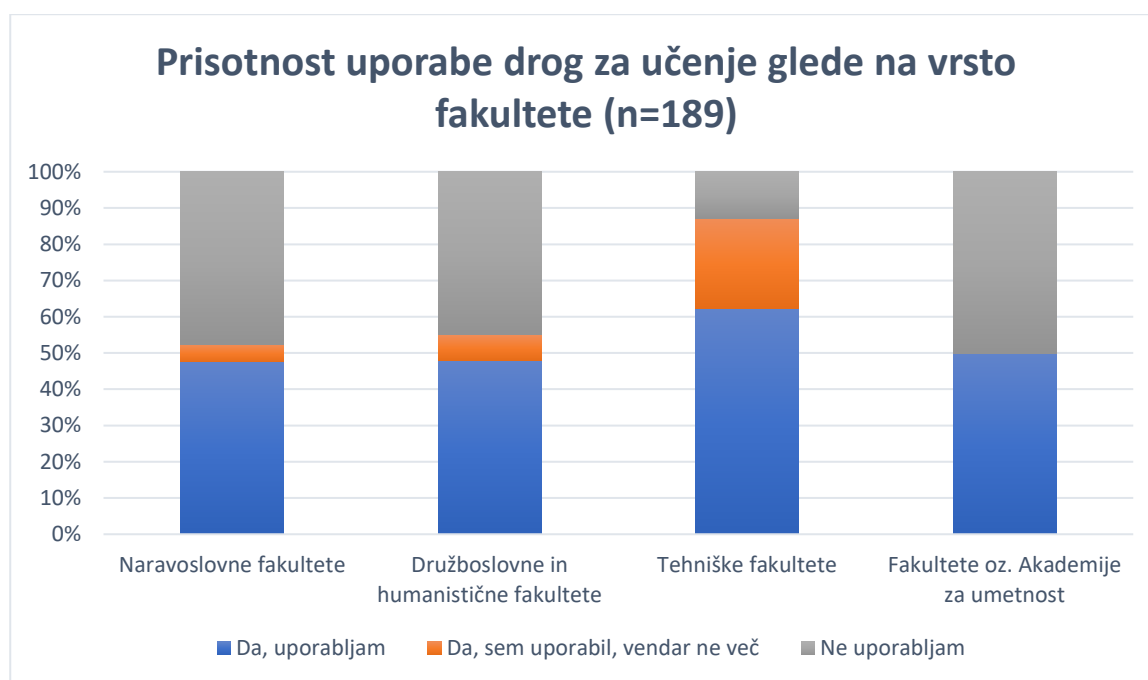
Kot želene oblike dostopanja do informacij je 36 od skupno 43 anketirancev označilo dostop preko spletne strani, 22 v obliki kratkih videovsebin, 11 v obliki predavanj prek spleta in deset v obliki predavanj v živo. Devet anketirancev si želi dostopa v tiskani obliki, osem pa v obliki delavnic v živo.

4.11. Preverjanje hipotez

Hipoteze št. 1: »*Študenti uporabljajo stimulanse*« ne morem potrditi, saj je na vprašanje o prisotnosti uporabe drog za učenje, vrednost *da, uporabljam* označila manj kot polovica oz. 49 odstotkov anketirancev. V kolikor bi med uporabnike upošteval tudi študente, ki so kdaj uporabili droge za učenje, a jih ne več, bi hipotezo lahko potrdil.

Hipotezo št. 2: »*Uporaba drog za namene učenja je večja med študenti kot med študentkami*« lahko potrdim, saj droge za učenje uporablja 58 odstotkov anketirancev moškega spola, v primerjavi z 48 odstotkov anketirank.

Hipoteze št. 3: »*Uporaba drog za namene učenja se med vrstami fakultet bistveno ne razlikuje*« ne morem potrditi, saj tehniške fakultete bistveno odstopajo od povprečja ostalih treh vrst fakultet. Delež študentov tehniških fakultet, ki uporabljajo droge za učenje, je 63-odstoten, delež tistih, ki drog ne uporabljajo, pa le 13-odstoten. Pri drugih vrstah fakultet se ta deleža gibata med 45 in 50 odstotkov.

Graf 20: Prisotnost uporabe drog pri anketirancih glede na vrsto fakultete

Hipoteze št. 4: »*Študenti poglavitno uživajo droge v izpitnem obdobju z namenom uspešno opravljenega izpita v čim krajšem času učenja in s čim manj napora*« ne morem potrditi. Kljub temu, da je največji delež anketirancev kot razlog uporabe drog za učenje označil *da se lažje učim*, sta razloga naučiti se v čim krajšem času in pozitivno opraviti izpit šele na četrtem in petem mestu. Iz tega je razvidno, da je anketirancem bolj pomembno doseči optimalno

produktivnost pri učenju ter uporabljati droge za spoprijemanje z občutki preobremenjenosti, kot pa čim hitreje in s čim manj napora opraviti izpite. Sam razlog lažjega učenja pa lahko velja sočasno z drugimi razlogi.

Hipoteze št. 5: »*Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, porabijo manj časa za učenje kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje*« ne morem potrditi, ker je povprečen čas priprave na posamezen izpit enak tako pri študentih, ki uporabljajo droge za učenje kot pri študentih, ki drog za učenje ne uporabljajo ali so uporabili, vendar jih ne uporabljajo več.

Hipotezo št. 6: »*Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, se počutijo bolj obremenjeni z obveznostmi kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje*« lahko potrdim, saj so študenti, ki uporabljajo droge za učenje, na indeksu občutka preobremenjenosti dosegli več točk (20,3) kot študenti, ki so uporabili ali ne uporabljajo drog za učenje (19,1).

Hipoteze št. 7: »*Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, po zaključenem izpitnem obdobjem občutijo nekatere stranske učinke uživanja drog*« ne morem potrditi, saj študenti, ki uporabljajo droge za učenje, na indeksu psihofizičnega počutja dosegajo manj kot 15,1 točk, in sicer 14,1 točk.

5. Razprava

V raziskavi me je zanimalo, kakšna je prevalenca uporabe drog med študenti, kako se uporaba razlikuje po spolu in fakultetah, katere droge študenti uporabljajo, kako je uporaba drog povezana z občutki preobremenjenosti, opravljanjem dodatnih študijskih in obštudijskih dejavnosti ter učnim uspehom, pa tudi v kakšni meri so študenti seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki uporabe drog za učenje.

Ugotovitve raziskav, ki sem jih navedel v pregledu problematike (Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2022; Weyandt idr., 2016; Sharif, Guirguis, Fergus in Schifano, 2021), so pokazale na večjo prevalenco uporabe drog pri ljudeh moškega spola v primerjavi z ženskim spolom. Do enakih ugotovitev sem prišel tudi v svoji raziskavi, v kateri sem opazil za desetino večji delež uporabe drog za učenje pri študentih v primerjavi s študentkami.

Raziskava Nacionalnega inštituta za javno zdravje iz leta 2018 je pokazala, da je malo več kot petina prebivalcev Slovenije že kdaj uporabila prepovedano drogo (Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2022). V raziskavi Nacionalnega inštituta za javno zdravje (2015) so med prebivalci Slovenije, starimi med 15 in 64 let, rednih kadilcev zaznali skoraj četrtino. V moji raziskavi sem ugotovil, da skoraj tri petine anketirancev uporablja ali je kdaj uporabilo droge za učenje. Med uporabniki nikotina oz. tobačnih izdelkov je več kot polovica poročala o redni uporabi. Čeprav podatkov ne morem ustrezno primerjati, ker je moja raziskava omejena samo na študente ene univerze, ima majhno število enot ter je usmerjena v specifično uporabo drog za namene učenja, lahko domnevam, da je delež uporabe drog med študenti Univerze v Ljubljani večji od deleža med splošno populacijo prebivalcev Slovenije. To lahko nakazuje, da so študenti oz. mladi rizična skupina glede uporabe drog.

Uporaba stimulansov, ki so najbolj direktno povezani s samim učenjem, je bila v vzorcu moje raziskave zelo velika. O uporabi drugih drog, z izjemo nikotina, so študenti poročali veliko redkeje. Weyandt idr. (2016) so v raziskavi na območju ZDA ugotovili, da je 17 odstotkov študentov uporabljalo stimulanse na recept, brez zdravniškega predpisa. Phillips in McDaniel (2018) pa sta poročala, da je bil delež uporabe stimulansov med študenti Univerze v Ohio 15,9-odstoten. V mojem vzorcu je bilo uporabnikov stimulansov za namene učenja kar 45 odstotkov oz. skoraj polovica (domnevne razloge za to navedem v naslednjem podpoglavju [5.1. Omejitve uporabljene metodologije](#)). Delež uporabnikov sedativov in protibolečinskih substanc pa je bil v primerjavi z raziskavo Univerze v Ohio za več kot polovico manjši. Cameron, Nazarian in

Olson (2020) opažajo, da je mikrodозiranje med mladimi relativno pogost pojav, medtem ko sam v svoji raziskavi tega nisem opazil.

V teoretičnem delu omenjene raziskave (Weyandt idr., 2016; Abelman, 2017; Phillips in McDaniel, 2018) so kot glavne razloge za uporabo stimulansov navedle naslednje: izboljšanje kognitivnih funkcij, prizadevanje za boljši akademski uspeh, povečana produktivnost, podaljševanje budnosti oz. preprečevanje zaspanosti, pomanjkanje motivacije oz. užitka do učenja in pomanjkanje zanimanja do študijskega gradiva. V moji raziskavi so se pojavili podobni razlogi, pri čemer je najpogostejši razlog omogočanje lažjega učenja, kar bi lahko najbolj smiselno povezal s pomanjkanjem motivacije ali zanimanja do študijskega gradiva. Razloga preobremenjenosti, ki je v moji raziskavi na visokem mestu, v takem zapisu pri drugih raziskavah nisem zasledil, vendar je pri tem treba upoštevati določeno mero različne interpretacije pomena posameznih razlogov ter morebitne razlike v prevajanju iz angleščine.

Kot vidimo, je pogost razlog uporabe stimulansov za namene učenja prizadevanje za višji učni uspeh. Raziskave na tem področju prikazujejo različna opažanja. Weyandt idr. (2016) so ugotovili negativno povezavo med uporabo stimulansov na recept in učnim uspehom, kar pomeni, da imajo uporabniki nižji učni uspeh v primerjavi z neuporabniki. Po drugi strani Abelman (2017) in Arria (2016) nista opazila razlik v učnem uspehu med uporabniki in neuporabniki stimulansov na recept, Phillips in McDaniel (2018) pa sta navedla, da je 60 odstotkov študentov poročalo o pozitivnih učinkih uporabe drog na učni uspeh. V moji raziskavi sem opazil minimalno razliko v učnem uspehu v prid študentom, ki uporabljajo droge, vendar iz tega rezultata ni mogoče natančno sklepati o učinkih uporabe drog na učni uspeh.

Kot je bilo ugotovljeno v raziskavi Evroštudent VII (Gril, Bijuklič, Autor in Prem, 2022), večina študentov opravlja neke vrste plačano delo, kar se ujema z rezultati moje raziskave. Več kot polovica študentov za dodatne dejavnosti porabi 20 ur na teden ali manj, kar je v povprečju nekoliko manj kot kaže raziskava Evroštudent VII (prav tam). V moji raziskavi sem opazil, da dodatne dejavnosti opravlja večji delež študentov, ki ne uporabljajo drog v primerjavi z uporabniki drog. Ta ugotovitev lahko kaže na zahtevnost študija, saj študenti na zahtevnejših študijih morda porabijo več časa za učenje, ne glede na uporabo drog. V količini časa, namenjenega opravljanju dodatnih dejavnosti, pa med uporabniki in ne-uporabniki drog nisem opazil znatne razlike.

V moji v raziskavi sem zaznal splošen občutek preobremenjenosti študentov, saj so se pri vprašanju o občutku preobremenjenosti anketiranci z vsemi trditvami, razen z zadnjo, v

povprečju bolj strinjali, kot ne strinjali. Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, so se v povprečju počutili nekoliko bolj obremenjeni od študentov, ki drog ne uporabljajo, a te razlike niso bile velike. Študentom veliko skrbi povzroča njihova finančna situacija in količina študijskih obveznosti. Gril, Bijuklič, Autor in Prem (2022) so ugotovili, da več kot polovica študentov opravlja plačano delo z namenom pokrivanja lastnih življenjskih stroškov. O izvoru občutkov preobremenjenosti s količino snovi in študijskimi obveznostmi je težko sklepati. Težavnost študija se lahko razlikuje med posameznimi fakultetami, vendar pa na obremenjenost vpliva tudi sposobnost posameznika, da učinkovito razporeja svoj čas in skrbi za sprotno opravljanje dela.

Glede psihofizičnega počutja študentov po zaključenem izpitnem obdobjem sem ugotavljal dejavnike zgolj iz subjektivno doživetega vidika anketirancev. Veliko tveganj in težav lahko ostane skritih pod površjem, posamezniki pa se jih zavejo šele, ko je prepozno. Po drugi strani pa je mogoče, da nekateri uporabniki nikoli ne doživijo resnejših težav v povezavi z uporabo drog.

V raziskavi Univerze v Ohio (Phillips in McDaniel, 2018) je večina študentov navedla, da so dobro seznanjeni z viri pomoči, ki so jim na voljo. Moje vprašanje je sicer naslavljalo seznanjenost s stranskimi učinki in tveganji uporabe drog, a sem tudi sam prišel do ugotovitve, da je večina študentov dobro seznanjenih s tveganji. Poleg tega jih večina ni želela pridobiti novih informacij, prek česa lahko sklepam, da so dobro seznanjeni tudi z oblikami in viri pomoči, ki so jim na voljo. Za tiste študente, ki so si želeli pridobiti dodatne informacije, pa sem se dogovoril z Društvom Drogart, da izdelamo smernice uporabe drog za namene učenja z uporabo principov zmanjševanja škode. Obenem moram poudariti, da so v raziskavah študenti podajali le svoje mnenje o seznanjenosti s tveganji. Pogovori s posamezniki v mojem zasebnem življenju se ne skladajo z ugotovitvami raziskav, zato še vedno dvomim v točnost dotičnih rezultatov. Za bolj preverljive podatke o resnični seznanjenosti študentov s tveganji ob uporabi drog bi morali to znanje testirati na znanstveni način.

5.1. Omejitve uporabljene metodologije

Ob ponovnem pregledu metodologije raziskave in uporabljenega vprašalnika po zaključeni raziskavi sem opazil nekaj pomanjkljivosti, ki bi jih bilo smiselno spremeniti, v kolikor bi še enkrat izvajal to raziskavo. Pri označevanju magistrskega in enovitega magistrskega študija je prišlo do napak pri označevanju, saj so nekateri anketiranci označili tretji letnik ali višji letnik

pri magistrskem študiju (ki ima lahko največ dva letnika), namesto pri enovitem magistrskem, kar pa sicer bistveno ne vpliva na ustreznost drugih podatkov.

Velika večina anketirancev je vpisanih na Fakulteto za socialno delo. Razlog za to je v tem, da sem na fakulteti, ki jo tudi sam obiskujem, najlažje dobil dostop do Facebook skupin ter s tem do velikega števila anketirancev: Poleg tega so bili moji sošolci in sošolke verjetno bolj pripravljeni izpolniti mojo anketo, ker me poznajo in vejo, da sem potreboval anketirance za namen raziskave za diplomsko nalogo. Glede drugih štirih fakultet, ki imajo nekoliko večje število enot (12 ali več), nimam konkretnega razloga za rahlo izstopanje od preostalih fakultet, ki imajo zelo majhno število enot (šest ali manj). Že pred začetkom raziskave sem predvideval, da ne bom imel ustrezne porazdelitve enot po vseh fakultetah, zato sem jih združil v večje skupine (tudi zaradi lažje primerjave). Porazdelitev je kljub temu precej neenakomerna. Občutno največji delež anketirancev obiskuje družboslovne fakultete, kar mi je onemogočilo smiselno primerjavo med vrstami fakultet.

Spolna razdelitev je zelo neenakomerna, saj ženski spol sestavlja kar 76 odstotkov vzorca. Razlog za takšno porazdelitev pripisujem dejstvu, da veliko število anketirank obiskuje Fakulteto za socialno delo, kjer je velika večina študentske populacije ženskega spola. Zaradi tako neenakomerne porazdelitve enot po spolu je težko primerjati uporabo drog glede na spol, saj je delež pridobljenih podatkov od študentov moškega spola bistveno manjši.

V primerjavi učnega uspeha med skupino študentov, ki uporabljajo droge za učenje in skupino, ki jih ne, sem zaznal le minimalno razliko v povprečju ocen. Če pogledamo najvišji delež določenega ranga ocene učnega uspeha pri posamezni skupini, bi lahko rekli, da so uporabniki drog bolj uspešni. Vendar, ker so ocene podane v rangi, je težko reči, kakšno je dejansko odstopanje od povprečja.

Podatki raziskave kažejo na zelo visok delež uporabe stimulansov v primerjavi z drugimi drogami. Razlog za to je verjetno v tem, da na anketnem vprašalniku nisem dobro opredelil, kaj točno šteje kot uporaba za namene učenja. Nekateri anketiranci so zato morda bili v dvomu, ali naj vključijo tudi substance, ki so z učenjem povezane indirektno. Ne gre samo za učenje za pisne in ustne izpite, temveč obsega tudi pisanje seminarskih nalog in izvajanje projektov ter navsezadnje tudi sprotno delo, ki doprinese k pridobitvi ocen. Čeprav sem v poglavju formulacija problema to operacionaliziral, v anketnem vprašalniku temu nisem namenil dovolj pozornosti. Morebitnih drugih razlogov nisem navedel v vprašanju o razlogih uporabe drog za učenje, s čimer sem verjetno le še dodatno okrepil mišljenje, da se posredna uporaba ne

upošteva. Drugi razlog je morda v tem, da so druge droge pri nas težje dostopne, a tega v tej raziskavi nisem preverjal.

Pomanjkljivost raziskave je tudi v tem, da v vprašalniku nisem upošteval dejstva, ali študentje dodatne dejavnosti opravljajo tudi izven časa izpitnih obdobij. V kolikor študenti opravljajo dodatna dela izven časa izpitnih obdobij, je verjetno, da imajo med izpitnimi obdobji več študijskega dela, saj so prej imeli manj razpoložljivega časa za sprotno delo. Obratno, če imajo študenti več časa za sprotno učenje, se med samimi izpitnimi obdobji morda počutijo manj obremenjene. Preveč sem se osredotočal na samo učenje za izpite v času izpitnih obdobij, premalo pozornosti pa namenil tudi drugim študijskim in obštudijskim obveznostim, tako neposredno v času izpitnih obdobij, kot tudi izven njih.

V zvezi s hipotezo št. 3 je pomembno poudariti, da je bilo število anketirancev, ki so vpisani na fakultete oz. akademije za umetnost, zgolj dva. Zaradi tako majhnega deleža v vzorcu bi lahko ta podatek v analizi zanemarili. Število anketirancev, ki so vpisani na tehniške in na naravoslovne fakultete, je bilo prav tako zelo majhno (21 ali manj). Na podlagi tako majhnega števila študentov je težko izvajati smiselne primerjave.

Poleg navedenega bi v anketni vprašalnik ob ponovnem izvajanju dodal še nekaj vprašanj, in sicer o tem, ali posameznik živi pri starših ali izven bivališča staršev oz. kakšna je njegova stanovanjska situacija. S tem bi pridobil dodatno dimenzijo uvida v sfero preobremenjenosti in časa, ki ga študenti namenijo dodatnim dejavnostim. Gril, Bijuklič, Autor in Prem (2022) namreč ugotavljajo, da je oblika bivališča povezana s količino časa, ki ga študenti namenijo delu. Poleg tega bi študente vprašal še o pogostosti uporabe drog, pri čemer se ne bi omejil samo na to, ali droge uporabljajo za pripravo na vsak izpit ali samo na določene.

Navsezadnje moram seveda upoštevati tudi majhno število anketirancev v moji raziskavi. V letu 2022 je bilo na Univerzi v Ljubljani skupno vpisanih 37.509 študentov (Univerza v Ljubljani, b.d.b). V mojo raziskavo je vključenih samo 190 študentov, kar je le malenkost več kot pol odstotka. Še pomembneje na reprezentativnost vzorca vpliva način vzorčenja, ki je neslučajnostni in priročni. To pomeni, da enote raziskave niso bile izbrane naključno, ampak smo jaz in drugi, ki smo vprašalnik delili naprej, imeli vpliv na to, kdo je v raziskavi sodeloval. Morda lahko na podlagi tega pojasnim toliko večji delež uporabnikov drog med študenti kot v splošni populaciji prebivalcev Slovenije. Ob tem lahko sklepam, da raziskave na podlagi pridobljenega vzorca ne morem posplošiti na populacijo, ker vzorec ni reprezentativen. Predlagam, da se raziskava izvede na veliko večjem številu enot, da bi bolje zaobjeli populacijo

študentov Univerze v Ljubljani in tako dobili obsežnejšo, bolj reprezentativno sliko stanja uporabe drog za učenje. Morda bi bilo smiselno v raziskavo vključiti tudi druge slovenske univerze in visokošolske zavode.

Kljub omenjenim omejitvam sem prišel do spoznanj, ki bi lahko služila kot podlaga za poglobljeno kvalitativno raziskovanje. Na primer, smiselno bi bilo raziskati, kakšni so bili stranski učinki, zaradi katerih so posamezniki prenehali z uporabo drog za učenje. Prav tako bi bilo smiselno raziskati razloge, zakaj 65 anketirancev ni prenehalo uporabljati drog takoj po končanem izpitnem obdobjem. Kvantitativna raziskava je dobro izhodišče za operacionalizacijo tem, ki bi jih lahko uporabili v kvalitativni raziskavi, ker nam slednja omogoča postavljanje podvprašanj in s tem poglobljeno raziskovanje obravnavane tematike.

6. Sklepi in predlogi

V diplomskem delu sem prišel do naslednjih ključnih sklepov:

- Velik delež študentov Univerze v Ljubljani uporablja droge za namene učenje, od teh je nekoliko večji delež med študenti moškega spola;
- Študenti za učenje najpogosteje uporabljajo stimulanse, predvsem kofein, manj pa prepovedane stimulanse;
- Uporaba drog za učenje se med različnimi vrstami fakultet bistveno ne razlikuje;
- Študenti pretežno uporabljajo droge za lažje učenje, povečano produktivnost in zaradi občutka preobremenjenosti;
- Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, po zaključenem izpitnem obdobjem ne občutijo veliko posledic uporabe drog;
- Študenti se počutijo najbolj obremenjeni s količino študijskih obveznosti, skrbjo za lastno finančno stanje in doseganjem dobrih rezultatov pri ocenjevanju;
- Študenti, ki uporabljajo droge za učenje, se z obveznostmi počutijo nekoliko bolj obremenjeni kot študenti, ki drog za učenje ne uporabljajo;
- Študenti menijo, da uporaba drog ne skrajša časa učenja;
- Prisotnost uporabe drog ne kaže povezanosti z višino učnega uspeha;
- Velika večina študentov v času izpitnih obdobj opravlja tudi obštudijske dejavnosti, predvsem plačano delo;
- Študenti menijo, da so dobro seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki uporabe drog.

Glede oblikovanja predlogov pomoči, ki jih lahko ponudimo uporabnikom, se mi zdi najbolj smiselno ozreti z vidika zmanjševanja škode. Društvu Drogart, ki se najbližje ukvarja z obravnavano tematiko, sem predlagal, da jim po zaključku raziskave pošljem zbrane podatke in ugotovitve, zato da lahko izdelajo specifične smernice uporabe drog za namene učenja. Pridobil sem tudi podatke o vrstah vsebine oz. informacij, ki si jih uporabniki želijo, ter oblikah, v katerih si želijo dostopati do izdelanega gradiva, zato da lahko pomoč čim bolj prilagodijo željam in potrebam uporabnikov.

Univerzi v Ljubljani predlagam, da izdela oceno preobremenjenosti svojih študentov in v skladu z njo pripravi smernice za prilagoditev obremenjenosti. Pripravi lahko napotke za študente, ki jim bodo v pomoč pri soočanju s stresom in preobremenjenostjo, obenem pa razmisli o morebitni prekomernosti študijskih zahtev s strani posameznih fakultet in pripravi rešitve tudi s tega vidika.

Vsaka fakulteta bi lahko vzpostavila svojo svetovalnico ali spletni portal, prek katerega bi študentom omogočala odgovarjanje na razna vprašanja in druge oblike pomoči, ki so usmerjene v zmanjševanje škode in ciljajo na zmanjševanje občutkov preobremenjenosti, izgorelosti ter izgube motivacije v povezavi s študijem. Zastavljanje vprašanj mora biti na voljo tudi v anonimni obliki, saj se nekateri posamezniki ne želijo izpostavljati, posebno glede uporabe drog, ki še vedno nosi določeno mero stigme v družbi. Podobno storitev bi lahko izdelala in zagotavljala tudi kakšna nevladna ali zasebna organizacija, dokler je študentom omogočen brezplačen dostop, saj je finančno stanje pomemben dejavnik pri izbiri storitev pomoči.

Z osebnega vidika bi vsem uporabnikom drog rad predlagal, da se pred uporabo drog dobro seznanijo z možnimi tveganji in stranskimi učinki, ter ne glede na to, ali se odločijo uporabiti droge ali ne, dobro poskrbijo za svoje psihično in fizično počutje. Predlagam, da se skušajo izogibati intenzivnemu, kratkotrajnemu učenju oz. kampanjskemu učenju in študijske obveznosti opravljajo sproti, zato da jim ne bo treba narediti vsega naenkrat v zadnjem trenutku. V času izpitnih obdobj študentom predlagam, da ne prenehajo povsem z drugimi aktivnostmi, ki jih običajno opravljajo izven izpitnih obdobj, zato da ohranijo čim več rutine oz. običajnega ritma življenja.

7. Viri in literatura

Abelman D. D. (2017). Mitigating risks of students use of study drugs through understanding motivations for use and applying harm reduction theory: a literature review. *Harm reduction journal*, 14(1), 68. Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5639593/>

Anderson, T., Petranker, R., Christopher, A., Rosenbaum, D. M., Weissman, C. R., Dinh-Williams, L., Hui, K., & Hapke, E. (2019). Psychedelic microdosing benefits and challenges: an empirical codebook. *Harm Reduction Journal*, 16(1). Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://harmreductionjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12954-019-0308-4>

Arria, A. M., Caldeira, K. M., Vincent, K. B., O'Grady, K. E., Cimini, M. D., Geisner, I. M., Fossos-Wong, N., Kilmer, J. R., & Larimer, M. E. (2017). Do college students improve their grades by using prescription stimulants nonmedically?. *Addictive behaviors*, 65, 245–249. Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5140739/>

Benzodiazepines. (2023). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Benzodiazepine>

Cameron, L. P., Nazarian, A., & Olson, D. E. (2020). Psychedelic Microdosing: Prevalence and Subjective Effects. *Journal of psychoactive drugs*, 52(2), 113–122. Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7282936/>

Cannabinoid. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Cannabinoid>

Cannabis. (2023). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Cannabis>

Cavanna, F., Muller, S., De La Fuente, L., Zamberlan, F., Palmucci, M., Janeckova, L., Kuchar, M., Pallavicini, C., & Tagliazucchi, E. (2022). Microdosing with psilocybin mushrooms: a double-blind placebo-controlled study. *Translational Psychiatry*, 12(1). Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://www.nature.com/articles/s41398-022-02039-0>

Dissociatives. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Dissociatives>

Drogart. (2022). *Nootropiki*. Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://www.drogart.org/droge/7008/nootropiki.html>

Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma. (b.d.). *Pomen zmanjševanja škode*. Pridobljeno 1. 4. 2023 s <https://drustvo-stigma.si/zmanjsevanje-skode-2/>

Eurostat. (2023). *Unemployment statistics*. Pridobljeno 23. 5. 2023 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Youth_unemployment

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami. (2022). *Evropsko poročilo o drogah 2022*. Pridobljeno 1. 4. 2023 s https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/2022.2419_SL_02_wm.pdf

Fossos-Wong, N., Lee, H., Vincent, K., Abdallah, D. A., Dashtestani, K. S., Cimini, M. D., Sokolowski, K., Subramaniam, G., & Geisner, I. M. (2018). Microdosing of Hallucinogens Among College Students: Frequency, Correlates, and Consequences. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 57(10), 139. Pridobljeno 24. 5. 2023 s [https://www.jaacap.org/article/S0890-8567\(18\)31376-5/fulltext](https://www.jaacap.org/article/S0890-8567(18)31376-5/fulltext)

GABA. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/GABA>

Goldscheider, F., & Goldscheider, C. (1999). *The Changing Transition to Adulthood: Leaving and Returning Home*. SAGE Publications.

Grebenc, V., Kvaternik, I., Rihter, L., Šabić, A., Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2010). *Učenci in dijaki v tveganih življenjskih situacijah: strategije obvladovanja tveganih življenjskih situacij v šoli in doma* (Končno poročilo št. V5-0423 8/2010). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Gril, A., Bijuklič, I., Autor, S., & Prem, I. (2022). *Evroštudent VII: Socialni in ekonomski pogoji življenja študentov v Evropi 2018–2021 (Nacionalno poročilo – Slovenija)*. Pridobljeno 24. 5. 2023 s <https://www.pei.si/wp-content/uploads/2022/02/evrostudentVII.pdf>

Hallucinogens. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Hallucinogens>

Iskalnik študijskih programov. (b.d.). Pridobljeno 2. 4. 2023 s <https://studentski.net/studij/iskalnik-studijskih-programov>

Kralj Zajc, A., Mihevc, A., Martić, M., Paš, M., & Šabić, S. (2020). Terensko delo na odprtih javnih prostorih z zelo ranljivimi skupinami mladih v Ljubljani. V Grebenc, V., & Šabić, A. (ur.) (2020). *Odprta scena: Zmanjševanje škode med brezdomnimi uporabniki drog v Ljubljani* (str. 135–164). Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

Kvaternik, I. (ur.) (2012). *Zmanjševanje škode na področju prepovedanih drog*. Koper: Zavod za zdravstveno varstvo.

Kvaternik, I., Grebenc, V., & Rihter, L. (2008). *Droge med politiko in vsakdanjim življenjem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Lavrič, M. (ur.) (2011). *Mladina 2010: Družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RD za mladino. Pridobljeno 4. 4. 2023 s [https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/mladina2010-2\(1\).pdf](https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/mladina2010-2(1).pdf)

Lavrič, M., & Deželan, T. (ur.) (2021). *Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RD za mladino. Pridobljeno 23. 5. 2023 s https://www.mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/394/

Malík, M., & Tlustoš, P. (2022). Nootropics as Cognitive Enhancers: Types, Dosage and Side Effects of Smart Drugs. *Nutrients*, 14(16), 3367. Pridobljeno 24. 5. 2023 s <https://www.mdpi.com/2072-6643/14/16/3367>

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

Nacionalni inštitut za javno zdravje. (2015). *Uporaba tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije ter neenakosti in kombinacije te uporabe*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Pridobljeno 6. 4. 2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-F74FBD7G>

Nacionalni inštitut za javno zdravje. (2022). *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Pridobljeno 1. 4. 2023 s <https://nijz.si/publikacije/stanje-na-podrocju-prepovedanih-drog-v-sloveniji-2022/>

Nichols, D. E. (2016). Psychedelics. *Pharmacological Reviews*, 68(2), 264–355. Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://pharmrev.aspetjournals.org/content/68/2/264>

Nicotine. (2023). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Nicotine>

Opioids. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Opioids>

Parrott, A. C. (2015). Why all stimulant drugs are damaging to recreational users: an empirical overview and psychobiological explanation. *Human Psychopharmacology-Clinical and*

Experimental, 30(4), 213–224. Pridobljeno 6. 4. 2023 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/hup.2468>

Phillips, E. L., & McDaniel, A. E. (2018). *College Prescription Drug Study Key Findings Report*. Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://cssl.osu.edu/posts/632320bc-704d-4eef-8bcb-87c83019f2e9/documents/cpds-key-findings-2018.pdf>

Polito, V., & Stevenson, R. J. (2019). A systematic study of microdosing psychedelics. *PLOS ONE*, 14(2), e0211023. Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0211023>

Poštrak, M. (ur.) (2019). *Besednjak socialnega dela*. Pridobljeno 15. 6. 2023 s https://www.termania.net/slovarji/238/Besednjak_socialnega_dela

Psychedelics. (2022). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Psychedelics>

Ritter, J. M., Flower, R., Henderson, G., Kong Loke, Y., MacEwan, D., & Rang, H. P. (2020). *Rang & Dale's Pharmacology* (9th ed.). Elsevier.

Sande, M. (2004). *Uporaba drog v družbi tveganj: Vpliv varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Schifano, F., Catalani, V., Sharif, S., Napoletano, F., Corkey, J. M., Arillotta, D., Fergus, S., Vento, A., & Guirguis, A. (2022). Benefits and Harms of 'Smart Drugs' (Nootropics) in Healthy Individuals. *Drugs*, 82(6), 633–647. Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://link.springer.com/article/10.1007/s40265-022-01701-7>

Sharif, S., Guirguis, A., Fergus, S., & Schifano, F. (2021). The Use and Impact of Cognitive Enhancers among University Students: A Systematic Review. *Brain sciences*, 11(3), 355. Pridobljeno 24. 5. 2023 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8000838/>

Stefanoski, P. (1996). Socialno delo, ki akceptira uživanje drog. *Socialno Delo*, 35(4), 289–300. Pridobljeno 16. 6. 2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-5FZROJ5K>

Stimulants. (2023). Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://psychonautwiki.org/wiki/Stimulants>

Szalavitz, M., Rigg, K. K., & Wakeman, S. E. (2021). Drug dependence is not addiction—and it matters. *Annals of Medicine*, 53(1), 1989–1992. Pridobljeno 6. 4. 2023 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8583742/>

- Šabić, A. (2016). *Življenjski stil mladih v družbi tveganja* (Doktorsko delo). Pridobljeno 22. 5. 2023 s <https://egradiva.fsd.uni-lj.si/search/extshow/1624>
- Študentska organizacija Slovenije. (b.d.). *Bivanje študentov*. Pridobljeno 5. 4. 2023 s <https://www.studentska-org.si/studentski-kazipot/zakon-za-urejanje-polozaja-studentov/bivanje-studentov/>
- Tomašević, A., & Kastelic, A. (2015). Programi zmanjševanja škode pri osebah, ki uporabljajo psihoaktivne snovi. *Med Razgl*, 54(3), 399–412. Pridobljeno 4. 4. 2023 s <https://medrazgl.si/programi-zmanjsevanja-skode-pri-osebah-ki-uporabljajo-psihoaktivne-snovi/>
- Trbanc, M., Smolej Jež, S., Dremelj, P., Narat, T., & Kobal Tomc, B. (2017). *Socialni položaj v Sloveniji 2015-2016* (Končno poročilo št. IRSSV 22/2016). Pridobljeno 22. 5. 2023 s https://irssv.si/wp-content/uploads/2021/10/Socialni-polozaj-v-Sloveniji-2015_2016_dopolnjeno-koncno-porocilo_2.pdf
- Univerza v Ljubljani. (b.d.a). *Raziskovalne, razvojne in umetniške aktivnosti*. Pridobljeno 2. 4. 2023 s https://www.uni-lj.si/raziskovalno_in_razvojno_delo/znanje_in_tehnologije/
- Univerza v Ljubljani. (b.d.b). *Univerza v številkah*. Pridobljeno 24. 5. 2023 s https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/univerza_v_stevilkah/
- Weyandt, L. L., Oster, D. R., Marraccini, M. E., Gudmundsdottir, B. G., Munro, B. A., Rathkey, E. S., & McCallum, A. (2016). Prescription stimulant medication misuse: Where are we and where do we go from here?. *Experimental and clinical psychopharmacology*, 24(5), 400–414. Pridobljeno 23. 5. 2023 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5113141/>

8. Priloge

8.1. Anketni vprašalnik

Vprašalnik - Uporaba drog za namene učenja pri študentih Univerze v Ljubljani

Pozdravljeni,

sem Simon Luštrek, študent Fakultete za socialno delo in letos zaključujem svoj študij na dodiplomski stopnji. Za namen raziskave, ki jo izvajam za potrebe svoje diplomske naloge, te vabim, da izpolniš mojo anketo na temo uporabe drog za namene učenja. Anketa je anonimna, pridobljene podatke bom uporabil izključno za potrebe diplomske naloge.

Rezultati ankete bodo objavljeni v moji diplomski nalogi z naslovom Uporaba drog za namene učenja pri študentih Univerze v Ljubljani in javno dostopni vsem zainteresiranim na Repozitoriju Univerze v Ljubljani, predvidoma po septembru 2023.

Anketa ti bo vzela le do 5 minut časa. Za sodelovanje se ti v naprej zahvaljujem!

Q1 - Ali ste v šolskem letu 2022/2023 vpisani na katerokoli Fakulteto Univerze v Ljubljani?

☐ Da

☐ Ne

IF (1) Q1 = [1]

Q2 - Na katero Fakulteto ste vpisani?

Akademija za glasbo

Akademija za gledališče, radio, film in televizijo

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Biotehniška fakulteta

Ekonomska fakulteta

Fakulteta za arhitekturo

Fakulteta za družbene vede

Fakulteta za elektrotehniko

Fakulteta za farmacijo

Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo

Fakulteta za matematiko in fiziko

Fakulteta za pomorstvo in promet

Fakulteta za računalništvo in informatiko

Fakulteta za socialno delo

Fakulteta za strojništvo

Fakulteta za šport

Fakulteta za upravo

Filozofska fakulteta

Medicinska fakulteta

Naravoslovnotehniška fakulteta

Pedagoška fakulteta

Pravna fakulteta

Teološka fakulteta

Veterinarska fakulteta

Zdravstvena fakulteta

Drugo:

IF (1) Q1 = [1]

Q3 - V kateri letnik ste vpisani?

☐ 1. letnik

☐ 2. letnik

☐ 3. letnik

☐ 4. letnik

☐ 5. letnik

☐ 6. letnik

☐ Dodatno leto

IF (1) Q1 = [1]

Q4 - Stopnja vpisa

☐ Dodiplomski študij

☐ Magistrski študij

☐ Enovit magistrski študij

☐ Doktorski študij

☐ Drugo:

IF (1) Q1 = [1]

Q5 - Spol

☐ Moški

☐ Ženska

☐ Drugo:

☐ Ne želim odgovoriti

IF (1) Q1 = [1]

Q6 - Ali za učenje uporabljate oz. ste kdaj uporabili (dovoljene ali prepovedane) psihoaktivne snovi?

Droga ali psihoaktivna snov je kakršnakoli snov, ki vpliva na delovanje našega živčnega sistema (spremeni zaznavanje, počutje, zavest in vedenje). Med dovoljene sodijo npr. kofein, alkohol, tobak, med prepovedane pa npr. amfetamin, kokain, ekstazi, ketamin.

☐ Da, uporabljam

☐ Da, sem uporabil, vendar ne več

☐ Ne uporabljam

IF (2) Q6 != [3]

Q7 - Katere vrste drog uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?

Označite vse vrste drog, ki jih uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje:

☐ Nikotin

Tobak oz. tobačni izdelki, e-cigarete, nikotinski žvečilni gumiji, nikotinski obliži idr.

☐ Alkohol

☐ Konoplja

☐ Stimulansi oz. poživila

Kofein, Ritalin, amfetamini (Adderall, spid idr.), metamfetamin, kokain, modafinil idr.

☐ Sedativi oz. pomirjevala, protibolečinske substance

Benzodiazepini (npr. Helex/Xanax), GHB/GBL, opiodi (npr. kodein, oksikodon, morfij) idr.

☐ Halucinogeni oz. psihedeliki, disociativi

Psilocibin, LSD, ketamin, PCP idr.

☐ Drugo:

IF (3) Q7 = [Q7d] (Stimulansi oz. poživila

Amfetamini (Ritalin, Adderall, spid idr.), metamfetamin, kokain, modafinil idr.)

Q8 - Katere stimulanse oz. poživila uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?

Označite vse navedene substance, ki jih uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje:

☐ Kofein (kava, pravi čaj)

☐ Energijski napitki ali kofeinske tablete

- ☐ Ritalin
- ☐ Adderall
- ☐ Spid (amfetamin sulfat)
- ☐ Metamfetamin
- ☐ Kokain
- ☐ Modafinil ali Armodafinil
- ☐ Nootropiki oz. "pametne droge"
- ☐ Drugo:

IF (4) Q7 = [Q7e] (Sedativi oz. pomirjevala, protibolečinske substance

Benzodiazepini (npr. Helex/Xanax), GHB/GBL, opioidi (npr. kodein, oksikodon, morfij, heroin) idr.

Q9 - Katere sedative oz. pomirjevala ali druge depresorje uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?

Označite vse navedene substance, ki jih uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje (upoštevajte tudi uporabo kot npr. uspavalno):

- ☐ Benzodiazepini (Helex, Lexaurin idr.)
- ☐ Opioidi (kodein, morfij, oksikodon idr.)
- ☐ GHB/GBL
- ☐ Barbiturati
- ☐ Drugo:

IF (5) Q7 = [Q7f] (Halucinogeni oz. psihedeliki, disociativi

Psilocibin, LSD, ketamin, PCP idr.

)

Q10 - Katere halucinogene oz. psihedelične ali disociativne uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?

Označite vse navedene substance, ki jih uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje:

- ☐ Psilocibin ("nore gobe")
- ☐ LSD
- ☐ DMT
- ☐ Ketamin
- ☐ PCP
- ☐ Drugo:

IF (6) Q10 = [Q10a, Q10b]

Q11 - Ali imate izkušnjo z mikrodoziranjem?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (7) Q7 = [Q7a]

Q12 - Kako pogosto kadite oz. uporabljate izdelke, ki vsebujejo nikotin?

- ☐ Redno (vsak dan ali zelo pogosto)
- ☐ Občasno, tudi v času učenja
- ☐ Samo v času učenja

IF (2) Q6 != [3]

Q13 - S kakšnim razlogom ste se odločili uporabiti droge za namene učenja?

Označite vse razloge, ki veljajo za vas ali navedite drug razlog:

- ☐ Da pozitivno opravi izpit
- ☐ Da se lažje učim
- ☐ Da bi dosegel čim boljši rezultat pri izpitu
- ☐ Da se naučim v čim krajšem času
- ☐ Da dosežem optimalno produktivnost
- ☐ Ker sem preobremenjen
- ☐ Brez uporabe drog se ne morem učiti
- ☐ Drugo:

IF (8) Q6 = [2]

Q14 - S kakšnim razlogom ste se odločili prenehati z uporabo drog za namene učenja?

Označite vse razloge, ki veljajo za vas ali navedite drug razlog:

- ☐ Nimam več potrebe po uporabi drog za učenje
- ☐ Stranski učinki niso odtehtali pozitivnih učinkov
- ☐ Droge so težko dostopne ali predrage
- ☐ Imel sem oz. imam težave z odvisnostjo
- ☐ Drugo:

IF (2) Q6 != [3]

Q15 - Ali uporabljate oz. ste uporabili droge za pripravo na vsak izpit ali samo na določene?

- ☐ Samo za določene izpite
- ☐ Za vsak izpit

IF (2) Q6 != [3]

Q16 - V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Po zaključenem izpitnim obdobjem hitro pozabim snov, ki sem se jo učil za izpite	☐	☐	☐	☐	☐
Po zaključenem izpitnim obdobjem sem utrujen in se težko zberem	☐	☐	☐	☐	☐
Po zaključenem izpitnim obdobjem imam težave s spanjem	☐	☐	☐	☐	☐
Po zaključenem izpitnim obdobjem imam občutno zmanjšan ali povečan apetit	☐	☐	☐	☐	☐
Skrbi me, da bi postal odvisen od drog	☐	☐	☐	☐	☐
Odvisen sem od drog	☐	☐	☐	☐	☐

IF (2) Q6 != [3]

Q17 - Ali po zaključenem izpitnim obdobjem takoj prenehate oz. ste takoj prenehali z uporabo drog?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q1 = [1]

Q18 - V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Količina snovi za izpit pri posameznem predmetu je povsem prevelika	☐	☐	☐	☐	☐
Počutim se preobremenjenega s študijskimi obveznostmi	☐	☐	☐	☐	☐
Višina ocene mi je zelo pomembna	☐	☐	☐	☐	☐
Izpit moram nujno opraviti v prvem poskusu oz. roku	☐	☐	☐	☐	☐
Skrb za lastne finance mi povzroča veliko breme	☐	☐	☐	☐	☐
Skrb za dom in gospodinjstvo mi povzroča veliko breme	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q1 = [1]

Q19 - Koliko časa v povprečju namenite pripravi na posamezen izpit?

- ☐ Do pod 1 dan
- ☐ 1 dan do pod 3 dni
- ☐ 3 dni do pod 5 dni
- ☐ 5 dni do pod 1 teden
- ☐ 1 teden do pod 2 tedna
- ☐ 2 tedna do pod do 4 tedne
- ☐ 4 tedne ali več
- ☐ Drugo:

IF (1) Q1 = [1]

Q20 - Se ti zdi, da je oz. bi bil čas krajši, če bi uporabljal droge?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q1 = [1]

Q21 - Kakšen je vaš dosedanji učni uspeh (za vse opravljene letnike skupaj)?

- ☐ 6,49 ali manj
- ☐ 6,50 do 7,49
- ☐ 7,50 do 8,49
- ☐ 8,50 do 9,49
- ☐ 9,50 ali več
- ☐ Ne vem

IF (1) Q1 = [1]

Q22 - Ali v času izpitnih obdobij opravljate še katero od naslednjih dejavnosti?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Ne opravljam dodatnega dela
- ☐ Študentsko ali redno delo
- ☐ Plačana praksa
- ☐ Neplačana praksa
- ☐ Prostovoljsko delo
- ☐ Šport ali umetnost na visoki ravni
- ☐ Oskrba družinskega člana
- ☐ Drugo:

IF (9) Q22 != [Q22a]

Q23 - Koliko časa na teden namenite dodatnim dejavnostim?

- ☐ Do pod 10 ur
- ☐ 10 do pod 20 ur
- ☐ 20 do pod 30 ur
- ☐ 30 do pod 40 ur

☐ 40 ur ali več

IF (10) Q6 = [1, 2]

Q24 - Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki substanc, ki jih uporabljate?

- ☐ Zelo dobro sem seznanjen in ne potrebujem dodatnih informacij
- ☐ Dobro sem seznanjen, a bi si vseeno želel dodatne informacije
- ☐ Nisem dobro seznanjen in bi si želel pridobiti nove informacije
- ☐ Nisem dobro seznanjen, a si ne želim pridobiti novih informacij

IF (11) Q24 = [2, 3]

Q25 - Kakšne informacije bi vam koristile za boljšo informiranost o tveganjih uporabe drog?

Izberite vse vrste informacij, ki bi si jih želeli imeti na voljo:

- ☐ Ključne informacije o najpogostejše uporabljanih drogah za učenje (želeni in neželeni učinki, čas trajanja, doziranje ipd.)
- ☐ Napotki za zmanjševanje tveganj pri uporabi drog za učenje
- ☐ Postopki ravnanja ob pojavu neželenih učinkov ali težjih zapletov
- ☐ Drugo:

IF (11) Q24 = [2, 3]

Q26 - V kakšni obliki bi najraje prejeli oz. dostopali do izbranih informacij?

Izberite vse oblike, v katerih bi si želeli pridobiti izbrane informacije:

- ☐ Na spletni strani
- ☐ V tiskani obliki
- ☐ Delavnice v živo
- ☐ Predavanja v živo
- ☐ Predavanja prek spleta
- ☐ V obliki kratkih videovsebin
- ☐ Drugo:

8.2. Odgovori na anketni vprašalnik

Analiza – sumarnik

Q1	Ali ste v šolskem letu 2022/2023 vpisani na katerokoli Fakulteto Univerze v Ljubljani?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da)	190	100 %	100 %	100 %
	2 (Ne)	0	0 %	0 %	100 %
Veljavni	Skupaj	190	100 %	100 %	

Q2	Na katero Fakulteto ste vpisani?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Akademija za glasbo)	0	0 %	0 %	0 %
	2 (Akademija za gledališče, radio, film in televizijo)	1	1 %	1 %	1 %
	3 (Akademija za likovno umetnost in oblikovanje)	1	1 %	1 %	1 %
	4 (Biotehniška fakulteta)	4	2 %	2 %	3 %
	5 (Ekonomska fakulteta)	16	8 %	8 %	12 %
	6 (Fakulteta za arhitekturo)	5	3 %	3 %	14 %
	7 (Fakulteta za družbene vede)	6	3 %	3 %	17 %
	8 (Fakulteta za elektrotehniko)	3	2 %	2 %	19 %
	9 (Fakulteta za farmacijo)	5	3 %	3 %	22 %

	10 (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo)	0	0 %	0 %	22 %
	11 (Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo)	4	2 %	2 %	24 %
	12 (Fakulteta za matematiko in fiziko)	16	8 %	8 %	32 %
	13 (Fakulteta za pomorstvo in promet)	2	1 %	1 %	33 %
	14 (Fakulteta za računalništvo in informatiko)	3	2 %	2 %	35 %
	15 (Fakulteta za socialno delo)	72	38 %	38 %	73 %
	16 (Fakulteta za strojništvo)	1	1 %	1 %	73 %
	17 (Fakulteta za šport)	1	1 %	1 %	74 %
	18 (Fakulteta za upravo)	2	1 %	1 %	75 %
	19 (Filozofska fakulteta)	17	9 %	9 %	84 %
	20 (Medicinska fakulteta)	4	2 %	2 %	86 %
	21 (Naravoslovnotehniška fakulteta)	2	1 %	1 %	87 %
	22 (Pedagoška fakulteta)	12	6 %	6 %	93 %
	23 (Pravna fakulteta)	6	3 %	3 %	96 %
	24 (Teološka fakulteta)	0	0 %	0 %	96 %

	25 (Veterinarska fakulteta)	2	1 %	1 %	97 %
	26 (Zdravstvena fakulteta)	5	3 %	3 %	100 %
	27 (Drugo:)	0	0 %	0 %	100 %
Veljavni	Skupaj	190	100 %	100 %	

Q2_27_text	Q2 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa

Q3	V kateri letnik ste vpisani?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (1. letnik)	13	7 %	7 %	7 %
	2 (2. letnik)	46	24 %	24 %	31 %
	3 (3. letnik)	31	16 %	16 %	47 %
	4 (4. letnik)	66	35 %	35 %	82 %
	5 (5. letnik)	13	7 %	7 %	89 %
	6 (6. letnik)	1	1 %	1 %	89 %
	7 (Dodatno leto)	20	11 %	11 %	100 %
Veljavni	Skupaj	190	100 %	100 %	

Q4	Stopnja vpisa				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Dodiplomski študij)	136	72 %	72 %	72 %
	2 (Magistrski študij)	43	23 %	23 %	94 %

	3 (Enovit magistrski študij)	11	6 %	6 %	100 %
	4 (Doktorski študij)	0	0 %	0 %	100 %
	5 (Drugo:)	0	0 %	0 %	100 %
Veljavni	Skupaj	190	100 %	100 %	

Q4_5_text	Q4 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa

Q5	Spol				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Moški)	39	21 %	21 %	21 %
	2 (Ženska)	145	76 %	76 %	97 %
	3 (Drugo:)	3	2 %	2 %	98 %
	4 (Ne želim odgovoriti)	3	2 %	2 %	100 %
Veljavni	Skupaj	190	100 %	100 %	

Q5_3_text	Q5 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	nebinarna oseba	2	1 %	67 %	67 %
	agender	1	1 %	33 %	100 %
Veljavni	Skupaj	3	2 %	100 %	

Q6	Ali za učenje uporabljate oz. ste kdaj uporabili (dovoljene ali prepovedane) psihoaktivne snovi? Droga ali psihoaktivna snov je kakršnakoli snov, ki vpliva na delovanje našega živčnega sistema (spremeni zaznavanje, počutje, zavest in vedenje). Med dovoljene sodijo npr. kofein, alkohol, tobak, med prepovedane pa npr. amfetamin, kokain, ekstazi, ketamin.				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da, uporabljam)	93	49 %	49 %	49 %
	2 (Da, sem uporabil, vendar ne več)	17	9 %	9 %	58 %
	3 (Ne uporabljam)	79	42 %	42 %	100 %
Veljavni	Skupaj	189	99 %	100 %	

Q7	Katere vrste drog uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?							
	Podvprašanja	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q7a	Nikotin Tobak oz. tobačni izdelki, e-cigarete, nikotinski žvečilni gumiji, nikotinski obliži idr.	58	106	55 %	190	31 %	58	27 %
Q7b	Alkohol	26	106	25 %	190	14 %	26	12 %
Q7c	Konoplja	24	106	23 %	190	13 %	24	11 %
Q7d	Stimulansi oz. poživila Kofein, Ritalin, amfetamini (Adderall, spid idr.), metamfetamin, kokain, modafinil idr.	86	106	81 %	190	45 %	86	41 %
Q7e	Sedativi oz. pomirjevala	7	106	7 %	190	4 %	7	3 %

	protibolečinske substanceBenzodiazepini (npr. Helex/Xanax), GHB/GBL, opiodi (npr. kodein, oksikodon, morfij) idr.							
Q7f	Halucinogeni oz. psihoedeliki, disociativiP silocibin, LSD, ketamin, PCP idr.	5	106	5 %	190	3 %	5	2 %
Q7g	Drugo:	5	106	5 %	190	3 %	5	2 %
	SKUPAJ		106		190		211	100 %

Q7g_text	Q7 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	redbull	1	1 %	20 %	20 %
	koferin	1	1 %	20 %	40 %
	koferin, tein	1	1 %	20 %	60 %
	.	1	1 %	20 %	80 %
	koferin (kava)	1	1 %	20 %	100 %
Veljavni	Skupaj	5	3 %	100 %	

Q8	Katere stimulanse oz. poživila uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?		
	Podvprašanja	Enote	Navedbe

		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q8a	Kofein (kava, pravi čaj)	75	85	88 %	190	39 %	75	35 %
Q8b	Energijski napitki ali kofeinske tablete	62	85	73 %	190	33 %	62	29 %
Q8c	Ritalin	20	85	24 %	190	11 %	20	9 %
Q8d	Adderall		85	0 %	190	0 %		0 %
Q8e	Spid (amfetamin sulfat)	20	85	24 %	190	11 %	20	9 %
Q8f	Metamfeta min		85	0 %	190	0 %		0 %
Q8g	Kokain	9	85	11 %	190	5 %	9	4 %
Q8h	Modafinil ali Armodafinil	15	85	18 %	190	8 %	15	7 %
Q8i	Nootropiki oz. "pametne droge"	7	85	8 %	190	4 %	7	3 %
Q8j	Drugo:	5	85	6 %	190	3 %	5	2 %
	SKUPAJ		85		190		213	100 %

Q8j_text	Q8 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	elvanse (lisdexamfetamin) & 2-fma (2- florometamfetami n)	1	1 %	25 %	25 %
	speed	1	1 %	25 %	50 %
	concerta	1	1 %	25 %	75 %
	katinoni	1	1 %	25 %	100 %
Veljavni	Skupaj	4	2 %	100 %	

Q9	Katere sedative oz. pomirjevala ali druge depresorje uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?							
	Podvprašanja	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q9a	Benzodiazepini (Helex, Lexaurin idr.)	6	7	86 %	190	3 %	6	67 %
Q9b	Opioidi (kodein, morfij, oksikodon idr.)	1	7	14 %	190	1 %	1	11 %
Q9c	GHB/GBL		7	0 %	190	0 %		0 %
Q9d	Barbiturati		7	0 %	190	0 %		0 %
Q9e	Drugo:	2	7	29 %	190	1 %	2	22 %
	SKUPAJ		7		190		9	100 %

Q9e_text	Q9 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	lyrica (pregabalin)	1	1 %	100 %	100 %
Veljavni	Skupaj	1	1 %	100 %	

Q10	Katere halucinogene oz. psihedelike ali disociative uporabljate oz. ste kdaj uporabili za učenje?							
	Podvprašanja	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q10a	Psilocibin ("nore gobe")	3	4	75 %	190	2 %	3	60 %
Q10b	LSD	2	4	50 %	190	1 %	2	40 %

Q10c	DMT		4	0 %	190	0 %		0 %
Q10d	Ketamin		4	0 %	190	0 %		0 %
Q10e	PCP		4	0 %	190	0 %		0 %
Q10f	Drugo:		4	0 %	190	0 %		0 %
	SKUPAJ		4		190		5	100 %

Q10f_text	Q10 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa

Q11	Ali imate izkušnjo z mikrodозiranjem?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da)	4	2 %	100 %	100 %
	2 (Ne)	0	0 %	0 %	100 %
Veljavni	Skupaj	4	2 %	100 %	

Q12	Kako pogosto kadite oz. uporabljate izdelke, ki vsebujejo nikotin?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Redno (vsak dan ali zelo pogosto))	33	17 %	58 %	58 %
	2 (Občasno, tudi v času učenja)	17	9 %	30 %	88 %
	3 (Samo v času učenja)	7	4 %	12 %	100 %
Veljavni	Skupaj	57	30 %	100 %	

Q13	S kakšnim razlogom ste se odločili uporabiti droge za namene učenja?							
	Podvprašanj a	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q13a	Da pozitivno opravim izpit	34	96	35 %	190	18 %	34	13 %
Q13b	Da se lažje učim	64	96	67 %	190	34 %	64	24 %
Q13c	Da bi dosegel čim boljši rezultat pri izpitu	21	96	22 %	190	11 %	21	8 %
Q13d	Da se naučim v čim krajšem času	42	96	44 %	190	22 %	42	15 %
Q13e	Da dosežem optimalno produktivnost	49	96	51 %	190	26 %	49	18 %
Q13f	Ker sem preobremenjen	45	96	47 %	190	24 %	45	17 %
Q13g	Brez uporabe drog se ne morem učiti	1	96	1 %	190	1 %	1	0 %
Q13h	Drugo:	15	96	16 %	190	8 %	15	6 %
	SKUPAJ		96		190		271	100 %

Q13h_text	Q13 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	preuteujenost	1	1 %	7 %	7 %

	da se lahko učim, tudi če sem bolan	1	1 %	7 %	14 %
	da med učenjem ne zaspim	1	1 %	7 %	21 %
	ker je bila tako brezvezna in neuporabna snov da ni blo smisla se investirat s srcem in dušo	1	1 %	7 %	29 %
	da ne postanem zaspan	1	1 %	7 %	36 %
	da se bolj sprostim	1	1 %	7 %	43 %
	za sprostitev med odmorom	1	1 %	7 %	50 %
	predvsem težave z adhd-jem	1	1 %	7 %	57 %
	da mi da več energije, da ne spim čez noč in se učim	1	1 %	7 %	64 %
	da ne zaspim	1	1 %	7 %	71 %
	počutim se zelo zaspano, zaradi česar potrebujem spodbudo	1	1 %	7 %	79 %
	da nisem zaspan	1	1 %	7 %	86 %
	ker jih imam predpisane za adhd	1	1 %	7 %	93 %
	.	1	1 %	7 %	100 %
Veljavni	Skupaj	14	7 %	100 %	

Q14	S kakšnim razlogom ste se odločili prenehati z uporabo drog za namene učenja?							
	Podvprašanja	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%

Q14a	Nimam več potrebe po uporabi drog za učenje	7	13	54 %	190	4 %	7	44 %
Q14b	Stranski učinki niso odtehtali pozitivnih učinkov	5	13	38 %	190	3 %	5	31 %
Q14c	Droge so težko dostopne ali predrage		13	0 %	190	0 %		0 %
Q14d	Imel sem oz. imam težave z odvisnostjo		13	0 %	190	0 %		0 %
Q14e	Drugo:	4	13	31 %	190	2 %	4	25 %
	SKUPAJ		13		190		16	100 %

Q14e_text	Q14 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	slab trip	1	1 %	33 %	33 %
	želel sem le poiskusiti (cca. 5x)	1	1 %	33 %	67 %
	imela sem slabo izkušnjo z modafinilom	1	1 %	33 %	100 %
Veljavni	Skupaj	3	2 %	100 %	

Q15	Ali uporabljate oz. ste uporabili droge za pripravo na vsak izpit ali samo na določene?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa

	1 (Samo za določene izpite)	71	37 %	74 %	74 %
	2 (Za vsak izpit)	25	13 %	26 %	100 %
Veljavni	Skupaj	96	51 %	100 %	

Q16 V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?											
	Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. odklon
		Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj				
Q16a	Po zaključnem izpitnem obdobjem hitro pozabim snov, ki sem se jo učil za izpite	6 (6 %)	17 (18 %)	27 (28 %)	36 (38 %)	10 (10 %)	96 (100 %)	96	190	3,3	1,1
Q16b	Po zaključnem izpitnem obdobjem sem utrujen in se težko zberem	4 (4 %)	19 (20 %)	23 (24 %)	33 (34 %)	17 (18 %)	96 (100 %)	96	190	3,4	1,1
Q16c	Po zaključnem izpitnem obdobjem imam težave s spanjem	22 (23 %)	33 (34 %)	13 (14 %)	21 (22 %)	7 (7 %)	96 (100 %)	96	190	2,6	1,3

Q16d	Po zaključnem izpitnem obdobjem imam občutno zmanjšano ali povečan apetit	16 (17 %)	28 (29 %)	27 (28 %)	19 (20 %)	5 (5 %)	95 (100 %)	95	190	2,7	1,1
Q16e	Skrbi me, da bi postal odvisen od drog	34 (36 %)	32 (34 %)	17 (18 %)	9 (9 %)	3 (3 %)	95 (100 %)	95	190	2,1	1,1
Q16f	Odvisen sem od drog	45 (47 %)	30 (32 %)	13 (14 %)	5 (5 %)	2 (2 %)	95 (100 %)	95	190	1,8	1,0

Q17	Ali po zaključenem izpitnem obdobjem takoj prenehate oz. ste takoj prenehali z uporabo drog?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da)	29	15 %	31 %	31 %
	2 (Ne)	65	34 %	69 %	100 %
Veljavni	Skupaj	94	49 %	100 %	

Q18	V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?					
	Podvprašanja	Odgovori	Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. odklon

		Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Se strinjam	Popolno ma se strinjam	Skupaj				
Q18a	Količina snovi za izpit pri posameznem predmetu je povsem prevelika	8 (5 %)	22 (13 %)	60 (35 %)	69 (40 %)	12 (7 %)	171 (100 %)	171	190	3,3	0,9
Q18b	Počutim se preobremenjene ga s študijskimi obveznostmi	7 (4 %)	20 (12 %)	35 (20 %)	62 (36 %)	47 (27 %)	171 (100 %)	171	190	3,7	1,1
Q18c	Višina ocene mi je zelo pomembna	17 (10 %)	37 (22 %)	47 (28 %)	55 (32 %)	14 (8 %)	170 (100 %)	170	190	3,1	1,1
Q18d	Izpit moram nujno opraviti v prvem poskusu oz. roku	17 (10 %)	28 (16 %)	34 (20 %)	65 (38 %)	27 (16 %)	171 (100 %)	171	190	3,3	1,2
Q18e	Skrb za lastne finance mi povzroča veliko breme	14 (8 %)	36 (21 %)	32 (19 %)	52 (30 %)	37 (22 %)	171 (100 %)	171	190	3,4	1,3

Q18f	Skrb za dom in gospodinjstvo mi povzroča veliko breme	28 (16 %)	54 (32 %)	35 (20 %)	34 (20 %)	20 (12 %)	171 (100 %)	171	190	2,8	1,3
------	---	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------------	-----	-----	-----	-----

Q19	Koliko časa v povprečju namenite pripravi na posamezen izpit?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Do pod 1 dan)	2	1 %	1 %	1 %
	2 (1 dan do pod 3 dni)	17	9 %	10 %	11 %
	3 (3 dni do pod 5 dni)	43	23 %	26 %	37 %
	4 (5 dni do pod 1 teden)	42	22 %	25 %	62 %
	5 (1 teden do pod 2 tedna)	37	19 %	22 %	84 %
	6 (2 tedna do pod do 4 tedne)	21	11 %	13 %	97 %
	7 (4 tedne ali več)	4	2 %	2 %	99 %
	8 (Drugo:)	1	1 %	1 %	100 %
Veljavni	Skupaj	167	88 %	100 %	
		Povprečje	4,1	Std. odklon	1,3

Q19_8_text	Q19 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa

	težko oceniti, ker je zraven veliko skupinskega in sprotne dela	1	1 %	100 %	100 %
Veljavni	Skupaj	1	1 %	100 %	

Q20	Se ti zdi, da je oz. bi bil čas krajši, če bi uporabljal droge?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da)	60	32 %	36 %	36 %
	2 (Ne)	107	56 %	64 %	100 %
Veljavni	Skupaj	167	88 %	100 %	

Q21	Kakšen je vaš dosedanji učni uspeh (za vse opravljene letnike skupaj)?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (6,49 ali manj)	1	1 %	1 %	1 %
	2 (6,50 do 7,49)	12	6 %	7 %	8 %
	3 (7,50 do 8,49)	65	34 %	39 %	47 %
	4 (8,50 do 9,49)	76	40 %	46 %	92 %
	5 (9,50 ali več)	13	7 %	8 %	100 %
Veljavni	Skupaj	167	88 %	100 %	
		Povprečje	3,5	Std. odklon	0,8

Q22	Ali v času izpitnih obdobjih opravljate še katero od naslednjih dejavnosti?							
	Podvprašanj a	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q22a	Ne opravljam dodatnega dela	34	167	20 %	190	18 %	34	13 %
Q22b	Študentsko ali redno delo	111	167	66 %	190	58 %	111	43 %
Q22c	Plačana praksa	6	167	4 %	190	3 %	6	2 %
Q22d	Neplačana praksa	31	167	19 %	190	16 %	31	12 %
Q22e	Prostovoljs ko delo	40	167	24 %	190	21 %	40	16 %
Q22f	Šport ali umetnost na visoki ravni	18	167	11 %	190	9 %	18	7 %
Q22g	Oskrba družinskega člana	11	167	7 %	190	6 %	11	4 %
Q22h	Drugo:	6	167	4 %	190	3 %	6	2 %
	SKUPAJ		167		190		257	100 %

Q22h_text	Q22 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	osebno dopolnilno delo	1	1 %	17 %	17 %
	projekti na fakulteti	1	1 %	17 %	33 %
	izpeljava lastnih aktivističnih in umetniških projektov	1	1 %	17 %	50 %

	igranje nogometa v 3 ligi	1	1 %	17 %	67 %
	pišem knjige.	1	1 %	17 %	83 %
	delo v domačem podjetju	1	1 %	17 %	100 %
Veljavni	Skupaj	6	3 %	100 %	

Q23	Koliko časa na teden namenite dodatnim dejavnostim?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Do pod 10 ur)	40	21 %	30 %	30 %
	2 (10 do pod 20 ur)	38	20 %	29 %	59 %
	3 (20 do pod 30 ur)	34	18 %	26 %	85 %
	4 (30 do pod 40 ur)	6	3 %	5 %	89 %
	5 (40 ur ali več)	14	7 %	11 %	100 %
Veljavni	Skupaj	132	69 %	100 %	
		Povprečje	2,4	Std. odklon	1,3

Q24	Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s tveganji in stranskimi učinki substanc, ki jih uporabljate?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Zelo dobro sem seznanjen in ne potrebujem dodatnih informacij)	47	25 %	51 %	51 %
	2 (Dobro sem seznanjen, a bi si vseeno želel dodatne informacije)	30	16 %	32 %	83 %

	3 (Nisem dobro seznanjen in bi si želel pridobiti nove informacije)	13	7 %	14 %	97 %
	4 (Nisem dobro seznanjen, a si ne želim pridobiti novih informacij)	3	2 %	3 %	100 %
Veljavni	Skupaj	93	49 %	100 %	
		Povprečje	1,7	Std. odklon	0,8

Q25	Kakšne informacije bi vam koristile za boljšo informiranost o tveganjih uporabe drog?							
	Podvprašanja	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q25a	Ključne informacije o najpogostejše uporabljanih drogah za učenje (želeni in neželeni učinki, čas trajanja, doziranje ipd.)	37	43	86 %	190	19 %	37	40 %
Q25b	Napotki za zmanjševanje tveganj pri uporabi drog za učenje	28	43	65 %	190	15 %	28	30 %
Q25c	Postopki ravnanja ob pojavu neželenih učinkov ali težjih zapletov	26	43	60 %	190	14 %	26	28 %
Q25d	Drugo:	1	43	2 %	190	1 %	1	1 %
	SKUPAJ		43		190		92	100 %

Q25d_text	Q25 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	nic	1	1 %	100 %	100 %
Veljavni	Skupaj	1	1 %	100 %	

Q26	V kakšni obliki bi najraje prejeli oz. dostopali do izbranih informacij?							
	Podvprašanj a	Enote					Navedbe	
		Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Q26a	Na spletni strani	36	43	84 %	190	19 %	36	38 %
Q26b	V tiskani obliki	9	43	21 %	190	5 %	9	9 %
Q26c	Delavnice v živo	8	43	19 %	190	4 %	8	8 %
Q26d	Predavanja v živo	10	43	23 %	190	5 %	10	10 %
Q26e	Predavanja prek spleta	11	43	26 %	190	6 %	11	11 %
Q26f	V obliki kratkih videovsebin	22	43	51 %	190	12 %	22	23 %
Q26g	Drugo:		43	0 %	190	0 %		0 %
	SKUPAJ		43		190		96	100 %

Q26g_text	Q26 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa